

TÜRK SİYASİ HAYATININ 50 YILINDA MHP (OLAYLAR, KAVRAMLAR VE SEMBOLLER İŞİĞİNDA)

Prof. Dr. E. Semih YALÇIN

Özet

Milliyetçi Hareketin partileşme süreci 1969 yılında başlasa da tohumlarının atıldığı yıllar Atatürk Dönemi'dir. Dolayısıyla bu çalışmada; ilham ve şuurunu kadim Türk tarihinden ve yüksek Türk kültürünün birikiminden alan Milliyetçi Hareket incelenirken, Osmanlı Devleti'nin son döneminde hareketlenmeye başlayan Türkçülük hareketleri ve sonrasında Atatürk dönemindeki milliyetçilik anlayışı üzerinde durulmaktadır. Zira Cumhuriyet'in MHP'ye hayat veren fikri, kültürel ve siyasi altyapısının temelleri Atatürk Dönemi'nde ortaya atılmıştır. Ardından da MHP'nin kurucu genel başkanı Alparslan Türkeş dönemi incelenmektedir. Gökalp ve Atatürk'ün fikirlerini benimseyen Alparslan Türkeş'in 1944 Türkçülük davası ve sonrasında siyasi figür haline gelmesi ve Milliyetçi Hareketin partileşme süreci ele alınmaktadır. "Koruyucu liderlik" dönemi olarak adlandırılan Bahçeli dönemi ise öncelikle 1999 seçimleri ve sonrasında kurulan 57. Hükümet dönemindeki gelişmelerle başlamaktadır. Daha sonra parlamento dışı kalınan 2002-2007 döneminin ardından, 2011 ve 2015 seçimleri ve bu süreçte yaşanan sıkıntılar ve MHP'nin muhalefet partisi olarak yaptıkları ele alınmaktadır. Devlet Bahçeli yönetiminde MHP, millî çıkarları her türlü kişisel ve kurumsal endişe ve önceliklerin fevkinde tutmuş, "Önce ülkem ve milletim, sonra partim ve ben." anlayışını partisinin siyaset düsturu hâline getirmiştir. MHP'nin "koruyucu" lideri Devlet Bahçeli'nin bir oyun kurucu, oyun bozucu, gündem belirleyici olarak politikada aldığı konum, MHP'nin aritmetik değeri ve siyasi cesametinin çok ötesinde bir fonksiyon icra etmesini sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: MHP, Alparslan Türkeş, Devlet Bahçeli, Milliyetçilik

Giriş

Milliyetçi Hareket'in tarihi, Türklerde millet bilincinin oluştuğu yıllardan itibaren oluşan birkaç bin yıllık birikimle başlar. Türklerde millet bilincinin oluşum ve gelişimi, Avrupa ve Balkan milletlerinininkiyle kıyaslanamayacak kadar eski tarihlere uzanır. Ancak bu bilincin daha sonraki devirlerde kurulan Türk devletlerinin politikaları ve toplumsal hareketlere bağlı olarak unutulduğu veya ihmal edildiği bilinmektedir.

Bu çalışmada; ilham ve şuurunu kadim Türk tarihinden ve yüksek Türk kültürünün birikiminden alan Milliyetçi Hareket incelenirken, Osmanlı Devleti'nin Meşrutiyetli yıllarında taazzuv etmeye başlayan Türkçülük hareketleri ve sonrası üzerinde durulacaktır.

Gerek Birinci gerekse İkinci Meşrutiyet Meclislerinde yer alan azınlık milletvekillerinin ihanetleri, Araplar ve Arnavutlar başta olmak üzere Müslüman toplulukları temsil eden milletvekillerinin Osmanlı birliği için değil de kendi halklarının bağımsızlığı uğrunda çaba gösterdiklerinin ortaya çıkması, Türk kökenli kurucu unsurun da Türklük idealine temayülünü arttırmıştır.

1877 yılında açılan ilk Osmanlı parlamentosunun Meclis Başkanı Ahmet Vefik Paşa; hem Türkçülüğe hizmet eden edebî çalışmalar yapmış, hem de Türkçü anlayışı Meclis kürsüsünde temsil etme cesaretini göstermiştir. Ahmet Vefik Paşa; farklı kavimlere mensup ve farklı diller konuşan Osmanlı mebuslarına vakit varken Türkçe öğrenmelerini tavsiye etmiş, Türkçe bilmemenin ittihad, yani birliğe mâni olacağı ikazında bulunmuştur¹.

İkinci Meşrutiyet Dönemi'nin İttihat ve Terakkili parlamentosunda ise, özellikle 31 Mart Vakası sonrasında padişahın mutlak otoritesini kısıtlama arayışları içinde Osmanlılık çizgisinde "millî hâkimiyet" tartışmalarının yüksek sesle yapıldığı görülür.

Türk aydınları arasında milliyetçilik, saltanat ve millî hâkimiyet tartışmalarına paralel gelişmiştir. İkinci Meşrutiyetin ilanından ve Sultan İkinci Abdülhamit'in 1909'da tahttan indirilmesinden sonra İttihat ve Terakki, aynı yılın Mayıs ayında saltanat hukukunu sınırlayan anayasa değişikliği paketini parlamentoya getirmiştir. Meclis Başkanını seçme yetkisinin padişahтан alınıp Meclise tevdi edilmesi tartışmaları sırasında sert tartışmalar cereyan etmiştir. Parlamento çatası altında

¹ Hakkı Tarık Us, Meclis-i Mebusan, 1939-1954, İstanbul, C. 1, s. 73.

bir yandan da saltanat hakları karşısında milletin haklarının savunulduğu “millî hâkimiyet” tartışmaları yapılmıştır.²

İkinci Meşrutiyet parlamentosunun ilk Meclis Başkanı Ahmet Rıza Bey’in Meclis çalışmalarının daha başında onun mebuslara millî egemenlikle ilgili hatırlatmaları altı çizilecek sözlerdir:

“Böyle bir devri inkılâpta iş görmek ve bozulmuş bir idareye nizam vermek kolay değildir... Maziden ibret alarak memalik-i sairede hâkimiyet-i milliyenin tatiline sebep olan hatalardan içtinap edelim”³.

Dönemin Türk aydınları arasında revaç bulan millî hâkimiyet fikrinden kasıt, çeşitli unsurlardan mürekkep Osmanlı milletinin egemenliği olsa da daha sonra yerini Türk millî hâkimiyeti inancına bırakan bu telakki, Birinci TBMM’nin teşekkülüne amil olan “Hâkimiyet bilakaydüşart milletindir.” fikrinin olgunlaşmasında ve milliyetçiliğin Türk unsurlar arasında yerleşmesinde etken olmuştur. Osmanlı Meclisindeki millî hâkimiyet tartışmaları zamanla “Türk millî hâkimiyeti” anlayışına dönüşmüş, tabiatıyla bu da Türk milliyetçiliği fikriyatının güçlenmesine zemin hazırlamıştır. Son Osmanlı parlamentosunda kabul edilen ve Birinci TBMM’de onaylanan Misak-ı Millî, Osmanlı hâkimiyetinden Türk hâkimiyetine dönüşün delili, coğrafi tapu belgesi gibidir.

Osmanlı topraklarındaki Türk aydınları arasında milliyetçi düşüncenin uyanışına zemin hazırlayan etkenlerden biri, 1905-1917 yılları arasında Rusya Türkleri arasında yayılan milliyetçilik hareketleri olmuştur. Türkistan’dan esen Türkçülük rüzgârları, henüz devletin kurtuluşunu Osmanlılıkta arayan Jöntürkler (Genç Türkler) arasında milliyet duygusunun uyanışına vesile olmuştur. Bu bağlamda, Kırım’da yayımlanan ve Türkistan coğrafyasında okunmaya başlanan “Tercüman”da Gaspıralı İsmail tarafından ortaya atılan “dilde, fikirde, işte birlik” düsturu, büyük yankı uyandırmıştır.

1917 Bolşevik İhtilali sonrasında Azerbaycan başta olmak üzere Osmanlı Devleti’ne müteveccih aydın akını da Türkçü fikirlerin

² Millî Mücadele Dönemi’nde Dışişleri Bakanlığı yapacak olan İttihat ve Terakki mensubu Yusuf Kemal Bey (Tengirşenk), Sinop mebusu sıfatıyla biz onu kanımız pahasıyla aldık. Hâkimiyet-i milliyemizi veremeyiz! diye bağırmıştır. Kırkkilise (Kırklareli) mebusu Mustafa Arif Bey, “Kavaid-i Meşrutiyet’in en esaslarından birisi de Meclisin müstakil olmasıdır. İstiklâl, o meclisin, reisini kendisi tayin etmekte hâsıl olabilir.” demiştir. Gümülcine Mebusu İsmail Hakkı Bey, “Padişah milletten büyük değildir. Milletın muhassalası Meclis-i Mebusandır. Hakk-ı millet mahfuzdur.” demiştir. (bk. MMZC, 1325, D.1, C.6, s.353-357.)

³ MMZC, 1324, D.1, C.1, s.52.

yayılmada etken olmuştur. Osmanlı Devleti topraklarına gelen münevverler arasında Yusuf Akçura, Zeki Velidi Togan, Ahmet Ağaoğlu, Sadri Maksudi Arsal, Abdülkadir İnan, Reşit Rahmeti Arat, Akdes Nimet Kurat ilk akla gelenlerdir. Rusya'dan İstanbul'a gelen aydınlardan Hüseyinzade Ali Bey, Tıbbiye'de Türkçülük esaslarını anlatmaya başlamıştır. Onun "Turan" ismindeki manzumesi, "Panturanizm" idealinin ilk tecellisidir. Yunan Harbi başladığı sırada, Türk şairi Mehmet Emin Bey (Yurdakul), "*Ben bir Türk'üm dinim cinsim uludur*" mısraıyla başlayan ilk şiirini neşretmiştir. Bu iki manzum eser, Osmanlı Türk'ünün hayatında yeni bir inkılabın başlayacağını habercisi olmuştur⁴.

Yusuf Akçura, 1908'in Aralık ayında Veled Çelebi (İzbudak) ve Necip Asım (Yazıksız) gibi arkadaşlarıyla beraber Türk Derneğini kurmuştur. Türk Derneği, Osmanlı Devleti'nde Türk milliyetçiliği fikriyatına istinaden kurulan ilk cemiyettir. Türk Derneğini Ağustos 1911'de kurulan Türk Yurdu Cemiyeti ve Mart 1912'de çalışmalarına başlayan Türk Ocağı izlemiştir. Yusuf Akçura'nın birinci derecede rol oynadığı bu derneklerin yönetim kurullarında Hüseyinzade Ali ve Ahmet Ağaoğlu gibi birçok Rusya kökenli Türk görev almıştır⁵.

Yusuf Akçura, Paris'teki öğrenimini tamamladıktan sonra Rusya'ya gittiğinde 1904 yılında yazdığı ve bir Türk milliyetçiliği manifestosu olarak görülen ünlü "Üç Tarz-ı Siyaset" adlı makalesini Kahire'de çıkan "Türk" gazetesine yollamıştır. 1907 yılında yayımlanan bu makaleyle ilk defa siyasi alanda Türkçülük meselesi bütün açıklığıyla dile getirilmiştir. Osmanlı saltanatının takip ettiği ve takip edebileceği üç siyaset tarzı; yani Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük, makalede açık bir şekilde beyan edilmiştir.⁶ Türkçülük hareketinin temel fikir eserlerinden biri olan "Üç Tarz-ı Siyaset" adlı makalesinde Yusuf Akçura, diğer iki seçeneği fayda ve mahzurlarıyla tahlil ettikten sonra Türk birliği için şu görüşleri dile getirmiştir:

"Türk birliği siyasetindeki faydalara gelince, Osmanlı ülkelerindeki Türkler hem dinî hem ırkî bağlar ile pek sıkı, yalnız dinî

⁴ Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, İstanbul, 2014, Ötüken Yayınevi, s. 25.

⁵ Ercüment Berk, "Yusuf Akçura ve Fikirleri", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Erzurum, 2017, Sayı 59, s.485-486. Dernek faaliyetleri ve dernekçilik Türk siyasi hayatında ve özellikle de Türk milliyetçiliğinin tarihinde hususi bir yer tutmaktadır. Türk milliyetçiliği fikriyatı öncelikle bur derneklerin faaliyetleri üzerinden genellikle kültürel platformda etkisini sürdürmüş, daha sonraları bu gibi çok sayıda dernek, Türk milliyetçiliğinin siyaset platformuna taşınmasında rol oynamışlardır.

⁶ Ercüment Berk, agm., s. 490.

olmaktan sıkı birleşecek ve esasen Türk olmadığı hâlde bir dereceye kadar Türkleşmiş sair Müslim unsurlar daha ziyade Türklüğü benimseyecek ve henüz hiç benimsememiş unsurlar da Türkleştirilebilecekti. Lakin asıl büyük fayda; dilleri, ırkları, âdetleri ve hatta ekseriyetinin dinleri bile bir olan ve Asya kıtasının büyük bir kısmıyla Avrupa'nın şarkına yayılmış bulunan Türklerin birleşmesine ve böylece diğer büyük milliyetler arasında varlığını muhafaza edebilecek büyük bir siyasi milliyet teşkil eylemelerine hizmet edilecek ve işbu büyük toplulukta Türk toplumlarının en güçlü ve en medenileşmiş olduğu için Osmanlı Devleti en mühim rolü oynayacaktı. Son vakaların fikre getirdiği uzakça bir istikbalde, meydana gelecek beyazlar ve sarılar âlemi arasında bir Türklük cihanı husule gelecek ve bu orta dünyada Osmanlı Devleti, şimdi Japonya'nın sarılar âleminde yapmak istediği vazifeyi üzerine alacaktı. Bu faydalara mukabil, Osmanlı ülkelerinde meskûn, Müslim olup da Türk olmayan ve Türkleştirilmesi de mümkün bulunmayan kavimlerin Osmanlı Devleti elinden çıkması ve İslamiyet'in Türk ve Türk olmayan kısımlarına ayrılarak artık Osmanlı Devleti'nin Türk olmayan Müslümanlar ile ciddi bir münasebeti kalmaması mahzurları vardır. Türkleri birleştirmek politikasının tatbikindeki dâhilî müşkülât İslam siyasetine nazaran ziyadedir. Her ne kadar, Garb'ın tesiriyle Türkler arasında milliyet fikirleri girmeye başlamış ise de yukarıda söylenildiği gibi, bu vaka henüz pek yenidir. Türklük fikirleri, Türk edebiyatı, Türkleri birleştirmek hayali henüz yeni doğmuş bir çocuktur. İslamiyet'te gördüğümüz o kuvvetli teşkilattan, o pür hayat ve pür heyecan hissiyattan, hulâsa sağlam bir ittihadı meydana getirebilecek madde ve hazırlıktan hemen hiç birisi Türklükte yoktur. Bugün ekseri Türkler mazilerini unutmuş bir hâlde bulunuyorlar. Lâkin şu da unutulmamalıdır ki zamanımızda birleşmesi muhtemel Türklerin büyük bir kısmı Müslüman'dır. Bu cihetle, İslâm dini, büyük Türk milliyetinin teşekkülünde mühim bir unsur olabilir. Milliyeti tarif etmek isteyenlerden bazıları, dine bir amil gibi bakmaktadırlar.”⁷

Yusuf Akçura'nın, “İslam dini, büyük Türk milliyetinin teşekkülünde mühim bir unsur olabilir” cümlesindeki kanaat, Ziya Gökalp tarafından parti programı hâline getirilmiştir. Bu isabetli tespit; daha sonraki yıllarda milliyetçi derneklerin faaliyet amaçlarına istikamet vermiş ve

⁷ Yusuf Akçura, *Üç Tarz-ı Siyaset*, Ankara, 1976, TTK Basımevi, s. 33-34.

son olarak da MHP'nin, "Türk-İslam ülküsü" ifadesiyle hulasa edilen ideolojik yapısının özünü oluşturmuştur.

Yusuf Akçura, Mondros Mütarekesi'nden sonra İstanbul'daki milliyetçi direnişin yanında yer alarak Ekim 1919'da "Millî Türk Fırkası"nın kuruluşuna katılmıştır. Yakın arkadaşı Ahmet Ferid'in liderliğinde kurulan bu parti, Mehmet Emin, Ahmet Hikmet, Mustafa Zühtü, Abdülhak Adnan gibi sürgünden kurtulan bazı eski Türkçüleri bir araya getirmiştir. 1912'de kurulduktan sonra fazla varlık gösteremeyen Millî Meşrutiyet Fırkası'nın mirasçısı olan bu yeni parti, kendini milliyetçi ve demokrat bir kuruluş olarak tanımlamıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın liderliğinde Anadolu'da boy veren "Millî Hareket"e yakınlık duyan bu parti, Türk adını taşıyan ilk siyasi partidir.⁸ Bu dönem, dünyada bağımsızlık ve hürriyet rüzgârlarının estiği, milletlerin kendi kaderlerini tayin haklarının konuşulup milletlerarası platformda desteklendiği bir zaman dilimidir.

Yusuf Akçura'nın Osmanlı aydınlarının tefekkürüne sunduğu kurtuluş alternatifleri tartışılırken, "Hüsn ve Şiir" adıyla Manastır'da yayına başlayıp Selânik'e taşınan ve 1910 Eylül'ünde "Genç Kalemler" adıyla yoluna devam eden dergi, Türkçü kalemleri etrafında toplamıştır. "Yeni Lisan" hareketinin sesi olan Genç Kalemler, Ömer Seyfettin ve Ali Canip'in çabalarıyla yayın hayatına başlayan Genç Kalemler, Türk milliyetçileri için bir edebî ve siyasi mahfil hâline gelmiştir. Yazı kadrosunda Ziya Gökalp, Aka Gündüz, Ali Canip, Kâzım Nami Duru, Nesimi Sarım, Mehmet Fuad gibi önde gelen İttihat ve Terakkililerin yer aldığı dergi,⁹ dilde Türkçülük akımının lokomotifi olmuştur. Ömer Seyfettin'in Genç Kalemler'de yayımladığı "Yeni Lisan" adlı makalede, dilde sadeleşmeci anlayışı üzerinden Türk milliyetçiliği işlenmiştir. İttihat ve Terakkinin ideoloğu ve fikir babası Ziya Gökalp ise lisan meselesini kâfi görmeyerek bütün programıyla ortaya atmak lazım geldiğini düşündüğü Türkçülüğü sosyolojik esaslara oturtmuş, "Turan" manzumesini bu esasları ortaya koymak için Genç Kalemler'de yayımlatmıştır.¹⁰ Gökalp de Yusuf Akçura gibi, Türklüğün İslam'la birlikte terakki edeceği düşüncesindedir:

"Türklükle İslamlık, biri milliyet diğeri beynelmileliyet mahiyetlerinde oldukları için aralarında asla tearuz (zıtlık); birbirine zıt olma) yoktur. Türk mütefekkirleri, Türklüğü inkâr

⁸ Ercüment Berk, agm., s. 487.

⁹ Bkz. Yusuf Ziya Öksüz, Türkçe'nin Sadeleşme Tarihi: Genç Kalemler ve Yeni Lisan Hareketi, Ankara, 1995.

¹⁰ Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, s. 29.

ederek beyneledyan (dinler arası) bir Osmanlılık tasavvur ettikleri zaman İslâmlaşmak ihtiyacını duymuyorlardı. Hâlbuki Türkleşmek mefkûresi (ülküsü) doğar doğmaz İslamlaşmak ihtiyacı da hissedilmeye başladı.”¹¹

Ziya Gökalp, Yusuf Akçura'nın Türk birliği idealine Türk illerinin de ötesinde geniş bir coğrafyaya taşıyan “Turan” ülküsünü ekleyerek Türkçülük cereyanına romantik bir veçhe vermiştir. “*Vatan ne Türkiye’dir Türklere, ne Türkistan, Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan!*” dizeleri, aynı zamanda Türklüğün coğrafi sınırlarla tahdit edilemeyecek cihanşümül bir nizam verme anlayışını, kökleri Asya bozkırlarına uzanan “Türk cihan hâkimiyeti mefkûresi”ni hatırlatarak milliyetçilere özgüven aşılamıştır. Gökalp, devleti ayaklarının altından kaymakta, yıkılmakta olan Osmanlı aydınına içinde buldukları yüzyılın milliyet yüzyılı olduğunu ve ayakta durmak için Türklüğe sahip çıkmaktan başka çare olmadığını şu sözlerle ifade etmiştir:

“Dünyanın şarkı da garbı da bize celi (açık) bir surette gösteriyor ki bu asır milliyet asrıdır, bu asrın vicdanları üzerinde en müessir kuvvet milliyet mefkûresidir (ülküsüdür). İçtimai vicdanların idaresi ile mükellef olan bir devlet, bu mühim içtimai amili mevcut değil farz ederse vazifesini ifa edemez. Devlet adamlarında, fırka recüllerinde (parti ileri gelenlerinde) bu his mevcut olmazsa, Osmanlılığı terkip eden cemaat ve kavimleri ruhi (psikolojik) bir surette idare etmek kabil olamaz. Dört senelik bir tecrübe bize gösterdi: Sırf unsurların itilafı masadıyla ben Türk değilim, Osmanlıyım diyen Türkler, unsurların ne yolda bir itilafa muvafakat edebileceklerini nihayet gayet acı bir surette anladılar. Milliyet hissini hâkim olduğu bir memleketi ancak milliyet zevkini nefsinde duyanlar idare edebilirler.”¹²

Osmanlı'nın son döneminde aydınlar ve yönetici tabaka arasında yayılan milliyetçilik, aynı zamanda Batı'nın üstünlüğü karşısında ihtiyaç duyulan öz güvenin kazanılmasında temel kaynaklardan birini oluşturmuştur. Çünkü Türk milliyetçiliğinin en önemli iç sorunlarından biri, Osmanlı Devleti'nin Batı karşısında devamlı gerilemesinin iyice sarstığı özgüven ve kendine saygı duygusunun yeniden kazanılmasıdır. Bu bağlamda Osmanlı'nın son döneminde yetişen sivil ve asker aydınların başlattığı Millî Mücadele ve daha sonraki gelişmeler hayati

¹¹ Ziya Gökalp, *Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak*, İstanbul, 2015, Ötüken Yayınevi, s. 21.

¹² Gökalp, *Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak*, s. 17.

rol oynamıştır.¹³ Atatürk'ün fiil ve beyanlarında bu öz güven izharı açıkça görülür. Türk aydınları, memleketin kurtuluşunu milliyetçi fikirlere sarılmakta görmüşlerdir. Son Osmanlı parlamentosunda şekil alan ve Birinci TBMM'de oybirliğiyle kabul edilen Misak-ı Millî de bir bakıma bu arayışın bir sonucu olarak vücuda gelmiştir. Misak-ı Millî, Türk milliyetçilerinin vatan sınırlarını tarifi, hür ve müstakil millî coğrafyayı çizmesidir.

Millî Mücadele, bağımsız yaşama azminin bir ifadesi olan Türk milliyetçiliğine dayanılarak kazanılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, yeni Türk devletini kurarken, bir kısım yarı Osmanlı aydınının aşağılık duygusunu yok edip bütün millete Türk olmanın mutluluk ve gururunu hissettirmiş, Türk milliyetçiliğini şahlandırmış ve doğru çizgiye oturtmuş bir liderdir.¹⁴

Mustafa Kemal Atatürk, Türk milletin başına gelenlerin temel sebeplerinden birinin, kendi benliğinden uzaklaşıp kendi varlığını unutma gafletine düşmesi olduğunu belirtmiş ve Türklüğün bekası için bu manada bir uyanışın elzem olduğunu şu ifadelerle açıklamıştır:

"Bahusus bizim milletimiz, milliyetinden tegafül edişinin çok acı cezalarını gördü. Osmanlı İmparatorluğu dâhilindeki akvamu muhtelifte hep millî akidelere sarılarak, milliyet mefkûresinin kuvvetiyle kendilerini kurtardılar. Biz ne olduğumuzu, onlardan ayrı ve onlara yabancı bir millet olduğumuzu sopa ile içlerinden, kovulunca anladık. Kuvvetimizin zaafa uğradığı anda bizi tahkir, tezlil ettiler. Anladık ki kabahatimiz kendimizi unutmaklığımızmış. Dünyanın bize saygı göstermesini istiyorsak ilk önce biz kendi benliğimizi ve milliyetimize bu saygıyı, hissî, fikrî ve fiilî olarak, bütün davranış hareketlerimizle gösterelim".¹⁵

Atatürk, yalnızca kurtarıcı, başkomutan ve cumhurbaşkanı olarak değil; aynı zamanda Türkiye'yi muasır medeniyetler seviyesine ulaştırma amacıyla millî bir program ortaya koyan bir lider ve devlet adamı olarak temayüz etmiştir. Modern Türkiye'nin yapı taşlarını hepsinde onun fikir ve teşebbüsleriyle başlatılan millî inkılaplar oluşturmuştur. Mustafa Kemal Atatürk, bütün adımlarının merkezine de Türk milliyetçiliği idealini yerleştirmiştir. 26 Nisan 1926'da Ankara

¹³ Mehmet Nihat-Emre Cemiloğlu, *Türk Siyasi Hayatında Milliyetçi Hareket, -Tarihî Gelişim, Partileşme ve İdeoloji*, 2001 Turkuaz Ajans, Ankara, 1995, s. 64.

¹⁴ İsmet Giritli, *Atatürk ve Millî Birlik Paneli*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1998, s. 31.

¹⁵ *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, C. 2, Ankara, 1997, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, s. 147.

Türk Ocağı delegelerine yaptığı konuşmada, “Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk milliyetçisiz. Cumhuriyet’imizin mesnedi Türk camiasıdır. Bu camianın efradı ne kadar Türk harsı ile meşbu olursa o camiaya istinat eden Cumhuriyet de kuvvetli olur.”¹⁶ sözleriyle devlet felsefesinin ve rejimin merkezine Türk milliyetçiliğini yerleştirdiğini işaret etmiştir.

“Bedenimin babası Ali Rıza Efendi, hislerimin babası Namık Kemal, fikirlerimin babası ise Ziya Gökalp’tır.” diyen Mustafa Kemal Atatürk, Gökalp gibi kültür, his ve mensubiyet esasına dayanan çağdaş milliyetçiliği benimsemiş, milletin kısaca tanımını şöyle yapmıştır: “Aynı harstan olan insanlardan oluşan topluma millet denir.”¹⁷ Mustafa Kemal Atatürk’ün bir başka millet tanımı da şöyledir: “Millet dil, kültür ve ideal birliği ile birbirine bağlı vatandaşların oluşturduğu bir siyasî ve içtimâî heyettir.”¹⁸

Prof. Dr. S. Maksudi Arsal, Cumhuriyet Döneminde temelleri Atatürk tarafından atılan modern milliyetçiliği şöyle tarif etmiştir:

“Bugünkü milliyetçilik, sosyolojik ve psikolojik esaslara dayanır; kan tahlili ile uğraşmaz, kafataslarının şekliyle de ilgilenmez. Belli bir millete bağlılık hissi bugünkü milliyetçiliğin esasıdır.”¹⁹

Atatürk, Türkcülük ülküsünü realist esaslara oturtmuş ve dönemin gerçekleri ışığında maceraperestlikten uzak gerçekçi bir milliyetçilik politikası takip etmiştir. Bununla birlikte Türk dünyası ve Türk coğrafyasıyla ilgilenmekten de vazgeçmemiştir.

Atatürk’ün millet ve milliyetçilik telakkisi, döneminin ve daha sonrasının aydınlarını derinden etkilemiş, bilim adamlarının bu alandaki eserlerine yön vermiştir.

Milliyetçi-Ülkücü Hareketin fikrî, tarihî ve sosyolojik referanslarını oluşturan, milliyetçi düşüncenin jargonunu yansıtan bazı temel kavramlar; Atatürk Dönemi’nde teşekkül etmiştir. Dönemin yazar ve aydınları, Atatürk’ü “Ülkücü” bir devlet adamı olarak nitelendirmişlerdir. 60’lı yıllarda Ülkücü Hareket tarafından Alparslan Türkeş için kullanılmaya başlanan “Başbuğ” unvanı, ilk önce Atatürk’e yakıştırılmıştır. Milliyetçi Hareketi anlamlandıran, fikri temellerini

¹⁶ Atatürk’ün *Söylev ve Demeçleri*, C. 3, s. 118.; Vakit, 27 Nisan 1926.

¹⁷ A. Afet İnan, *Medeni Bilgiler ve M. Kemal Atatürk’ün El Yazıları*, Ankara, 1969, Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 24.

¹⁸ İnan, *Medeni Bilgiler ve M. Kemal Atatürk’ün El Yazıları*, s.18.

¹⁹ S. Maksudi Arsal, *Milliyet Duygusunun Sosyolojik Esasları*, İstanbul, 1972, Ötüken Yayınevi, s. 191.

yansıtan ve ona mensubiyeti tavsif eden “ülkü”, “Ülkücü” ve “bozkurt” kavramları da bizzat Atatürk tarafından kullanılarak fikir, kültür ve siyaset hayatımıza kazandırılmıştır. İçinde derin ve yüksek manalar barındıran bu sihirli kelimeler, millî bilinçlenme hareketini zenginleştiren pırlanta taşları olarak her geçen gün fikir dağarcığımızı kıymetlendirmiştir. Ülkücülüğü, Batılı tabirle idealizmi, Türk gençlerinde bulunmasını istediği bir hususiyet olarak gören Atatürk, bir konuşmasında şöyle demiştir:

“Gençliği kesinlikle ‘ülkü’ ve memleketle ilgili olarak yetiştirmek, hepimizin, her devlet adamının başta gelen görevidir.”²⁰

Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet Dönemi’nde milliyetçilik şuurunun bilhassa gençler arasında yerleşmesini sağlamak amacıyla millî tarih ve dil çalışmalarına ağırlık vermiştir. Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumunu kurarken başına getirilen Türk adı, bu müesseselerin amaç ve hedefleri konusuna yeterince fikir vermektedir. Millî şuurun ve tarihî geçmişe bağlılığın sembollerinden biri olan bozkurt motifini sıkça kullanan Atatürk, bozkurt resimli pullar ve paralar basılmasını sağlamıştır. Ülkücü Hareketin hafızasında ve fikrî terakkisinde önemli bir yer teşkil eden ve geçmişe bağlılığını simgeleyen motiflerden biri olan Türk destanlarından “Ergenekon Destanı”nda yer alan Ergenekon’dan çıkışı ve bozkurdun onlara yol göstermesini resmeden tabloyu İbrahim Çallı’ya çizdirerek, geleceği önemi bir miras ve hedef bırakmıştır.

Atatürk’ün Türklüğe sevdası, Türk tarihine ve geçmişine olan bağlılık ve ilgisi sözlerinden ibaret kalmamış, kültürel, siyasi ve sosyal alanda attığı bütün adımlarına bu bağı aksettirmiştir. Armstrong’un ilk baskısı 1932’de yapılan ve Atatürk’ü anlatan eserinin orijinal adı “Grey Wolf-Mustafa Kemal”dir. Grey Wolf bozkurt anlamına gelmektedir.

Milliyetçi Hareketi Vücuda Getiren Olaylar

Türk siyasi hayatının son elli yılına damgasını vuran Milliyetçi Hareketin partileşme süreci 1969 yılında başlasa da tohumlarının atıldığı yıllar Atatürk Dönemi’dir. Alparslan Türkeş, ailesiyle birlikte Kıbrıs’tan İstanbul’a göç ettiğinde, Cumhuriyet 10 yılını tamamlamıştır; Millî Kurtarıcı (Halaskâr Gazi) Atatürk, gücünün ve müessiriyetinin zirvesindedir. Kuleli Askerî Lisesine giren Türkeş, burada Atatürk sevgisi ile yetişmiş; ailesinden ve sosyal çevresinden aldığı Türklük

²⁰ Kılıç Ali, *Atatürk’ün Hususiyetleri*, İstanbul, 1955, Sel Yayınları, s. 62.

sevgisi askerî okuldayken Atatürk'ün maddi ve manevi varlığında tecessüm etmiştir.

1938'de Atatürk'ün ebediyete irtihali sonrasında kuruluş hedefleri ve siyasi amaçlarından uzaklaştırılan Türkiye gemisinin sağlam bir rotada ilerlemesini ve güvenli bir limana ulaşmasını sağlayacak sağlıklı bir fikir rotası tayin edilememiştir. Kaptan ölünce dümene geçenler rotayı değiştirmiştir.

Türk milletini muasır medeniyetler seviyesine ulaştırma hedefine götüren lokomotifin; Atatürk'ün devlet felsefesi hâline getirmeye çalıştığı Türk milliyetçiliği fikri olduğu gerçeği, ya görülmemiş veya görmezden gelinmiştir.

Türk milliyetçiliğini devlet politikası hâline getiren Atatürk'ten sonra 1939'dan itibaren İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı olmasından sonra Türkiye'de yeni bir döneme girilmiştir. O yıllarda Türkiye'deki sosyal ve siyasi olaylar, sonu yaklaşan İkinci Dünya Savaşı'nın dinamiklerinden etkilenmiştir. Birinci Dünya Harbi bir paylaşım, İkinci Dünya Savaşı da birincisinin Avrupa'daki kalıntılarının yol açtığı hegemonya savaşıdır. Her ne kadar Cermen ırkının üstünlüğün inanan faşist bir liderin çılgınca hesapları yüzünden bu korkunç savaşta 50 milyona yakın insanın hayatını kaybetse de hür dünyada milletleşme olgusunu ve millî devlet sürecini kamçılacağı inkâr edilemez. İnsanlık, yaşadığı toprakları ve bu topraklarda teneffüs ettikleri hürriyetlerini kaybeden milyonların gözünden vatan ve hürriyet mefhumlarının değerini iliklerine kadar hissetmiştir. İkinci Dünya Savaşı'na katılmamakla birlikte savaş şartlarının acı ve yokluklarını derinden hisseden Türkiye'de, Türk ordusu modern harp tekniğinin lüzumlu kıldığı bütün vasıtalarından mahrum olan ve sevkியatta öküz arabalarını, atlı arabaları, deve kervanlarını ve eşek kollarını kullanmıştır. Seferberlik hâlinde olan Türk ordusu Balkanlara kadar yayılan Alman tehdidine karşı bilhassa Boğazlar ve Trakya bölgesine yığınak yapmıştır. Kuvvetli uçak filolarıyla desteklenen zırhlı ve motorlu Alman orduları işgal ettikleri yerlerdeki orduları kısa sürede nasıl darmadağın ettiği, Türk Genelkurmayı ve subaylarınca takip edilmiştir. Ordu iyi beslenememektedir ama millet de yokluk içindedir. Halkın en zaruri ihtiyaçları olan ekmek, şeker, patiska, basma, hatta kefen bezi bile vesikaya bağlanmıştır.²¹ Ülkenin içinde bulunduğu olumsuz şartlara rağmen Atatürk'ün attığı tohumlar yeşermiş, gerek orduda gerekse sivil hayatta büyük bir vatansever nesil yetişmiştir. Türk

²¹ Alparşlan Türkes, *1944 Milliyetçilik Olayı*, İstanbul, 1992, Kamer Yayınları, 14. Baskı, s. 15-22.

ordusunda bütün yokluklara rağmen, milletin necabetiyle moral ve motivasyonunu yüksek tutmaya çalışan genç subaylardan biri de Üsteğmen Alparslan Türkeş'tir. Türkeş, "Büyük Türk milleti ebedidir. Refah ve kudret yarışını muhakkak bir gün kazanacaktır" diye düşünerek Türk milletinın şanlı varlığıyla ilgilenmektedir.²² O devirde Türk milletinın şanlı tarihiyle, Türk devletini muasır medeniyetler seviyesine erdirtmeye matuf gelecek tasavvuruyla alakadar olan, "mefkûreci muallim" (Ülkücü öğretmen) neslinden bir Türk münevver; etrafını güneş gibi aydınlatmaya başlamıştır. Bu münevver; yazar, şair ve fikir adamı Hüseyin Nihal Atsız'dır. çıkardığı fikir ve edebiyat dergileri Orhun, Orkun ve Ötüken, Cumhuriyet tarihinde Türk milliyetçiliği davasının yayın alanındaki en büyük silahları arasında yer alan Atsız, Atatürk'ten sonra Türk milliyetçiliğinin canlı, etkin ve güçlü bir fikir hareketi olarak hafızalara kazınması, gençlerin bu fikre gönül vermesi için çabalayan isimlerin başında gelmektedir.

Bir millî ülküye inancın, tarihe şan veren büyük bir millete, Türk milletine duyulan sevgi ve bağlılığın dönemin genç nesilleri arasında varlığı, Nihal Atsız'ın aşağıdaki şiirindeki kuvvetli vurgudan anlaşılmaktadır:

*"Bilsin cihan ki ben bu cihanın nesindeyim;
Bir ülkünün mehabetinin zirvesindeyim.
Dünya denen mezellete dalsın her isteyen,
Ben ırkımın şeref taşıyan efsanesindeyim."*

Nihal Atsız; 1936'da Habeşistan'ı işgal eden, Nazi Almanya'sı ile birlikte Roma-Berlin mihverini kuran, Ege Adalarına asker çıkaran ve İzmir'le Antalya'ya da gözünü diken İtalyan Başbakanı Mussolini'ye, "Ey Benito Mussolini!" diye seslendiği şiirinde, bir Türk milliyetçisinin yüreğinde kabaran hamasi duyguları şu dizelerle dile getirmiştir.

*"Kılıç Arslan öldü sanma, yaşıyor bizde!
Atilla'nın ateşi var içimizde!
Kanije'nin gazileri daha dipdiri!
Sınırdadır Plevne'nin kırk bir askeri!
Edirne'de Şükrü Paşa bekliyor nöbet
Dumlupınar denen şeyi bilirsin elbet!
Şehitlerden elli milyon bekçisi olan,
Aşılmaz bir kayadır bu ebedî vatan!"*

Nihal Atsız'ın şiirlerinde işlediği vatan, millet, yiğitlik, kahramanlık, savaşçılık, cetlere duyulan bağlılık ve sevgi gibi temalar; benliğine

²² Türkeş, 1944 Milliyetçilik Olayı, s. 22-23.

özgüven duygusu aşlamak isteyen dönemin genç Türkçülerinin hissiyatını yansıtmaktadır. Vatan, millet kahramanlık Bu şiirlerle yüreklere ilka edilen duygular, henüz fidan hâlindeki Milliyetçi Hareket çınarını beslemiştir.

Bu arada İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna doğru, Almanya'nın kaybedeceği belli olmuş, özellikle 1942 Kasım'ında Stalingrad'da Almanları durdurduktan sonra savaş stratejisi bakımından avantajlı duruma geçen Sovyet Rusya'nın Türkiye'ye yönelik baskıları kendini hissettirmeye başlamıştır. Rusya, uluslararası konjonktürde avantajlı duruma geçince Türkiye'ye karşı eski düşmanlık politikasına geri dönmüştür. Sınırlarımıza yönelik Alman tehlikesi ortadan kalkmaya, yerini Rus tehdidi almaya başlamıştır.²³

Savaş yıllarında tarafsızlık politikası takip eden ve bu çerçevede Moskova'ya dostane mesajlar yollama telaşına giren İnönü yönetimi, iç politikada da bu paralelde hareket etmiştir. İnönü, içeride karşısına çıkan ilk fırsatı değerlendirerek komünizme karşı mücadele eden Türk milliyetçilerinin üzerine gitmiştir. Hüseyin Nihal Atsız'ın millî eğitimdeki komünist yuvalanmayı ve faaliyetleri ifşa etmek üzere Orhun dergisinde Başbakan Şükrü Saraçoğlu'na hitaben yayımladığı mektuplar bahane edilerek "Turancılık ve Irkçılık Davası" ihdas edilmiş, bir kısmı ordu mensubu olmak üzere yüzlerce vatansever tutuklanmış ve bazıları mahkemeye verilmiştir.²⁴ Atsız'ın şahsında tecessüm eden Türk milliyetçiliğine sert tavır alan İnönü, onu ve etrafında toplanan insanları cezalandırma yoluna gitmiştir.

19 Mayıs 1944 günü bayram töreni sırasında yaptığı konuşmada Türk milliyetçilerini hedef alarak ırkçılıkla suçlayan ve "Memleketimizde ırkçılık prensibinin düşmanıyız." diyen İsmet İnönü açıkça Sovyetler Birliği'ne mesaj mahiyetindeki sözlerini şöyle sürdürmüştür:

"Turancılık fikri, yine son zamanların zararlı ve hastalıklı gösteresidir. Bu bakımdan Cumhuriyet'i iyi anlamak lâzımdır. Millî kurtuluş sona erdiği gün yalnız Sovyetlerle dostluk ve bütün komşularımız eski düşmanlıklarının bütün hatıralarını canlı olarak zihinlerinde tutuyorlardı... Turancılar, Türk milletini bütün komşularıyla onulmaz bir surette derhal düşman yapmak için birebir tilsımı bulmuşlardır. Bu kadar şuursuz ve vicdansız fesat-

²³ Ahmet Şükrü Esmir-Oral Sander, *Olaylarla Türk Dış Politikası (İkinci Dünya Savaşı'nda Türk Dış Politikası)*, Ankara, 1996, Siyasal Kitabevi, 9. baskı, s. 163.

²⁴ Türkeş, *1944 Milliyetçilik Olayı*, s. 82.

*çılarının tezvirlerine Türk milletinin mukadderatını kaptırmamak için elbette Cumhuriyet'in bütün tedbirlerini kullanacağız."*²⁵

1944 yılında meydana gelen milliyetçilik olayları, aynı zamanda Türk siyasi hayatına damgasını vuracak bir fikir hareketinin doğum sancılarıdır. Bu hareket, daha sonraki yıllarda Türk siyasi hayatında aktif rol üstlenecek şahsiyetlerin yetişmesine imkân veren bir ortamın husulüne zemin hazırlamıştır.

1944 Milliyetçilik Olayları içinde yer alan, o tarihte Atsız'ın etrafında kümelenen vatansever aydınlar, ileride Türkiye'nin sosyal kültürel ve siyasi hayatında rol almışlardır. Şüphesiz o dönemde yetişen isimlerin başında ordu saflarında genç bir üsteğmenken Nihal Atsız'la birlikte Türkçülük-Turancılık Davası'ndan yargılanan Alparslan Türkeş gelmektedir. Türkeş'in İsmet İnönü ve komünizmle mücadelesi, daha o yıllarda başlamıştır. Davadan yargılanan diğer isimler de Reha Oğuz Türkkan, Zeki Velidi Togan, Osman Yüksel Serdengeçti, Said Bilgiç, İsmet Rasim Tümtürk, Nejdet Sançar, Hüseyin Namık Orkun, Fethi Tevetoğlu, Hikmet Tanyu, Orhan Şaik Gökyay, Cebbar Şenel, Hasan Ferit Cansever, Nurullah Barıman, Mustafa Zeki Sofuoğlu, Fazıl Hisarcıklı, Saim Bayrak, Cihat Savaşfer, Muzaffer Eriş, Fehiman Altan, Yusuf Kadıgil, Hamza Sadi Özbek, Cemal Oğuz Öcal ve Mehmet Külâhlıoğlu gibi Türk milliyetçisi aydınlardır.

Çok Partili Demokrasi Yılları ve Milliyetçi Hareketin Partileşme Süreci

20. yüzyılın ortalarına yaklaşırken Türkiye, dalgalı denizlerde bir o yana bir bu yana savrulurken başlangıçtaki rotasından hayli uzaklaşmıştır. İkinci Dünya Savaşı, Türkiye de hem siyasi hem ekonomik hem de sosyal travmaya yol açmış, bilhassa Türkiye'nin askerî açıdan yetersizliği varlığını ve bağımsızlığını koruyacak güçte olmadığı su yüzüne çıkmıştır. Bu durum karşısında, Birinci TBMM'den hatta İttihat ve Terakkili yıllardan kalma siyasi kamplaşma ve hesaplaşmaların uzantısı olan mevcut partiler, yanlış mevzi almışlar, yanlış proje ve programlarla yola çıkmışlardır.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına denk gelen dönem, Türkiye'de milliyetçi duyguları kaşıyan olayların birbirini takip ettiği yıllardır. Atatürk'ün başlattığı ama İnönü Dönemi'nde inkıtaa uğrayan ulus devlet sürecinin başlatılmasına vesile olacak, maşeri uykuda bulunan maşeri vicdanı uyandırmak ve potansiyel enerji hâlindeki millî

²⁵ Cumhuriyet, 20 Mayıs 1944.

dinamizmi kinetik enerjiye kalbederek harekete geçirecek siyasi bir teşekküle ihtiyaç duyulmuştur. Atsız ve arkadaşlarının mücadeleleri daha çok kültürel platformda etkin olduğundan siyasette kendine karşılık bulamamıştır. Bununla birlikte Batı dünyasında kuvvetli demokrasi, liberalizm ve hürriyet rüzgârlarının esmeye başladığı İkinci Dünya Savaşı sonrasında şartları, tek parti döneminin sonunu getirmiştir.

İkinci Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, yeni küresel konjoktüre intibak için de çok partili hayata dönüş zamanının geldiğini görmüştür.²⁶ İnönü 19 Mayıs 1945'te Gençlik Bayramı vesilesiyle verdiği nutukta, Türkiye'de artık başka siyasî partilerin kurulması vaktinin geldiğini açıklamıştır. Nutkunda, Cumhuriyet'le kurulan halk idaresinin gelişmeye devam edeceğini söyleyen İnönü, siyasî bünyenin demokratik esaslara uygun olmasını istediğini belirtmiştir.²⁷

İkinci Dünya Savaşı'ndan güçlü ve galip olarak çıkan Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den üs ve toprak talebinde bulunması ve Türkiye'nin egemenliğiyle bağdaşmayacak iddialar ileri sürmesi, Batılı devletlerle daha sıkı bir iş birliği yapmayı ve Batılı ittifak sistemine katılmaya itmiştir.²⁸ Türkiye'nin o sıkıntılı döneminde halka varlık azmi aşıl原因an ruh, hâlâ Mecliste varlığını hissettiren Millî Mücadele kahramanları olmuştur. Kurtuluş Savaşı'nın lider kadrosunun Meclis çatısı altındaki mevcudiyetleri, siyasi ve stratejik açıdan önem arz etmiştir. Mesela Kâzım Karabekir Paşa, 20 Aralık 1945'te Türkiye Büyük Meclisinde Dışişleri Bakanlığı bütçesinin görüşmeleri vesilesiyle yaptığı konuşmada emperyalist Rus isteklerine en güzel cevabı vermiştir:

Eğer Ruslar bizden yer istemekte ısrar ederlerse hiç şüphe yoktur ki dövüleceğiz. Fakat, istikbal bize olduğu kadar kendileri için de karanlık olur. Cihan yıkılıncaya kadar ve tek bir Türk kalıncaya kadar varımızı yoğumuzu ortaya koyarak uğraşacağız”²⁹.

İşte o muhataralı atmosferde, Atatürk Dönemi'nde denenilen ve çeşitli sebeplerle hayata geçirilemeyen çok partili hayat için, yeni teşebbüsler vuku bulmuştur. Millî Kalkınma Partisi İkinci Dünya Savaşı sonrasında

²⁶ Tekin Erer, *Türkiye'de Parti Kavgaaları*, İstanbul, 1966, Tekin Yayınevi, 2. baskı, s. 197-198.

²⁷ A. Hamdi Başar, *Yaşadığımız Devrin İcyüzü*, Ankara, 1960, Aynıldız Matbaası, s.28.

²⁸ Mehmet Gönübol-Cem Sar, *Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1938 Yılları Arasında Türk Dış Politikası)*, Ankara, 1996, Siyasal Kitabevi, 9. baskı, s. 114.

²⁹ TBMMZC, 1945, D. 7, C. 20, s. 258-259.

Türkiye’de kurulan ilk siyasi parti (18 Temmuz 1945), merkezi İstanbul’da bulunan Millî Kalkınma Partisidir. Atatürk’ün Birinci TBMM’deki ünlü muhaliflerinden Hüseyin Avni Ulaş da kurucuları arasındadır. Ancak MKP yurt çapında bir halk hareketi uyandırmayı başaramamıştır.³⁰

Cumhuriyet Halk Partisinden ayrılan Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü ise 7 Ocak 1946’da Demokrat Partiyi kurmuşlardır. Yeni partinin programı özetle “*liberalizm ve demokrasi*” olmak üzere iki ana başlıkta toplanmıştır.³¹ Demokrat Partiyi, 1948’de Millet Partisi, 1952’de Türkiye Köylü Partisi, 1957’de Cumhuriyetçi Köylü Partisi kurulması takip etmiştir. Atatürk’ten sonra ne Millî Şef Dönemi’nde ne Bayarlı ve Menderesli yıllarda ne de kurulan onca siyasi partinin programlarında Türkiye’ye istikamet tayin edecek, ülkemizi çağın ötesine taşıyacak bir siyasi fikirler ve projeler manzumesi, bir beyanname tespit ve tayin edilebilmiştir. Üstelik Türk milletinin varlık refleksini yansıtan ve kaos ortamlarında üretken bir kimliğe bürünen Türk milliyetçiliği, iktidar partileri tarafından zararlı bir akım gibi bastırılmış, köşeye kıştırılmıştır. Diğer küçük partilerde cılız şekilde temsil edilen milliyetçi düşünce, bu sebeple politikada etkin olamamıştır. Bununla beraber, Cumhuriyet Dönemi’nden itibaren kurulan partilerin kendi dönemleri içinde Türk siyasi hayatında bıraktığı tesirler, MHP’nin gelişme zeminini hazırlamıştır.

1944’ten 1950’ye kadar geçen dönemde Türkiye’de komünist faaliyetler hız kazanmış, CHP’de de bundan duyulan rahatsızlık üzerine TBMM grubu 18 Mayıs 1948 günü komünizmle mücadeleyi görüşmüş, kısa süre sonra da komünizmle mücadele için bir komisyon kurulmuştur. Komisyonun üyeleri: Ahmet Remzi Yüreğir (Adana), Sadi Irmak (Konya), Mekki Hikmet Gelenbek (İstanbul), Nihat Erim (Kocaeli), Süreyya Örgüven (Balıkesir), Tahsin Banguoğlu (Bingöl), Ferudun Fikri Düşünsel (Bingöl), Hulki Karagülle (Konya), Hüseyin Cahit Yalçın’dır. (İstanbul) Aslında çok iyi niyetlerle kurulan bu komisyon, CHP’nin üst kademelerine arız olan “sola müsamaha” zihniyeti yüzünden çalışamaz hâle gelmiştir³². Bir süre sonra komünistlerin oldukça azgınlaşmaları üzerine Türk Ocaklarının yeniden kurulması zarureti şiddetle hissedilmiş ve ilk merkez teşkilatı

³⁰ Rıfki Salim Burçak, *Türkiye’de Demokrasiye Geçiş*, Ankara, 1979, Olgaç Matbaası, s. 49-57.

³¹ Cem Eroğul, *Demokrat Parti*, Ankara, 1990, İmge Kitabevi, s. 12-13.

³² İlhan Egemen Darendelioğlu, *Türkiye’de Milliyetçilik Hareketleri*, İstanbul, 1977, Toker Yayınevi, 3. baskı, s. 211-212.

10 Mayıs 1949'da kurulmuştur. Hamdullah Suphi'nin başkanlığında açılan Türk Ocağı, 1952 yılına kadar merkezi İstanbul'da olmak üzere birkaç ilde teşkilat kurmuş, 1952'de Ankara Türk Ocağı binasının yeniden Türk Ocaklarına devri dolayısıyla merkez yürütme kurulu Ankara'ya nakledilmiştir.³³

İkinci Dünya Savaşı sonrası atmosferde, daha mukaddesatçı ve inanç ekseninde bir milliyetçilik ağır basmıştır. Bu durum, Demokrat Parti muhafazakâr-milliyetçi kitlelerin oyunu alarak iktidara gelmesiyle örtüşmüştür. Buna rağmen, İkinci Dünya Savaşı sonrasında siyasi partilerde kendilerine güçlü bir zemin, kuvvetli bir temsil imkânı bulamayan Türk milliyetçileri, Osmanlı Devleti'nin son döneminde olduğu gibi, dernekler vasıtasıyla mücadelelerini sürdürmek ve politikaya nüfuz etmek üzere çeşitli dernekler kurmuşlardır. Bu dernekler bir federasyon hâlinde birleşmiştir. Türk Kültür Ocağı, Türk Kültür Çalışmaları Derneği, Türk Gençlik Teşkilâtı, Genç Türkler Derneği ve Türk Kültür Derneği 1950 yılında Milliyetçiler Federasyonunu meydana getirerek, başkanlığa da Bekir Berk'i seçmiştir. Federasyonun ilk büyük kurultayı, 1951 yılının 1 Nisan'ında, Türk Gençlik Teşkilatı merkezinin bulunduğu Rüstempaşa Medresesindeki odada toplanmıştır. Toplantıda, Türk Milliyetçiler Federasyonuna bağlı derneklerin 1951 yılının Mayıs ayı sonuna kadar umumi kongrelerini toplayarak kendilerini feshetmeleri, "Türk Milliyetçiler Derneği" adıyla tek çatı altında toplanmaları kararlaştırılmıştır. Kurucu başkanlığını Halûk Karamağaralı'nın üstlendiği dernek, 24 Temmuz 1952 tarihinde genel merkezinin bulunduğu Ankara'da toplanarak ilk kurultayını gerçekleştirmiş, başkanlığa da o sırada DP Isparta milletvekili olan Said Bilgiç getirilmiştir.³⁴ Said Bilgiç başta olmak üzere derneğin üyeleri arasında 1944 Irkçılık-Turancılık Davası'nın sanıklarının yer alması, hem kuruluş amacı hem hedefleri hem de Türk milliyetçiliği davasının eriştiği merhale açısından önem taşımaktadır. Türkçü aydın ve gençlerin, 1944 yılından itibaren gerek dernekler gerekse basın yayın yoluyla komünizme karşı verdiği amansız mücadele, Türk milliyetçiliğinin antikomünist bir eksen etrafında dönen, reaksiyoner bir hareket gibi görülmesine yol açmıştır. MHP'nin siyaset sahnesine çıktığı ve Ülkücü kuruluşların bütün milliyetçi derneklerin önüne geçtiği dönemde bu kanaat daha da yaygınlaşmıştır. Türk milliyetçiliğinin, Türk varlığına ve milletin bekasına yönelik bütün tehditlere karşı caydırıcı, dinamik ve aksiyoner bir hareket olduğu

³³ Darendelioğlu, *age.*, s. 216-217.

³⁴ Darendelioğlu, *age.*, s. 279-283.

çetin tecrübelerden ve komünizmin 90'lı yıllarda Türkiye'de marjinalleşmesinden sonra anlaşılmıştır.

1950'de de "Yeter, Söz Millet!" sloganıyla yola çıkan, muhafazakâr ve milliyetperver Türk köylüsünün oylarıyla iktidara gelen Demokrat Parti, çok geçmeden Türk milliyetçiliğini zararlı bir cereyan gibi görerek Türk Milliyetçiler Derneğine tavrı almıştır. Başta Başbakan Adnan Menderes olmak üzere DP ileri gelenleri, partilerinin milliyetçilik fikrinden beslendiğini, Dörtlü Tahrir'le ayrıldıkları CHP'nin milliyetçilikten ve dolayısıyla halktan uzaklaşarak despotizme yöneldiğini unutmamıştır. Atatürk'ün devlet politikası hâline getirdiği kültürel temelli milliyetçiliğin, millî devlet sürecine giden yolun başlangıcı olduğu Menderes ve arkadaşları tarafından idrak edilememiştir. Türk Milliyetçiler Derneğinin bazı üyelerinin uygunsuz eylemlere katıldığına tespit edilmesi,³⁵ sadece bir bahane olmuştur. Başbakan Adnan Menderes, 17.01.1953 günü Antep ve Osmaniye'de yaptığı konuşmalarda komünizm, irtica ve milliyetçilik konularındaki görüşlerini açıklarken, milliyetçiliği topa tutmuştur. Menderes, ağır ifadelerle eleştirdiği Türk Milliyetçiler Derneğini Türkiye'de giderek tırmanan komünist eylemlerden sorumlu tutmuş, "*İrkçılık gibi aşırı milliyetçilik gibi din istismarcılığı da Türk köylüsünün dışında teşekkül etmiş kanserlerdir*" demiştir. Menderes; partisinde bulunan Milliyetçiler Derneğiyle bağı bulunanları da sert sözlerle suçlamış, kendi programlarındaki anlayışla mutabakat hâlinde olmadığını öne sürmüştür. Bu sebeple derneği iyi niyetli, saf ve temiz bir milliyetçilik hareketi olarak görmediklerini belirtmiştir.³⁶

DP Genel Başkanı ve Başbakan Adnan Menderes'in de aynen 1944'te İnönü'nün yaptığı gibi Türk milliyetçiliğini tehlikeli ve ırkçı bir cereyan olarak nitelendirmesi, DP'nin halktan ve kendisini iktidara getiren dinamiklerden kopuşuna uzanan süreçte bir dönüm noktasıdır. CHP, iskaladığı ve baskıladığı milliyetçi oyların DP'yi iktidara taşıyan en önemli aktörlerden biri olduğunu görmemiş, DP seçmeninin sosyolojik tabanını analiz edememiştir. İnönü'ü CHP ve Menderesli/Bayarlı Demokrat Parti dönemlerinde ırkçılıkla aynı kefeye konularak dışlanan Türk milliyetçiliğinin hakikatte Türk milletinin varlık iradesinin kaynağı ve Türk devletinin kurtuluş

³⁵ Ahmet Emin Yalman ve Falih Rıfkı Atay gibi ünlü yazar ve gazeteciler, DP'yi ekseninden uzaklaştırmak ve solun etki alanına sokmak için gayret göstermişlerdir. Derneğin kapatılmasında bu isimlere karşı alınan tavrı rol oynamıştır. bk. Ergun Göze, "Said Ağabey", Tercüman, 15.08.1988.

³⁶ Zafer, 18.01.1953.

reçetesi olduğu görülememiştir. Siyasi iktidarlar yıllarca bindikleri dali kesmekle kalmamış, ana gövdeye de zarar vermişlerdir.

Adnan Menderes'in güney bölgesindeki konuşmalarının ardından iktidarın yayın organı Zafer'de Mümtaz Faik Fenik imzasıyla "Milliyetçiler Derneği ve Faşizm" başlıklı bir yazı yayımlanmıştır.³⁷ Başlığında da anlaşıldığı üzere, komünist jargon kullanarak derneği suçlayan yazı, DP yönetiminin bakış açısını yansıtmıştır. Daha sonra derneğin DP'de siyaset yapan genel başkanı Said Bilgiç'le Tahsin Tola ihraç istemiyle Haysiyet Divanına sevk edilmişlerdir. DP Yüksek Haysiyet Divanı, 31 Ocak 1953 günü Isparta Milletvekilleri Said Bilgiç ile Dr. Tahsin Tola'nın partiden ihraç edilmelerine karar vermiştir.³⁸ Türk Milliyetçiler Derneği Cemiyetler Kanunu'nun 33. maddesine aykırı faaliyetleri görüldüğü gerekçesiyle kapatılmış, bütün şubeleri mühürlenmiştir³⁹. Milliyetçiler Derneği Davası görülürken derneğin dinci ve ırkçı gaye taşıdığı iddia edilmiştir.⁴⁰

27 Mayıs İhtilali Sonrası Alparslan Türkeş'in Siyasete Girişi ve MHP'nin Kuruluşu

1950'li yılların sonuna doğru DP iktidarına yönelik memnuniyetsizlikler eyleme dönüşmeye başlamıştır. Üniversite-telerde sokakta, gençlik kesiminde ve sol görüşlü aydınlar seslerini giderek yükseltmeye başlamışlardır. CHP himayesindeki komünist örgütler, üniversitelerde örgütlenerek iktidar aleyhinde eylemlere girişmiş, solcu ve Marksist akademisyenler de onları destekleme yarışına girmişlerdir. DP aleyhtarları faaliyetler zamanla orduda da makes bulmuş; komünist ve İnönü yanlısı subaylardan oluşan memnuniyetsizler, yavaş yavaş ordu içinde gizlice örgütlenmeye başlamıştır. Alparslan Türkeş, Demokrat Parti iktidarının demokrasinin gereklerinden uzaklaşarak Türkiye'yi şiddetli bir iç kavganın ve siyasi kutuplaşmanın kaosuna savurmaya başladığını görmüştür. Bu arada Albay Alparslan Türkeş, ordu içinde kıpırdanmalar olduğunu fark etmiş ve ilgisiz kalmanın Türkiye'nin zararına olacağını düşünerek bir grup arkadaşıyla birlikte 27 Mayıs'ın hazırlayan örgütlenmeye dâhil olmuştur. DP ve CHP arasındaki siyasi kavganın bir boğazlaşmaya ve iç savaşa dönüşmesini önlemek için askerî müdahalenin yönetime el koymanın ve DP iktidarının sarstığı sistemin taşlarını yerli yerine oturtmanın zaruri olduğu kanaati, zaman içinde

³⁷ Mümtaz Faik Fenik, "Milliyetçiler Derneği ve Faşizm", *Zafer*, 25.1.1953.

³⁸ *Zafer*, 03.02.1953.

³⁹ *Milliyet*, 23.01.1953.

⁴⁰ *Milliyet*, 15.03.1953.

Alparslan Türkeş'te giderek güçlenmiştir. Türkeş'e göre 27 Mayıs; öncelikle iktidardaki DP ve ana muhalefetteki CHP'nin tehlikeli bir çatışma havasına girmeleri yüzünden tırmanan iç kavgaya son vererek toplumsal barışı temin üzere gerçekleştirilmiştir.⁴¹ 27 Mayıs'ın ülke çapında huzur ve sükûnu sağlamak dışındaki amacını ise "Türk milletini çağdaş medeniyete ulaştırmak, ülkü, kültür birliği yoluyla manevi bir kalkınma sağlamak, sosyal ve iktisadi reformları milliyetçi bir açıdan gerçekleştirmek" olarak açıklayan Türkeş, "*Buna 'HAREKET'ten başka bir deyim kullanmak mümkün değildir.*" demiştir.⁴² İçinde yer aldığı 27 Mayıs Askerî Darbesi sırasında Türkiye'nin savunmasız vaziyette ve hayatını idame ettirecek bir devlet felsefesinden yoksun olduğunu gören Türkeş, kendisi gibi düşünen birkaç arkadaşıyla birlikte askerî müdahalenin başlangıçta planlanan hedeflerden saptırılmaması için mücadele etmiştir. 27 Mayıs'ın gayesi, Türkiye'nin ihtiyaç ve sorunları konusunda konferanslar vererek halkı ve gençleri bilgilendirmeye çalışmıştır. Alparslan Türkeş'in nazarında 27 Mayıs; sadece bir askerî müdahale, bir ihtilal olarak değil, Türkiye'nin geleceğini tayin eden üniformalı bir siyasi harekettir.

27 Mayıs'ı "millî birlik hareketi" olarak nitelendiren, ancak sonradan gayesinden saptırıldığını belirten Alparslan Türkeş'in gerek eserlerinde gerekse o dönemdeki açıklamalarında "hareket" tabiri hususi bir yer tutmaktadır. Türkeş, 27 Mayıs 1960 günü ihtilal bildirisini okuduğu radyo konuşmasında da kardeş kavgasına meydan vermemek amacıyla ülke yönetimine el koyan Türk Silahlı Kuvvetlerinin müdahalesi için "hareket" tabirini sıkça kullanmıştır.⁴³

Anlaşılmaktadır ki MHP'ye adını veren "millî hareket" tabiri, daha 27 Mayıs'ın planlama aşamasından önce Alparslan Türkeş'in kafasında olgunlaşmaya başlayan bir fikrî ve politik şablondur. Alparslan Türkeş, siyasete atıldıktan sonra bu "millî hareket" şablonunu fikirlerinin ve kullandığı ideolojik jargonun mihverine oturtmuş ve doktriner platforma taşımıştır. "Hareket" mefhumu CKMP'ye girişiyle önce Türk milliyetçiliğinin siyasette etkin olarak yer almasını ifade eden bir siyasi tanım, sonra da MHP ve Milliyetçi-Ülkücü Hareketin kısa adı olarak yerleşmiştir. 27 Mayıs sonrasında yine Alparslan Türkeş ve arkadaşlarının uygulamaya çalıştığı programda kullanılan kavramlardan biri de Ülkü ve ülkücülüktür. Atatürk Dönemi'nden beri siyasi ve kültürel

⁴¹ Türkeş, *27 Mayıs ve Gerçekler*, s. 124.

⁴² Türkeş, *27 Mayıs ve Gerçekler*, s. 102.

⁴³ Alparslan Türkeş, *Temel Görüşler*, İstanbul, 1994, Kamer Yayınları, 5. baskı, s. 333.

hayatta kullanılan bu tabirler, 27 Mayıs'ı gerçekleştiren MBK'deki milliyetçi kanadın etkisiyle atılan bazı adımlara da ilham vermiştir. Millî uyanışı temin etmek, millî şuuru ve birliği sağlamlaştırmak üzere Ülkü ve Kültür Birliği, Türk Kültür Dernekleri gibi kurumların açılması planlanmıştır. Alparslan Türkeş'e göre bu nevi çabaların amacı, Türkiye'yi muzır cereyanların manevi istilasından kurtarmak onu millî özelliği sahip hür bir fikir ve vicdan hayatına kavuşturmak için, bir başka deyişle "Türk Rönesansı"nı yaratmaktır.⁴⁴ Türkeş bu ideallerini daha sonraki yıllarda Ülkü Ocakları bünyesinde gerçekleştirmeye çabalamıştır.

27 Mayıs 1960 askerî müdahalesinden sonra da Türkeş; zekâsı, karizması, uzak görüşlülüğü, bilgi ve birikimiyle kısa sürede temayüz ederek Millî Birlik Komitesinin beyin takımı arasına girmiştir. Ancak müdahalenin üzerinden çok geçmeden "ihtilalin kudretli albayı" Alparslan Türkeş aleyhinde gerek sol basında gerek CHP hegemonyasına geçen siyasi kulislere ve gerekse ordu çevrelerinde propaganda ve karalama faaliyetlerine hız verilmiştir. Bilhassa İsmet İnönü'nün damadı Metin Toker'e ait Akis dergisinde Türkeş aleyhinde kışkırtıcı yazılara yer verilmiştir.⁴⁵

Tıpkı 1944 Milliyetçilik Olayları sırasında olduğu gibi, 27 Mayıs'ın ardından Alparslan Türkeş ve arkadaşları hakkında çeşitli iftiralar ortalıkta dolaştırılmaya başlanmış, İsmet İnönü ve yardımcıları 27 Mayıs'ta yine bir Irkçılık dumanı tüttürmeye başlamışlardır.⁴⁶ 1944'te Nihal Atsız'ın komünizme ve devlet kurumlarındaki Marksist kadrolaşmaya karşı başlattığı mücadele üzerine Türk milliyetçilerine işkenceleri, tabutlukları reva gören zihniyet, 27 Mayıs'ta da hortlamıştır. O yıllarda İnönü'nün kanatları altına saklanan komünistler nasıl korunmuş, milliyetçiler baskı görmüşse, 27 Mayıs'ta da yine İnönü'nün gölgesindeki komünistler Millî Birlik Komitesinde

⁴⁴ Türkeş, 27 Mayıs ve Gerçekler, s. 118.

⁴⁵ Bkz. Akis, 10, 24 Ağustos 1960; 26 Eylül, 7 Kasım 1960. Akis'in 26 Eylül 1960 tarihli nüshasında, gazetecilerin Albay Türkeş'in Başbakanlık Müsteşarlığından ayrıldığı günün ayrıntıları anlatılırken yakın arkadaşlarından ve gelecekte Ülkücü camianın "Dündar Ağabey"i olacak Binbaşı Dündar Taşer'in onu bir gölge gibi takip ettiği, yanından ayrılmadığı yazılmaktadır. Aslında o günlerde Türkeş'in her hareketini yakından takip eden onu âdeta tarassut altına alan sol basındır. Çünkü CHP o günlerdeki Türkeş'in müessiriyet ve kudretinden rahatsızdır. Müsteşarlıktan ayrıldıktan sonra Türkeş için "Kudretli albay artık eskisi kadar kudretli değildi ve bu herkes için hayırlıydı." ifadesi kullanılmıştır.

⁴⁶ Türkeş, 1944 Milliyetçilik Olayı, s. 88.

Alparslan Türkeş'in liderlik ettiği Türk milliyetçisi subaylar da benzer muameleye tabi tutulmaya başlamıştır.

27 Mayıs Darbesi'nin lideri Orgeneral Cemal Gürsel, önceleri İsmet İnönü karşıtı gibi görünse de, sonraları darbeden sonra birkaç kez görüştüğü⁴⁷ İsmet İnönü'nün tesir dairesine girmiştir. İnönü, Türkeş ve arkadaşları hakkında Gürsel'in kanaatlerini değiştirmekle kalmamış, onların tehlikeli bir ekip olduğuna onu ikna etmiştir. Amaç; hem darbeden sonra inisiyatifi tamamen ele geçirmek hem de Alparslan Türkeş ve arkadaşlarının ülkeyi bir an evvel kansız ve intikam duygularına kapılmasına imkân verilmeden selamete çıkarma çabalarının önünü kesmektir. Çünkü İnönü'nün karşısındaki DP ile hesaplaşma planlarıyla Türkeş ve arkadaşlarının programı örtüşmemektedir. Daha darbenin ikinci ayından itibaren Türkeş ve İnönü arasında husumet rekabet olduğu şayiaları dolaşmaya başlamıştır. Türkeş bu şayiaları yalanlasa da sol basın CHP ile MBK üyelerinden 14'ü arasındaki ihtilafları şiddetle kaşımaya sürdürmüştür. Neticede MBK bünyesindeki komünist subaylarla CHP'nin işbirliği ağır basmış, Orgeneral Gürsel de ikna edilmiştir. Alparslan Türkeş'e göre 13 Kasım tasfiyesi, Millî Birlik Komitesi üyelerine karşı Anayasa ihlal edilerek gerçekleştirilmiş bir "ihanet hareketi"dir.⁴⁸ Türkeş'e göre bu ihanetle 27 Mayıs hareketi başlangıçtaki hedeflerinden saptırılarak yön değiştirmiştir.⁴⁹

Alparslan Türkeş ve arkadaşlarının Millî Birlik Komitesi içinde milliyetçi, Türkçü, radikal reformcu ve sosyal adaletçi bir plan üzerinde hareket etmeleri komitedeki solcu ve komünist kanatla dışarıdaki

⁴⁷ *Hürriyet*; 7, 25 Ağustos 1960. İnönü'nün 24 Ağustos'ta Gürsel'i ziyaretinin hemen ardından Türkeş'le İnönü arasında anlaşmazlık ulunduğuna dair şayialar kamuoyuna aksettirilmiş, 26 Ağustos'ta da Ankara Valiliği tarafından Başbakanlık Müsteşarı Albay Alparslan Türkeş adına Türkeş'le İnönü arasında bir ihtilaf bulunmadığına dair resmî açıklama yapılmıştır. Bk. *Hürriyet*, 27 Ağustos 1960. Hakikatte ikisi arasında derin görüş ayrılıkları vardır ve bunların başında da 27 Mayıs'ın sebepleri hakkında konulan teşhis gelmektedir. 9 Eylülde gazetecilere konuşan İnönü, 27 Mayıs'a yanlış teşhis konulduğunu ileri sürerek, "*Selamet doğru teşhis koymaktadır. 27 Mayıs inkılabını milletçe mukavemet edilen bir zalim idareye karşı girişilmiş bir teşebbüs değil de partiler arası bir boğuşmaya son verecek bir müdahale şeklinde görmek yanlış bir teşhistir.*" demiştir. Alparslan Türkeş ise bu görüşün tam aksini düşünmekte, Türkiye'nin CHP ve DP arasındaki boğazlaşmadan kurtarılması için askerî müdahalenin gerçekleştirildiğini söylemektedir. İnönü'nün öne sürdüğü görüşler, daha sonra 27 Mayıs'ın yönünü ve tutuklanan DP'lilere gelenlerinin akıbetini tayin edecektir.

⁴⁸ Türkeş, *27 Mayıs ve Gerçekler*, s. 102.

⁴⁹ Türkeş, *27 Mayıs ve Gerçekler*, s. 102-108.

Marksistleri ürkütmüştür. Buna rağmen 27 Mayıs'tan azami ölçüde faydalanma çabasına giren komünistler, siyasi tecrübesi olmayan ve sivil aydın kadrosunu tanımayan MBK üyelerine kolayca nüfuz etmeye ve onlara zehirli fikirlerini telkin etmeye muvaffak olmuşlardır.⁵⁰ Öncülüğünü Albay Alparslan Türkeş'in yaptığı 14'lerin 13 Kasım'da bir iç darbeyle etkisiz hâle getirilmesinden ve yurt dışına sürülmelerinin kararlaştırılmasından 3 gün sonra Orgeneral Cemal Gürsel'in bir grup öğrenciyi kabulü sırasında verdiği beyanatta, 14'lerin kendisini öldürebileceklerinden ve tasfiyenin zorunlu olduğundan söz etmesi, İnönü'nün Cemal Paşa'yı nasıl iğva edip kandırdığının delilidir.⁵¹ Alparslan Türkeş'le İsmet İnönü'nün, bir başka deyişle Türk milliyetçiliğiyle solun siyasi mücadelesi; böylece 1960 yılında yeni bir vechе almıştır. 27 Mayıs Askerî Darbesinde aktif rol oynayan İnönü, 27 Mayıs'ı hazırlayan grubun içindeki adamları vasıtasıyla darbe sonrasındaki sürece de müdahil olmak suretiyle askerî müdahalenin yönünü Türk milliyetçilerinin aleyhine değiştirmiştir. 1944'te Milliyetçi Hareketin Atsız'ın öncülüğündeki Türkçülük davasıyla başlayan antikomünist mücadelesi, 1960 Darbesi sonrasında Albay Alparslan Türkeş ve 13 arkadaşının saf dışı bırakılmasıyla yeni bir istikamete yönelmiştir. Milli Birlik Komitesinin antikomünist ve Türk milliyetçisi kanadı tasfiye edilince CHP'nin ve Marksistlerin önü açılmıştır.⁵²

DP iktidarının ön yargıları yüzünden sosyal bünyeyi sarıp sarmalaması engellenen milliyetçilik idealinin Meclisi kavrayan ruhunu ve bütünlüğünü de 27 Mayıs sonrasında hazırlanan 1961 Anayasa'sı parçalamıştır. İlk darbe anayasası, milletin hakkı olan egemenliği paylaşan yeni güç dengeleri ve eksenler ortaya çıkarmıştır. Bu Anayasa milletin temsilcilerine ortak çıkarmış, bir takım siyasi ağalar Senato adıyla parlamentoda yerlerini almışlardır. Diğer taraftan aynı anayasayla; 1939-50 arasında yetişmiş milliyetçilik düşmanı, solcu bürokratların 1950-60 arasında devlet kademesinde kaybetmeye başladıkları etkinliklerini yeniden sağlayacak dukalıklar ve daylıklar (Yargıtay, Sayıştay, Danıştay gibi) ihdas edilmiştir. Alparslan Türkeş'in

⁵⁰ Türkeş, *27 Mayıs ve Gerçekler*, s. 100.

⁵¹ *Hürriyet*, 17 Kasım 1960. Gürsel tasfiyenin ertesi günü de "Bu kararı almaya mecburduk. Demokrasi yolunda gidişin önündeki her mania yıkılacaktır." demiştir (*Hürriyet*, 14 Kasım 1960). Oysa aynı Cemal Gürsel, bir süre önce Millî Birlik Komitesinde ikilik bulunduğu dair basında çıkan iddiaları yalanlamış ve dikkatli olmaları konusunda gazetecileri uyarmıştır (*Hürriyet*, 2 Ekim 1960).

⁵² 13 Kasım'dan sonra bir gün Muzaffer Özdağ'ın kardeşi Muammer Özdağ'la karşılaşan Yaşar Kemal, şöyle demiştir: "Gördün mü, komünistler milliyetçileri nasıl yendi. Sizin kileri yurt dışına sürdük attık." bk. Türkeş, *27 Mayıs ve Gerçekler*, s. 100.

60 darbesi sonrasında “tek Meclis tek başkan” modelini gündeme getirmesinin arkasında, millî iradeyi parselleyip siyasî ve bürokratik ağalara paylaştıran 1961 Anayasa’sına tepki yatmaktadır.

Alparslan Türkeş, 23 Şubat 1963 tarihinde sürgünden döndükten sonra milliyetçilik idealinin siyaset platformunda etkin olması için harekete geçmiştir. Türk insanının emperyalizme, komünizm başta olmak üzere zararlı akımlara karşı güçlü bir millî refleks ve bilince ulaştırılması davasında, Türk milliyetçilerinin bir siyasi partinin çatısı altında teşkilatlanmasının şart olduğunu görmüş, “Ya parti kuracağız ya da mevcut partilerden biri doktrinlerimizi benimseyecektir.”⁵³ demiştir. Türkeş, bir siyasi partiye girinceye kadar dernekler vasıtasıyla faaliyetlerini sürdürmüş, kendisi gibi sürgünden dönen arkadaşlarıyla beraber “Türkiye Huzur ve Yükselme Derneği”nin kuruluşuna katkıda bulunmuştur.⁵⁴

Bu arada Adalet Partisi içinde Gökhan Evliyaoğlu öncülüğündeki bir grup Alparslan Türkeş’i AP’ye sokmak istemiş, fakat partideki koyu liberaller buna karşı çıkmıştır. Çünkü AP de DP’nin devamı olduğunu, liberal anlayışla muhafazakârlığın renksiz ve ahenksiz terkiğini kitlelere vazeden bir politikayı sürdüreceğini belli etmiştir. 1964 yılında iktidara gelen AP’nin de DP’nin kötü bir kopyası gibi siyasi tavır alması, Türk milliyetçiliği fikrinin sadece dernekler ve sivil toplum kuruluşlarıyla halka benimsetilemeyeceği gerçeğini ortaya çıkarmıştır.

Alparslan Türkeş, arkadaşlarıyla istişare ettikten sonra 22-23 Şubat 1964 tarihinde toplanan CKMP Kongresi sırasında bu partiye katılma kararı almıştır. Türkeş’in CKMP’yi tercih etmesinde, Türk milliyetçiliğini siyasi aksiyon olarak iktidara getirme düşüncesi rol oynamıştır. Alparslan Türkeş’le birlikte, vaktiyle MBK’de birlikte bulunduğu “14’ler”den Muzaffer Özdağ ve Numan Esin de törenle CKMP’ye girmiştir. Kısa süre sonra MBK’nin dört eski üyesi başta olmak üzere Alparslan Türkeş’e yakınlıkları ile bilinen 60’dan fazla politikacı partiye katılmıştır.⁵⁵ Alparslan Türkeş ve arkadaşlarının bu partiye katılması, Milliyetçi Hareketin temellerinin atıldığı en önemli etap ve dönüm noktalarından biridir.

Tıpkı, 12 Eylül 1980 Darbesi’nden sonra cuntanın ANAP iktidarına mani olamaması gibi, 1964’te Adalet Partisinin iktidara gelmesi engellenememiştir. Bu vakıa; 27 Mayıs Darbesi’nin 13 Kasım’dan sonra

⁵³ Tarihte Türkler ve Alparslan Türkeş, c. 3, s. 114.

⁵⁴ Türk Siyasi Hayatında Milliyetçi Hareket, s. 92.

⁵⁵ Tarihte Türkler ve Alparslan Türkeş, C. 3, s. 115.

inisiyatifin tamamen CHP'nin eline geçmesine, Adnan Menderes'le mesai arkadaşlarının asılmasına rağmen halkın CHP'yi istemediğini göstermiştir. Fakat liberal görüşlerden çok muhafazakâr eğilimlerin ağır bastığı merkez partilerinin renksiz siyasi fotoğrafında milliyetçiliğe yer olmadığı gerçeği DP'den sonra AP bağlamında da bir kez daha ortaya çıkmıştır. Adnan Menderes gibi, Süleyman Demirel'in liderliğindeki AP de, Turgut Özal'lı ANAP da milliyetçiliğin siyasette hâkim olmasını istememiş; bu partiler, sadece milliyetçi camiadan yetişmiş isimleri kullanmakta iktifa etmiştir. Gerek DP, gerek AP ve gerekse ANAP, Türk milliyetçiliğini siyasetin müessir bir fikir ve modern demokratik bir bakış açısı olarak yok saymışlar, öncü kadrolarında pozisyon alan oportünistler kanalıyla milliyetçi camiayı kendi kontrolünde tutmayı denemişlerdir. Bu hakikat, Alparslan Türkeş'in Türk milliyetçilerini neden müstakil bir siyasi partinin çatısı altında toplanmasına lüzum gördüğünü açıklamaktadır.

CKMP'nin, Alparslan Türkeş ve arkadaşlarının katılımından sonraki ilk büyük kongresi, 1 Ağustos 1965 tarihinde yapılmıştır. Bu tarihe kadar partide genel müfettiş olan Türkeş, partinin taşra teşkilâtıyla sıcak ilişkiler kurması sayesinde kongrede genel başkan seçilmiştir. Böylece 1960 darbesinden sonra ayakta kalmaya direnen milliyetçi camia, aradığı liderliği Alparslan Türkeş'te bulmuştur.

Alparslan Türkeş'in düşünce dünyasının şekillenip olgunlaşmasında, devlet kurumlarında ve bilhassa millî eğitimde komünist kadrolaşma ve örgütlenmeler karşısında duran ve dönemin Başbakanı Saraçoğlu'na yazdığı mektuplarla bayraklaşan Atsız'ın verdiği kavganın payı büyüktür. Bir fikir ve dava adamı ve aynı zamanda da ideolog olarak Hüseyin Nihal Atsız, *Orkun* dergisinde Türkiye'nin kalkınmasına yönelik bir program sunmuştur. Atsız'ın 1962 yılında *Orkun*'da "Türk Milletine Çağrı" başlığı altında yayımladığı yazısında yer alan 9 maddelik "Millî Kalkınma Programı", Alparslan Türkeş'in 9 Işık'ıyla önemli ölçüde benzerlik göstermektedir.⁵⁶ Atsız, döneminin biraz da romantik ve hayal dünyasının güzellikleriyle süslü Türkçülüğüne realist ve pratik bir vechе vermek üzere ortaya attığı program, Alparslan Türkeş

⁵⁶ Hüseyin Nihal Atsız, "Türk Milletine Çağrı", *Orkun*, s. 1, Şubat 1962. Atsız, yazısında söz konusu maddeleri şöyle sıralamıştır: "Sonuç olarak 'Millî Kalkınma' programımızı şöylece özetliyoruz: 1. Türkçüyüz. 2. Arınmış Türkçeciyiz. 3. Yasacıyız. 4. Toplumcuyuz. 5. Millî gelenekçiyiz. 6. Şuurlu demokrasiye taraftarız. 7. Ahlakçiyiz. 8. Bilimciyiz. 9. Teknikçiyiz." Dokuz Işık'ı meydana getiren umdeler de şunlardır: 1. Milliyetçilik, 2. Ülkücülük, 3. Ahlakçılık, 4. İlimcilik, 5. Toplumculuk, 6. Köycülük, 7. Hürriyetçilik ve Şahsiyetçilik, 8. Gelişmecilik ve Halkçılık, 9. Endüstricilik ve Teknikçilik.

tarafından siyasi doktrin hâline getirilerek ve kitlelere mal olmasını sağlanmıştır. Türkiye CKMP'ye girdikten sonra 9 Işık, partinin manifestosu olmuştur.

CKMP çatısı altında toplanan Milliyetçi Hareket, özellikle gençlik kesiminde yaygın bir biçimde örgütlenmiştir. 1965'ten sonra CKMP'nin gençlik kolları "Ülkü Ocakları Derneği" adı altında faaliyet göstermeye başlamıştır. Ülkü Ocakları, hareketin en önemli teşkilatı olarak işlev üstlenmiştir.⁵⁷

Türkiye'de 27 Mayıs 1960 Darbesi'yle başlayan siyasi ve sosyal kutuplaşmalar artarak devam ederken Türkiye tehlikeli bir dönemece girmiştir. 1965'te Adana'da partililere hitap eden Türkeş, "Türkiye çok tehlikeli bir sürecin içinde kalmıştır. Bu tehlikenin bir kolu dışarıdadır bir kolu da içindedir." diyerek milliyetçileri harekete geçmeye çağırmıştır. Köylüsü, esnafı, çiftçisi ve memuruyla CKMP'ye gönül bağlayan kitleler, bu davete yurt çapında icabet etmiştir.⁵⁸

CKMP'nin çatısını, kurmay kadrosunu oluşturan Türk milliyetçileri, Adana'da büyük bir ilgi ve rağbet görmüşler, Çukurova'nın kasabalarında sevgiyle kucaklanmışlardır. CKMP saflarındaki Türk milliyetçilerinin Çukurova'da yakaladığı ivme, yurdun öteki bölgeleri için örnek teşkil etmiştir. Yöre insanının Türk milliyetçiliği hareketine gösterdiği coşku ve heyecan, CKMP'nin 9. Kurultayının Ankara yerine Adana'da yapılmasında rol oynamıştır.⁵⁹ CKMP'nin hem milliyetçi camiyayı hem

⁵⁷ Tarihte Türkler ve Alparslan Türkeş, C. 3, s. 130.

⁵⁸ Murat Kurşunoğlu, "MHP: Varoluş Azminin Son Temsilcisi", *Yeni Düşünce*, Şubat, 2014.

⁵⁹ Yusuf Delikoca, "Çukurova'da Dalgalandan Üç Hilal", *Yeni Düşünce*, Şubat, 2014. Adana'da Alparslan Türkeş'in etrafında toplanan partililerden Hasan Çulhaoğlu, o dönemle ilgili şunları anlatmıştır: "Haziran 1965 tarihinde çalışmalarına başlayan CKMP Adana il teşkilatı kısa sürede çok uzun bir yol almış, Milliyetçi Hareketin Çukurova'da yankılanan sesi, dalga dalga yurt sathına yayılmaya başlamıştı. Adana'dan başlayan sıçrayış, bütün Türkiye'de örnek bir hareket olarak kabul edildi. Adanalılarla özdeşleşen Alparslan Türkeş'in sık sık ilimize gerçekleştirdiği ziyaretler, kendisine heyecan ve azim verdi. Sadece Başbuğ değil, bütün genel merkez yöneticileri Adana'da hareketin gelişimini izliyor ve heyecanlanıyordu. İşte bu sebeple Adana Milliyetçi Hareketin kalesi oldu. Bu kalede daha güçlü olmak, Türkiye'de güçlü olmaktı." MHP'nin 1969'daki tarihî kurultayına Osmaniye'den katılanlardan Ali Erat da Ankara yerine Adana'nın tercih edilmesinin sebeplerini şu sözlerle ifade etmiştir: "O zamanki CKMP Adana İl Başkanımız Faruk Akkühah bana gelerek, "Genel Merkez Kurultayı Ankara'da yapmak istiyor. Ancak Ankara İl Teşkilatı büyük çapta ses getirecek bir kurultayın yükünü çekecek durumda değil. Sizler de uygun görürseniz Genel Merkezi ikna edip Genel Kongreyi Adana'da yapmak istiyoruz." dedi. Ben de kongrenin Adana'da yapılması halinde iki yüz genç ve üç yüze yakın partiliyle

de milliyetçi düşünceyi temsil etme çabaları 1969 Kurultayı ile yeni bir veçhe almıştır.⁶⁰ Adana'da CKMP'nin hem fikrî hem de teşkilatlanma düzeyinde milliyetçi camiayı temsil etme çabalarında dev bir adım daha atılmıştır. Partinin siyasi çizgisini ve ideolojisini ismine taşıyarak konumunu netleştiren ve belirginleştiren bir karar alınmıştır.

8-9 Şubat 1969 tarihinde Adana'da toplanan Olağanüstü Büyük Kongrede CKMP, Milliyetçi Hareket Partisi adını almıştır. Kongre öncesinde; parti genel idare kurulu tarafından "9 Işık Partisi", "Millî Hareket Partisi" ve "Milliyetçi Köylü Partisi" gibi isimler belirlenmiş, bunlardan "Millî Hareket Partisi" ismi ağırlık kazanmıştır. Ancak parti isminin başında "millî" sıfatının kullanılabilmesi için Bakanlar Kurulu izni çıkarılması gibi bürokratik ve idari engeller dolayısıyla nihai olarak "Milliyetçi Hareket Partisi" isminde karar kılınmıştır.⁶¹ Büyük Kongreden sonra toplanan ilk genel idare kurulunda üç hilâl partinin amblemi, hilal içinde kurt motifi de gençlik kollarının remzi olarak benimsenmiştir.

Alparslan Türkeş'le beraber CKMP'nin kazandığı siyasi ve fikrî dinamizm, 1969 Kurultayına da yansımıştır. CKMP'den MHP'ye dönüşüm; partinin kurumsal kimliği ve vizyonundaki istihaleyi yansıtan amblem ve isim değişikliği, aynı zamanda Türk milliyetçiliği davası adına üstlendiği misyonu da ortaya koymuştur. Adana kongresinin yapıldığı 1969 yılı, milliyetçilik davasının Türk siyasi hayatında girdiği yeni safhanın habercisi ve başlangıcı olmuştur. MHP'nin 1969 yılında ortaya çıkışı, Türk milliyetçiliği idealini hem ismen hem de fikren siyasete taşıyan tarihi bir olaydır. Milliyetçi Hareket, devleti ve sistemi kontrolünde tutan merkez partilerine karşı milletin temsilcisi olarak ortaya çıkmıştır. CKMP'nin gençlik teşkilatı parti MHP'ye dönüştükten sonra daha dinamik bir yapıya bürünmüş ve çeşitli toplum kesimlerinden gördüğü alakaıyla hızla büyümüştür.

12 Eylül Askerî Darbesi ve MHP'de Fetret Dönemi

70'li yıllarda MHP, artık her meslekten her aidiyetten mensubu ve taraftarı olan büyük bir siyasi kitle hareketi hâline gelmiştir. MHP, gençlikten başka Milliyetçi İşçi Sendikaları, Ülkücü Polisler Derneği, Ülkücü Kamu Görevlileri Güç Birliği Derneği, Ülkücü Öğretmenler Birliği Derneği, Ülkücü Esnaf ve Sanatkârlar Derneği, Ülkücü Köylüler

kurultaya iştirak edeceğimizi söyledim. Neticede İl Başkanımız Merhum Faruk Akkûlah Bey, Genel Merkez'i ikna ederek Kurultayı Adana'ya aldırdı."

⁶⁰ Türk siyasi hayatında Milliyetçi Hareket, s. 95.

⁶¹ Tarihte Türkler ve Alparslan Türkeş, C. 3, s. 118.

Derneği gibi çeşitli toplumsal kesimleri kapsayan bir dizi Ülkücü kuruluş oluşturmuştur. Partinin resmî organı Hergün gazetesi ve onu destekleyen diğer gazeteler ise Ortadoğu, Bayrak ve Millet'tir. MHP'yi destekleyen dergiler ise şunlardır: Töre, Devlet, Bozkurt, Ocak, Genç Arkadaş, Ülkü Tek, Yiğit Köylüm, Millî Hareket, Türkiye ve Dünya vb.⁶²

MHP'nin Türk siyasi hayatında bir hükümette ilk olarak yer aldığı dönem ise 1975 yılıdır. 31 Mart 1975'te Demirel başkanlığında kurulan Adalet Partisi, Millî Selamet Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi dörtlüsünden oluşan ilk "Milliyetçi Cephe hükûmeti" 218'e karşı 222 oyla güvenoyu almıştır. Hükümette, Alparslan Türkeş Başbakan Yardımcısı, Mustafa Kemal Erkovan da Devlet Bakanı olarak görev almıştır. MHP'nin iki bakanla temsil edildiği ilk MC hükûmetinin kurulması, Milliyetçi Hareketin siyasi arenada etkin rol oynamasını sağlamıştır. Bir süre sonra partiler hükümet icraatlarında birbirlerinin aleyhine hareket etmeye başlamışlardır. Ülkede hem ekonomik hem de sosyal durum kötüye gitmeye başlamıştır. Enflasyon yukarı tırmanırken, terör olaylarında artış görülmüştü.⁶³ 1975 yılı ve sonrasında, ülkede terör olayları giderek tırmanmış, komünist örgütler Ülkücü kuruluşlara ve üniversitelerde Ülkücü gençlere saldırılarını arttırmıştır.

1976-1977 yıllarında sokaklarda anarşi, TBMM'de de siyasi kaos egemen olmuştur. 1 Mayıs 1977'de İstanbul Taksim'deki kutlamalarda 37 kişinin ölümü ve birçok kişinin yaralanması anarşi olaylarının tırmandığının en önemli delilidir. Terör olaylardaki artış, 1977 Seçimlerinin dört ay öne alınmasına sebep olmuştur. 5 Haziran 1977'de yapılan Milletvekili Genel Seçimlerinde, CHP %41 oy oranı ile 213, AP %36.9 oyla 189 milletvekili çıkarmıştır. MSP %8.6 ile 24, MHP ise %6.4 oy oranıyla 16 milletvekili kazanmıştır CGP %2 ile 4, DP %2 ile 1, bağımsızlar ise %2.5 oranında oyla 4 milletvekilliği elde etmişlerdir. 22 Temmuz 1977'de AP, MSP ve MHP'den oluşan II. Milliyetçi Cephe hükûmeti kurulmuştur.⁶⁴ TBMM'de oluşan siyasi aritmetik dolayısıyla TBMM aylarca Meclis Başkanı seçilememiştir.

⁶² Tarihte Türkler ve Alparslan Türkeş, Ankara, 2012, Berikan Yayınevi, C. 3, 3. baskı, s. 130-131.

⁶³ Tarihte Türkler ve Alparslan Türkeş, C. 3, s. 132.

⁶³ Tarihte Türkler ve Alparslan Türkeş, C. 3, s. 132.

⁶⁴ Tarihte Türkler ve Alparslan Türkeş, C. 3, s. 132; <https://www.yenisafak.com/secim-1977/secim-sonuclari> MHP yeni kabinede beş bakanlık elde etmiştir. MHP'nin bakanları şunlardır; Alparslan Türkeş, Sadi Somuncuoğlu, A. Oktay Güner, Cengiz Gökçek ve Gün Sazak.

Sonunda yine düğümü, sorumlu ve yapıcı siyaset anlayışı, demokratik hoşgörü ve uzlaşma kültürüne dayanan bakış açısıyla MHP çözmüştür. 17 Kasım 1977 günkü oturumda CHP'nin adayı Cahit Karakaş'ı destekleyerek Meclis başkanlığı seçilmesini sağlamıştır.⁶⁵ MHP böylece Türk siyasetinde bunalımlara çözüm üreten, siyasi fanatizm ve ideolojik kısırlıktan uzak tutumuyla göz doldurmuştur.

2. Milliyetçi Cephe Hükûmeti gensoru ile düşürülen ilk hükûmet unvanına sahiptir. Daha sonra Ecevit'in kurmuş olduğu hükûmet yine Ecevit'in istifasıyla sonuçlanmış ve Demirel'in azınlık hükûmeti kurulmuştur. Bu hükûmetin kurulmasında MSP ve MHP'nin büyük desteği söz konusu olmuştur. Yeni hükûmetin kurulmasına rağmen ülkede istikrar sağlanamamış, siyasi bunalım da her geçen gün artmış ve sonuçta 12 Eylül 1980 askerî darbesi gerçekleşmiştir.⁶⁶

Askerî müdahalenin ardından diğer bütün siyasi partilerle birlikte MHP'nin de faaliyette bulunması yasaklanmıştır. 29 Nisan 1981 tarihindeyse MHP ve Ülkücü kuruluşlar hakkındaki soruşturma sonrasında 945 sayfalık bir iddianameyle "MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası" açılmıştır. 16 Ekim 1981 tarihli Millî Güvenlik Konseyi kararıyla da MHP kapatılarak mallarına el konulmuştur.⁶⁷

12 Eylül 1980 askerî darbesinin ilk şaşkınlığını atlatan Ülkücü camia, kısa sürede toparlanma çabasına girmiştir. 1965 ve sonrasında gençlik hareketleri içinde yetişen ve sonra akademik çalışmaları sırasında Ülkücü camianın sembol isimleri arasına giren, "ağa ve "ağabey" gibi olgunluğu ve sağduyuyu ifade eden sıfatlarla mümtaz duruşu tanımlanan, önder kişiliğiyle temayüz eden Devlet Bahçeli'nin ismi öne çıkmıştır.

Devlet Bahçeli, 12 Eylül 1980 Askerî Darbesi'nden sonra teşkilatçı kimliğiyle öne çıkmış; bozulan moral ve motivasyonun yeniden kazanılması, camianın ve dağılan teşkilatların yeniden toparlanması için arkadaşları ile birlikte toparlanma çabalarına girmiştir. Bunda; milletin bekası, ülkenin bütünlüğü ve toplumsal barış adına dinamizm ve fikriyatıyla MHP'nin varlığına büyük ihtiyaç bulunduğu bilinci etkin rol oynamıştır. Bazı iç karşıt hareketlerle teşkilatlanma çabası geçici bir karmaşaya dönüşse de su akıp yolunu bulmuştur.

⁶⁵ Milliyet, 18.11.1977.

⁶⁶ Tarihte Türkler ve Alparslan Türkeş, C. 3, s. 132.

⁶⁷ Mehmet Nihat-Emre Cemiloğlu, Türk Siyasi Hayatında Milliyetçi hareket – Tarihi Gelişim, Partileşme ve İdeoloji-, Ankara, 1995, Turkuaz Ajans 2001, s. 108.

Teşkilatçılığıyla ünlü Ülkücü Hareket, önce Devlet Bahçeli ve arkadaşlarının girişimleriyle yeniden toparlanma hamlesine girişmiştir. Hem mahkemelerdeki Ülkücülerin yargılanması hem de kaçak durumdakilerin sorunlarıyla ilgilenilmesi için âdeta bir seferberlik başlatılmıştır.

Darbe sonrasında hazırlanan yeni Siyasi Partiler Kanunu'nun 22 Nisan 1983 tarihinde Danışma Meclisinde kabulünün ve 24 Nisan'da Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesinin ardından, siyasi partilerin yeniden kurulmasına izin verilmiştir.⁶⁸ Bunun üzerine, milliyetçi camiada politik organizasyon çabaları başlamıştır. 1983'te MHP kadrolarının önemli bir bölümü ANAP'ta, daha küçük bir kısmı da DYP'de yer alsa da MHP'nin devamı mahiyetinde müstakil bir siyasi parti kurmak isteyen grup içindeki Danışma Meclisi üyesi Mehmet Pamak ile arkadaşları tarafından 7 Temmuz 1983'te Muhafazakâr Parti kurulmuştur.⁶⁹ Muhafazakâr Partinin kuruluş dilekçesi İçişleri Bakanlığına verilirken adının başında bulunan "Cumhuriyetçi" kelimesi Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı üzerine kaldırılmıştır. Basında MP'nin kadro ve fraksiyon itibarıyla MHP'nin devamı olduğu şeklinde haberlerin yayıldığı bir sırada 26 Temmuz 1983 günü Millî Güvenlik Konseyinin 100 No.lu kararı ile parti kurucularından 25 kişi veto edilmiştir⁷⁰.

MHP'nin lideri Alpaslan Türkeş'in manevi desteğini de alan MP, özellikle Türk milliyetçilerini çatısı altında toplamak için büyük gayret sarf etmiştir. Partinin ilk genel başkanlığına Danışma Meclisindeki çalışmaları ile dikkati çeken Mehmet Pamak seçilmiştir. Altı yıl boyunca seçim yüzü görmeyen Türkiye 6 Kasım'da seçime gitmiş, Mehmet Pamak ve 25 arkadaşının Millî Güvenlik Konseyi tarafından veto edilmesi üzerine MP, 6 Kasım 1983 Seçimlerine katılamamıştır. Mehmet Pamak'tan sonra Muhafazakâr Parti Genel Başkanlığına Ahmed Özsay, İsmail Hakkı Yılanlıoğlu ve Ali Koç getirilmiştir. Partinin ismi, 30 Kasım 1985'te yapılan genel kurulda Milliyetçi Çalışma Partisi olarak değiştirilmiştir. MÇP, 28 Eylül 1986'da yapılan milletvekili ara seçimlerine katılmış ama %10'luk oy barajını geçemediği için milletvekili çıkaramamıştır.

⁶⁸ SPK görüşmeleri için bk. Danışma Meclisi Tutanak Dergisi, 1983, C. 15, s. 399-473.

⁶⁹ MP'nin kurucular listesinde yer alan bazı isimler şunlardır: Mehmet Pamak, Ali Koç, Ahmet Karaca, M. Kâzım İlkhân, Ahmet Ersen, Kemalettin Toros, Kani Özden, Ahmet Özsoy ve Sabahattin Çankaya.

⁷⁰ Tarihte Türkler ve Alparslan Türkeş, C. 3, s. 135.

Böylelikle Milliyetçi-Ülkücü camia, 12 Eylül'le sonrasında aldığı darbelerle rağmen teşkilatlanma ve partileşme çabaları sonucunda ayağa kalkmayı başarmıştır. Bu arada Ülkücü gençleri yeniden toparlamak üzere Bizim Ocak dergisi kurulmuş ve dergi temsilciliği altında yurt dışında Ülkücü örgütlenme yeniden vücut bulmuştur.

Yargılandığı sürede kalp rahatsızlığı geçiren Alparslan Türkeş, 29 Mayıs 1983'te Mevki Askerî Hastanesine kaldırılmıştır. 4 yıl, 5 ay, 28 gün tutuklu kalan MHP Lideri, cezaevinde yattığı müddet İnfaz Yasası'nda belirtilen süreyi karşıladığı için 1 gün daha hapiste kaldıktan sonra 9 Nisan 1985'te tahliye edilmiştir.⁷¹ MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası 5 yıl, 11 ay, 8 gün (toplam 2168 gün) sürmüş, 333 duruşma yapılmış ve 7 Nisan 1987'de neticelenmiştir. Ankara 1 No.lu Askerî Mahkemede görülen 392 sanıklı davada, MHP Lideri Alparslan Türkeş, 11 yıl 1 ay 10 gün hapis cezasına çarptırılırken partinin genel idare kurulu üyelerinin tamamı dâhil 150 sanık beraat etmiştir. Davada 5 sanık hakkında idam, 9 sanık hakkında müebbet hapis, 219 sanık hakkında 6 ay ile 36 yıl arasında değişen hapis ve 6 sanık hakkında da görevsizlik kararı verilmiştir. 3 sanık hakkında dava düşerken, 2 sanık da yargılama sırasında vefat etmiştir.⁷²

19 Nisan 1987'de yapılan olağanüstü kongrede, henüz siyasi yasaklı olan Alparslan Türkeş'in desteklediği ekip parti yönetimine gelmiştir. Genel Başkanlığa, Eski MSP Milletvekili Abdülkerim Doğru getirilmiştir. 6 Eylül 1987'de yapılan halk oylaması sayesinde siyaset yasağı kalkan Alparslan Türkeş MÇP'ye katılmıştır. Türkeş, 4 Ekim 1987'de yapılan kongrede MÇP'nin genel başkanlığına seçilmiştir.⁷³

1985 yılı Alparslan Türkeş'in Türk siyaset hayatına ikinci dönüşüdür. Türkeş, tıpkı 1963'te sürgünden döndüğü gibi, hapisten çıktığında milliyetçi camiayı toparlayıp karizmatik liderliği ve aksiyoner tutumuyla yeniden siyaset sahnesinde etkin rol almasını sağlamıştır. Başına Alparslan Türkeş'in geçmesinden sonra MÇP ilk ciddi seçim sınavını 29 Kasım 1987 tarihindeki Milletvekili Genel Seçimlerinde yaşamıştır. Bu seçimlerde MÇP, MHP'nin 12 Eylül 1980 öncesinde eriştiği oy oranına göre daha düşük oy alarak %2,9'da kalmış ve ülke genelinde %10'luk oy barajını geçemediği için milletvekili çıkaramamıştır. Ancak milliyetçi-Ülkücü camianın toparlanma dönemine girdiği, MHP Davası'nın yakın bir zamanda sonuçlandığı, partinin propaganda imkânlarının çok sınırlı olduğu

⁷¹ Mehmet Nihat-Emre Cemiloğlu, *age.*, s. 108-109; Anadol, *age.*, s. 212-213.

⁷² Mehmet Nihat-Emre Cemiloğlu, *age.*, s. 108; Anadol, *age.*, s. 212-213.

⁷³ *Milliyet*, 05.10.1987.

dikkate alındığında alınan oyların yetersizliğinin nedenleri anlaşılacaktır.⁷⁴

MÇP, 26 Mart 1989'da yapılan mahallî seçimlerdeyse oylarını artırarak %4,26'ya çıkarmış; Elâzığ, Erzincan, Yozgat ve Kırıkkale belediye başkanlıklarını kazanmıştır.

Türkiye 90'lı yıllara Turgut Özal'ın yönetiminde ekonomik, siyasi sorunlar, iç çalkantılar ve dış politika açmazlarıyla, "küreselleşme" tartışmalarıyla girmiştir. 1990 ve sonrası PKK tarafından gerçekleştirilen terör saldırılarının tırmanışa geçtiği, Türkiye'ye dönük iç ve dış tehdidin tehlikeli boyutlara vardığı bir dönem olmuştur. Bu arada Sovyetler Birliği dağılma sürecine girmiş, içinde Türk Cumhuriyetlerinin de yer aldığı bağlı devletler birer birer bağımsızlıklarını ilan etmeye başlamışlar, Türkiye'nin önünde bölgesel ve uluslararası yeni sorunlarla birlikte yeni ufuklar da açılmaya başlamıştır. 21 Aralık 1991'de Rusya, Beyaz Rusya, Ukrayna, Kazakistan, Moldova, Azerbaycan, Ermenistan, Özbekistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Kırgızistan liderleri, bir araya gelerek Sovyetler Birliği'ne son vermişler ve Bağımsız Devletler Topluluğu'nu kurduklarını açıklamışlardır. Mihail Gorbaçov, 25 Aralık 1991'de Sovyetler Birliği Başkanlığı görevinden istifa etmiş, SSCB ertesi gün resmen dağılmıştır.⁷⁵

MÇP, Alparslan Türkeş'in liderliğindeki son büyük hamlesini 20 Ekim 1991 Milletvekili Erken Genel Seçimlerinde gerçekleştirmiştir. Bu seçimlere Milliyetçi Çalışma Partisi, Refah Partisi ve İslahatçı Demokrasi Partisi üçlü ittifak yaparak katılmışlardır. Anayasa'ya göre siyasi partilerin birleşerek seçime katılmalarının yasak olması sebebiyle bu üç parti bir çeşit siyasi hülle yoluyla gayriresmî ittifaka gitmiş, MÇP ve IDP'nin adayları RP listelerinden seçime katılmışlardır. 1991 ittifakı, Türkiye'de seçmen eğiliminin pozitif hedeflere yönlendirilmesi bakımından önemli veriler sunmaktadır. Türkiye'de geniş bir seçmen tabanına sahip milliyetçi muhafazakâr kesimin oluşturduğu farklı siyasi eğilimleri bir çatı altında toplayan ittifak, beklenenin üzerinde başarı sağlamıştır. 20 Ekim 1991 Genel Seçimlerinde MÇP'nin en güçlü olduğu iç Anadolu kentlerinde yakalanan ivme, genel milliyetçi-muhafazakâr seçmenin ittifaka verdiği onay kadar MHP tabanının tasvibinin de göstergesi olmuştur. O güne kadar da o günden sonra bir benzeri yaşanmayan ittifak tecrübesi, MHP'nin siyaset birikiminde gelecekte istifade edebileceği artı değer ve birikim olarak yer tutmuştur. İttifakın mimarı da büyük ölçüde farklı

⁷⁴ Türk Siyasi Hayatında Milliyetçi Hareket, s. 114.

⁷⁵ Milliyet, 27.12.1991.

siyasi görüşlerden milliyetçi-muhafazakâr aydınların verdiği ortak destek olmuştur. Onların oluşturdukları konsensüs; ittifakın teşekkülünde itici güç olmakla kalmamış, MÇP, RP ve IDP seçmeni arasında bir tür dayanışma havası husule getirerek katkısını güçlendirmiştir. Başlangıçta isteksiz görünen Necmettin Erbakan'ın bütün adayların RP listesinden aday gösterilmesine dönük ittifakı 24 Eylülde onaylamış, ertesi gün Türkiye gazetesinde anlaşmanın ortaya çıkmasında büyük payı bulunan Alparslan Türkeş'i öven Prof. Dr. Ayhan Songar'ın Türkiye gazetesindeki yazısı "Göl maya tutuyor." başlığıyla çıkmıştır.⁷⁶

Seçimlerde %16,9 oy alan RP-MÇP-IDP ittifakı, 62 milletvekili çıkarmıştır. Seçimden kısa süre sonra ittifaktan ayrılan Alparslan Türkeş ve 18 arkadaşı hülle için Demokratik Hareket Partisini kurmuşlardır. 29 Aralık 1991'de yapılan 3. Olağan Kongrede DHP kendi kendini feshetmiş ve 19 milletvekili MÇP'ye katılmıştır. Bu kongrede Alparslan Türkeş yeniden Genel Başkan seçilmiştir.⁷⁷

Türkiye'nin içinde bulunduğu nazik koşulları, ülkenin birlik ve bütünlüğü milletimizin bekası için istikrarlı bir hükûmete, hatta politikada millî mutabakat zeminine duyulan ihtiyacı göz önüne alan Türkeş, 1991 Seçimlerinde ortaya çıkan siyasi tablonun bir sonucu olan DYP-SHP hükûmetini desteklemeye karar vermiştir. Gelecek öngörüsü, beka algısı yüksek, feraset sahibi bir lider olan Alparslan Türkeş'in Türk siyasi hayatında oynadığı başat rolü idrak etmekte zorlanan ve öteden beri kendisine muhalefetle iştigal eden bazı partililer, 1991 Milletvekili Genel Seçimleri sonrasında kendisine kazan kaldırmışlardır. Alparslan Türkeş ise partiden kopmalar yaşanmasını göz alarak sorumlu ve sağduyulu politika takibinden vazgeçmemiş, taviz vermemiştir. Neticede çıkan parti içi tartışmalar MÇP'yi bölünmeye götürmüştür. Başını Ülkü Ocaklarının eski genel başkanlarından Muhsin Yazıcıoğlu'un çektiği bir grup milletvekili, MÇP'den istifa ederek Büyük Birlik Partisini kurmuştur.⁷⁸

Alparslan Türkeş; geleceğe dönük yapıcı, kucaklayıcı ve birleştirici büyük devlet adamı siyasetinin meyvelerini mücadelelerle dolu hayatının son döneminde almaya başlamıştır. Sadece Milliyetçi Hareketin değil, toplumun çoğunluğunu teşkil eden ama darmadağınık vaziyetteki merkez sağın da ülkenin selameti için toparlanması

⁷⁶ Ayhan Songar, "Göl Maya Tutuyor", Türkiye, 25.09.1991.

⁷⁷ Tarihte Türkler ve Alparslan Türkeş, C. 3, s. 138.

⁷⁸ Türk Siyasi Hayatında Milliyetçi Hareket, s. 115.

yolunda çaba göstermiştir. Zaman zaman siyasi liderler kendisiyle istişare ederek birikimine başvurma ihtiyacı duymuşlardır. Devletin yüksek çıkarları için 1993'te Paris'te Ermenistan Devlet Başkanı Levon Ter-Petrosyan'la görüşmüştür. Bütün bunlar; 1990'lı yıllarda Alparslan Türkeş'in bir aksakal, bir bilge lider olarak oynadığı hayati rolün işaretleridir. Bu sayede onun Başbuğluğu altındaki Milliyetçi-Ülkücü Hareketin de milletimizin varlık sigortası olduğu, Türkiye'nin bekası açısından hayati bir işlev üstlendiği idrak edilmiştir. Bu arada BBP olayıyla politikada ana gövdeden asıl partiden kopan parçaların çoğunlukla hayatîyetinin uzun sürmediği ve gelişemedikleri görülmüştür. Adalet Partisinden ayrılanların kurduğu Demokratik Parti buna bir örnektir. Burada ana gövdeyi besleyen kolların ve idare eden beynin işlevi de etken olmaktadır. Demirel'e rağmen nasıl başarılı olamamışsa, Türkeş'e rağmen onu geride bırakacak bir siyasi teşekkülün ortaya çıkması mümkün olmamıştır. BBP; ideoloji, kimlik ve siyasal konum arayışında kaybolan marjinal bir parti hüviyetine bürünmüştür.

MHP'de Koruyucu Lider Dönemi: Devlet Bahçeli

Alparslan Türkeş'in 4 Nisan 1997'de beka âlemine irtihalinden sonra MHP'de olağanüstü kurultay gündeme gelmiştir. Partinin siyasi mücadelesine Başbuğ'un gösterdiği hedefler doğrultusunda devam edebilmesi için öncelikle kendine bayrağı taşıyabilecek bir genel başkan seçmesi gerekmiştir. 18 Mayıs 1997'de gerçekleştirilen Olağanüstü Kurultayda genel başkanlık için altı aday yarışmıştır. İlk tur seçimde yarışan adaylardan Tuğrul Türkeş 412, Devlet Bahçeli 359, Ramiz Ongun 231, Enis Öksüz 104, Muharrem Şemsek 80 ve İbrahim Çiftçi 13 oy almıştır.⁷⁹

Daha sonra Tuğrul Türkeş dışındaki isimler Devlet Bahçeli lehine adaylıktan çekilmiş ve yarış iki isim arasında devam etmiştir. Bu tabloya göre Devlet Bahçeli'nin kazanacağı belli olunca, ikinci turda Tuğrul Türkeş'i destekleyen bir grubun çıkardığı istenmeyen olaylar yüzünden kurultay 6 Temmuz'a ertelenmiştir. O gün yapılan seçimde ise yarışı Devlet Bahçeli 697 oy alarak kazanmıştır. Bahçeli, olaylı kurultay sonrasında parti disiplininin bozulmaması ve birlik beraberlik havasının devam etmesi için gayret göstermiştir. 1997'de devraldığı bayrağın gölgesinde emanet aldığı koltuğun hakkını vermiş, daha ilk günden kolları sıvayarak hummalı bir çalışmaya girmiştir. Makam ve mevkiin geçici ve iğneli fiçı olduğunun bilincıyla hareket etmiş, o

⁷⁹ Hürriyet, 19 Mayıs 1997.

koltuğun değil, camianın ve hareketin mehabetine istinat etmiştir. Kerameti kendisinde değil, yıllarını verdiği davanın izzetinde görmüştür. Devlet Bahçeli, Alparslan Türkeş gibi bir liderden sonra Türk milliyetçiliği davasının liderlik bayrağını devralmanın ne kadar büyük bir yük ne ölçüde önemli bir tarihî sorumluluk olduğunun bilinciyle yatıp kalkmıştır. MHP camiası ve Ülkücü Hareketle ilgili netameli konuları asla kaşımamış ve sorunları irdelememiştir. Aksine bunların unutulup zaman ilacına bulanarak tedavisi için sabır ve metanet içinde davranmış, camia da Devlet Bahçeli'nin liderliğini kabullenmiştir.

23 Kasım 1997'de yapılan Başbuğsuz ilk olağan MHP kurultayında ise 4 aday yarışmıştır. Ülkücü camia, MHP'nin 5. Olağan Büyük Kurultayını büyük bir olgunluk ve akliselim içinde gerçekleştirmiştir. Kurultayda; Devlet Bahçeli, Tuğrul Türkeş, Ramiz Ongun ve Salih Gökçe arasında demokratik bir yarışın yaşandığı kurultayda, birlik ve beraberlik mesajı verilmiştir.

Genel Başkanlık seçiminin ilk turunda kazanan olmayınca, ikinci turda 671 oy olan Devlet Bahçeli, ipi göğüslemiştir. Böylece olağanüstü kurultayla üstlendiği MHP Genel Başkanlığı'nı tekrar alarak yerini sağlamlaştırmıştır. 5. Olağan Büyük Kurultayda, daha sonraki kurultaylar ve parti kampanyalarında sürekli olarak kullanılan ve bir bakıma Ülkücü Hareketin hafızasına ve Türk siyasi hayatına Devlet Bahçeli portresini kalıcı olarak nakşeden "Devletin başına devlet gelecek!" sloganı öne çıkmıştır.

O gün kurultayın açılışında yaptığı konuşmada, *"Türkiye, niye Cumhuriyet'imizin 100. kuruluş yıl dönümünü kutlayacağımız 2023 yılına 'lider ülke', Fatih Sultan Mehmet Han'ın İstanbul'u Fethi'nin 600. yıl dönümünü kutlayacağımız 2053 yılına 'süper güç' olarak girmesin?"*⁸⁰ diyen Devlet Bahçeli, daha önce MÇP Genel Sekreteriyken dillendirdiği *"21. yüzyılın güçlü Türkiye'sini kurmak"* hedefini Genel Başkan sıfatıyla camiaya bir çağrı olarak sunmakla kalmamış, İstanbul'un Fethi'nin 600. Yıldönümü için de "süper güç Türkiye" hedefini ortaya koymuştur

"21. yüzyılın güçlü Türkiye'sini kurmak" hedefinin bir parçası olan "2023'te Lider Ülke Türkiye Vizyonu", Devlet Bahçeli liderliğindeki MHP'nin program ve hedefleri arasında hep yer almıştır.⁸¹ Bahçeli'nin

⁸⁰ Bk. Devlet Bahçeli, 21. Yüzyıl ve 2023 Türkiye Vizyonu(Dr. Devlet Bahçeli'nin Büyük Kurultay Konuşmaları), MHP Yayını, s. 27-42.

⁸¹ Devlet Bahçeli, 11 Ocak 1995 tarihli Milliyetçi Çizgi gazetesinde akademisyen sıfatıyla *"Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Kuruluş yıldönümü için Millî Hedefler ve Öncelikler"* başlığıyla kaleme aldığı makalede, 2023 Lider Ülke Vizyonu'nu proje

o gün gündeme getirdiği konulardan biri de MHP'nin devlet ile toplum arasındaki köprüleri kuracağına altını çizmesi olmuştur.⁸² Devlet Bahçeli bu öngörüsüyle sonraki yıllarda MHP'nin giderek güçlenecek tarihi misyonunu haber vermiştir.

MHP'nin 2011 Haziran'ında 2023'e Doğru Yükselen Ülke Türkiye Sözleşmesi" başlığıyla kamuoyuna sunulan Seçim Beyannamesi'nde, "Türkiye'yi küresel düzeyde etkili ve ekonomide dünyanın ilk on ülkesinden birisi olan 'Lider Ülke' konumuna yükseltmek, 2023 yılını hedefleyen uzun vadeli stratejinin temel amacıdır." deniliyordu. Türkiye'nin meselelerine dair rasyonel ve sistematik bir düşünce tarzıyla hazırlanan Beyname'nin, 2023 perspektifine oturtulmuş olması, dikkati çeken en önemli hususlardan biridir.⁸³

Milliyetçi Cepheden Millî Mutabakata: 57. Hükûmet

MHP'nin efsanevi lideri Alparslan Türkeş, Türkiye'nin içerideki ve dışarıdaki sorunlarla, siyasi ve ekonomik sancılarla, terörle boğuştuğu zorlu bir dönemde beka âlemine göç etmiştir. Devlet Bahçeli, sadece MHP liderliğini değil; aynı zamanda Türkiye'nin geleceğinde, Türk siyasetinde aktif rol alma sorumluluğunu da devralmıştır. Bu yeni lider için oldukça ağır bir yükür.

Devlet Bahçeli, 1997 Kasım'ındaki Olağan Kongreyle liderliğini perçinlemiş ve MHP'yi iki yıl sonra yapılacak seçimlere hazırlamak için kolları sıvamıştır. MHP; Devlet Bahçeli liderliğinde genel ve yerel seçimlerin birlikte gerçekleştirildiği 1999 yılı Nisan'ında büyük bir siyasi çıkış yapmıştır. 18 Nisan 1999 Genel Seçimlerinde MHP, beklenenin ötesinde bir ivme yakalayarak yaklaşık %18 oy almış ve

hâlinde ortaya koymuştur. 18 Mayıs 1997 tarihinde yapılan MHP olağanüstü kongresinde genel başkan adayı sıfatıyla hazırladığı metinde, aynı projeyi hedef olarak açıklamıştır. 3 Mayıs 1998'de yapılan Milliyetçiler Günü toplantısında, MHP Genel Başkanı olarak 2023 Lider Ülke Vizyonu'nu kamuoyuyla paylaşmıştır. 18 Mayıs 1999 Genel Seçimleri için hazırlanan Seçim Beyannamesi'nde aynı vizyonu parti politikası olarak ilan etmiştir. 57. hükûmette MHP'nin koalisyon ortağı olduğu 2000 yılında da 2023 Lider Ülke Vizyonu'nu 8. 5 Yıllık Kalkınma Planı'nın hedefleri arasına alarak devlet politikası hâline getirmiştir. Devlet Bahçeli, Milliyetçi Hareket Partisinin; bölgesinde lider, küresel alanda bir güç merkezi hâline gelmiş Türkiye idealini, Cumhuriyet'in 100. yılının idrak edileceği 2023 yılına kadar bütün unsurlarıyla gerçekleştirme kararlılığının her vesileyle altını çizmiş ve bu perspektifin parti programlarında ısrarla tekrarlanmasını sağlamıştır.

⁸² Hürriyet, 24.11.1997

⁸³ Bkz. Hüseyin Kocabıyık, "12 Eylül'den 12 Haziran'a Siyasi Partiler: Milliyetçi Hareket Partisi", *SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı) Dergisi*, Sayı 39, Mayıs 2011.

%22,2 oyla birinci olan Bülent Ecevit'in DSP'sinden sonra ikinci parti konumuna yükselmiştir. DSP 136, MHP ise 129 milletvekili çıkarmıştır. FP %15,4'le 111, ANAP %13'le 86, DYP de %12 ile 85 milletvekilliği elde etmiştir. Bu tabloya göre hiçbir partinin tek başına iktidara gelmesi, hükûmeti kurmasa mümkün değildir. Ufukta yine koalisyonlar görünmüştür.

Bölücübaşı Öcalan Ecevit'in kurduğu azınlık hükûmeti döneminde Türkiye'ye iade edilmiş olmasına rağmen terör ve bölücülük, 1999 yılında birinci sıradaki tehdit ve sorun olarak yerini korumuştur. Hemen arkasından da ekonomik problemler gelmektedir. Anavatan Partisi ve Doğru Yol Partisinin kurduğu kabinelerle koalisyon hükümetleri tarafından hayata geçirilen politikalar, Türkiye'nin girift sorunlarını çözememiştir. Mevcut politik aritmetikle istikrarlı bir hükümet kurulması, terörle mücadelede başarılı olunması, iktisadi sorunların çözümü, ülkenin en büyük ihtiyaçlarından olan toplumsal barış ve huzurun sağlanması çok müşkül görünmektedir.

Siyasi yelpazedeki çok parçalı dağılım pek fazla değişmese de 1999 Seçimlerinde sağda ve soldaki dengeler yeniden teşekkül etmiştir. Millet iradesi bu kez DSP ile MHP'ye yeni bir misyon yüklemiş, gerginliklerin azaltılmasında, sosyal barışın ve ekonomik refahın temininde ellerini taşın altına koyma vazifesi vermiştir. Seçim sonuçları çoğu çevrelerde sürpriz olarak karşılanmış, ancak MHP için şaşırtıcı olmamıştır. Başta MHP Lideri Devlet Bahçeli olmak üzere teşkilatlarda seçim kampanyaları sırasında gösterilen teveccühe ve kamuoyu yoklamalarına paralel olarak zaten yüksek bir beklenti vardır.

MHP'nin seçim başarısı bütün dikkatleri Genel Başkan Devlet Bahçeli'ye çevirmiştir. Devlet Bahçeli'nin yapacağı yorum ve açıklamalar merakla beklenmeye başlanmıştır. Tarihinin en yüksek oy oranına ulaşan ve TBMM'de ikinci parti konumuna yükselen MHP'nin Lideri Bahçeli, seçimlerin ertesi günü Hürriyet gazetesine kamuoyunun merakını gideren açıklamalarda bulunmuş ve önümüzdeki dönemde izleyeceği stratejiye ilişkin önemli ipuçları vermiştir. Açıklamasında seçmenin tercihinin siyasiler tarafından iyi anlaşılması gerektiğini belirten MHP Lideri Bahçeli, Çiller ile Kutan'ın biraz dinlenmesi gerektiğini söylemiş, "*Türkiye'nin cepheleşmeye değil, güçlü bir hükûmete ihtiyacı var.*"⁸⁴ mesajını vererek DSP'ye yeşil ışık yakmıştır. Dönemin ağır şartları ve zorlu konjonktür; DYP ve FP'nin koalisyonları döneminde ve bilhassa 28 Şubat sürecinde yaşanan gerginlik ve

⁸⁴ Hürriyet, 20.04.1999.

kutuplaşmaların hem toplumu hem de bu partileri yordüğünü düşünen Devlet Bahçeli'yi siyasette dengeleri gözeten, sosyal barışı kuvvetlendirmeye yönelik kararlar almaya zorlamıştır. DSP Genel Başkan Yardımcısı Rahşan Ecevit'ten *"Eli kanlı katillerle hükümet kurulmasını içimize sindiremeyiz."*⁸⁵ diye sert bir çıkış gelmesine rağmen fevkalade sorumlu ve soğukkanlı davranarak Bülent Ecevit'in ısrarlı görüşme talebini geri çevirmemiş ve neticede 57. Hükûmetin ilk adımları atılmıştır. Devlet Bahçeli; dönemin nazik şartları doğrultusunda, Türkiye'yi düzlüğe çıkarabilmek için siyasi çekince ve öncelikleri, ideolojik farklılıkları bir tarafa bırakıp millî çıkar ve ihtiyaçları dikkate alan, millî mutabakata dayalı bir hükûmete ihtiyaç olduğunu görmüştür.

Mesut Yılmaz'la sürdürülen müzakerelerin ardından ANAP'ın da koalisyona katılmasıyla 28 Mayıs 1999'da 57. hükûmet kurulmuştur. DSP, MHP ve ANAP üçlüsünce kurulan koalisyonun protokolüne, Devlet Bahçeli damga vurmuştur. 21. yüzyıl perspektifi de dâhil, Devlet Bahçeli'nin görüşlerini ve siyasi duruşunu aksettiren protokol metni; Bahçeli'nin, neden sağ partilerden oluşan ortaklık kabinesi yerine içinde sol bir partinin yer aldığı seçeneği tercih ettiğini açıklamaya yetmiştir:

*"Milletimiz, seçimlerde ortaya çıkardığı bu Meclis yapısı ile ülkemizi 21. yüzyıla taşıma görev ve sorumluluğunu hiçbir siyasi partiye tek başına vermemiş, partilerin uzlaşarak ülkeyi yönetmelerini istemiştir. Milletimiz, bu tercihi ile siyasi hayatımıza istikrarsızlık, çatışma ve kutuplaşma yerine; hoşgörü, uzlaşma ve işbirliği ortamının hâkim olarak ülke sorunlarına istikrar içinde çözüm üretilmesini arzuladığını göstermiştir."*⁸⁶

57. hükûmet, büyük ümitler ve iyi niyetlerle kurulmuş, ancak o dönemde Türkiye, çok önemli sorunlarla boğuşmuştur. Sorunların merkezinde Başbakanlıkla Cumhurbaşkanlığı arasındaki siyasi dengeleri altüst eden kavga ve bunu takip eden ekonomik krizle siyasi kaostan yararlanmaya çalışan, fırsatçı AB'nin dayatmaları yer almıştır. 57. hükûmet, 1999-2002 yılları arasında beş temel sorunla mücadele etmiştir:

1. Başbakan Bülent Ecevit ile Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer arasında gelişen ve kamuoyunda Anayasa kitapçığının fırlatılması olayı olarak hatırlanan siyasi kriz,

⁸⁵ *Milliyet*, 15.05.1999.

⁸⁶ *Hürriyet*, 30.05.1999.

2. Başbakanla Cumhurbaşkanı arasındaki kavgadan doğan siyasi krizin yarattığı ekonomik kriz,

3. Ekonomik krizi aşmak için yapılan reformlar arasında AB üyelik süreci üzerinden Türkiye'ye dayatılan bölünme planı,

4. Irak'ı işgal etmeye hazırlanan ABD'nin bu hazırlıklarının Türkiye'ye etkisi,

5. Başbakan Ecevit'in o dönemde hastalığının ağırlaşması ve DSP içindeki hizbin partiyi bölünme sürecine sürüklemesi.⁸⁷

57. hükûmet dönemi iktidar ortağı olduğu 4 yıla sayısız hizmet ve vizyon sığdıran MHP için büyük bir siyasi tecrübe ve siyasi tarih araştırmacıları için de önemli bir laboratuvar olmuştur. Bu dönem, MHP'nin daha sonra tartışmaları sürececek bazı temelsiz suçlamalara da muhatap olduğu bir siyasi süreçtir. MHP'ye dönük haksız ithamların başında bölücübaşının asılması meselesi gelmiştir. TBMM'de 01 Ağustos 2002 tarihinde başlayan olağanüstü toplantıların ardından yapılan oylamada idam cezası yasalarımızdan çıkarılmıştır. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin "Gökkuşluğu Koalisyonu" adını verdiği DSP, ANAP, SP, AKP, YTP ve bağımsız milletvekilleri topyekûn "EVET" oyu vererek idam cezasını kaldırmışlardır. Sadece MHP grubu 117 milletvekili ile idam cezasının kaldırılmasına karşı çıkmış ve bu doğrultuda "RET" oyu vermiştir. İdamın kaldırılması konusu bebek katili Öcalan noktasında sembolleşmiş, MHP bölücübaşının asılması yönünde irade ortaya koymasına rağmen suçlamaların muhatapı olmuştur.⁸⁸

Devlet Bahçeli, bütün ağır sorunlara rağmen koalisyon hükûmetinde uyumlu, uzlaşmacı bir politika takip etmiştir. Devlet işlerinde aksama olmaması için elinden geleni yapmıştır. Bütün çareler tükeninceye, bütün kapılar kapanıncaya, bütün umutlar sönünceye kadar hükûmetin görevini sürdürmesi için olanca pozitif tavrıyla çaba göstermiştir. Ne zaman ki 57. hükûmet DSP'deki bölünme yüzünden Mecliste çoğunluğu kaybedip güven sorunu yaşanmaya başlamış, Devlet Bahçeli de artık yol ayrımına girmenin zamanı geldiğine karar vermiştir. Bu arada Başbakan Bülent Ecevit'in hastalığının görevini

⁸⁷ Betül Karagöz Yerdelen, *Türk Siyasal Hayatında "Devlet Bahçeli" Etkisi ve Uluslararası Milliyetçilik*, İstanbul, 2018, Divan Kitap, s. 17-18.

⁸⁸ Şeref Oruç, "1999 Seçimleri Kapsamında MHP'nin Öncülük Ettiği Demokrasinin Gelişimi, Toplumsal Sözleşme, Toplumsal Temayüz ve Huzur Açısından 57. Koalisyon Hükûmetinin değerlendirilmesi", *Dünden Bugüne Türk Milliyetçiliği ve Milliyetçi Hareket Sempozyumu*, Sonsuz Türk Strateji ve Araştırmaları Merkezi, 17 Şubat 2018, İstanbul, s. 114-116.

yapmasını engelleyecek seviyeye ulaşmasının ve üçüncü ortak ANAP'ın Genel Başkanı Mesut Yılmaz'ın ikircikli tutumu da kararında amil olmuştur. Devlet Bahçeli'nin ayrılık kararında, AB'nin, ABD ile IMF'nin dayatma ve baskılarının yarattığı belirsizliklerin de büyük payı vardır. AB lobisi tarafından Kopenhag Kriterleri etiketi altında Türk halkının millî direncini kırarak ayrılıkçı ve bölücü hareketlerin değirmenine su taşımak anlamına gelen düzenlemelerin gerçekleştirilmek istenmesi karşısında MHP Genel başkanı ve Türk milliyetçileri millî direnci temsil etmişlerdir.⁸⁹

MHP Lideri Devlet Bahçeli, 7 Temmuz 2002 günü 11. Kocayayla Türkmen Kurultayında katılımcılara hitap ederken erken seçim çağrısında bulunmuş ve tarih olarak da 3 Kasım'ı vermiştir. Önceleri DSP başta olmak üzere koalisyonun diğer ortakları Devlet Bahçeli'nin kararına direnseler de onun daha sonraki günlerde yaptığı açıklamalarla ortaya koyduğu kararlı tutum, diğer ortakları da erken seçimi kabul etmek zorunda bırakmıştır.

Yaklaşık 3,5 yıl görev yapan 57. hükûmet, kurulduktan kısa bir süre sonra 1999 depremlerini ve ülke ekonomisindeki etkileri son derece büyük olan 2001 ekonomik krizini yaşamıştır. Buna rağmen özellikle MHP iradesiyle, gerek terörün kökünün kazanması noktasında büyük kararlılıkla mücadele edilmiş, gerekse gerçekleştirilen yapısal reformlar sayesinde daha sonraki yaklaşık 15 yıl boyunca kendini hissettiren sağlam ekonomik temeller atılmıştır.⁹⁰ Aradan geçen yıllar ve baş döndürücü olaylar zinciri göstermiştir ki MHP Lideri Devlet Bahçeli'nin; partisinin bir seçim mağlubiyeti yaşaması pahasına ülkesinin çıkarları ve milletin selameti için 2002'de aldığı erken seçim kararı hem içerideki siyasi kaosu yeni bir safhaya evrilerek Türk siyasetinin önüne yeni ufukların açılmasını hem de küresel aktörlerin oyunlarının bozulmasını sağlamıştır. Diğer taraftan Devlet Bahçeli, farklı ideolojik kuşaktan gelen bir partiyle uyumlu bir koalisyon hükûmeti kurarak MHP'nin kuruluşundan bu yana takip ettiği sorumlu, yapıcı ve uzlaşmacı politikaların güçlü bir geleneğe ve sağlam esaslara dayandığını göstermiştir. Devlet Bahçeli liderliğindeki MHP; 57. hükûmet deneyimiyle milliyetçi düşünce ve sol arasındaki tabuların yıkılmasına, Türkiye'de uzlaşma kültürünün demokratik siyasi geleneklerimizin bir parçası hâline gelmesine önemli katkılarda bulunmuştur.

⁸⁹ Oruç, agm., s. 115.

⁹⁰ Oruç, agm., s. 116.

Prof. Dr. Şeref Oruç, MHP Lideri Devlet Bahçeli'nin 57. hükümetin kuruluş sürecinde ve devamında sergilediği uzlaşmacı ve yapıcı tutum hakkında şu tespitlerde bulunmuştur:

“Siyasi aktörlerin sürekli çatışmacı ve karalayıcı bir siyaset üslubuyla hareket etmesi adeta bir savaşa dönüşmekte, toplumda ayrışma ve kampaşmaya, karşılıklı hoşgörü anlayışının kaybolmasına neden olmaktadır. Böyle bir iklimde ne demokratik kültürün kurumsallaşabilmesi ne de toplumun huzuru ve mutabakatı mümkün olabilir. Bu bağlamda, 57. hükümetin kuruluşundan itibaren görev süresi boyunca MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin diyalogdan yana uzlaşmacı ve saygın tavri tarih kitaplarında ders niteliğinde okutulmalıdır.”⁹¹

2002-2007 Yılları Arasında MHP

57. hükümet tarafından 2002'nin 3 Kasım'ında yapılması kararlaştırılan erken seçimler için MHP fazlasıyla ümitlenmiş, oylarını arttırmak konusunda beklentiye girmiştir. Ancak politikanın manzara ve akışını millet iradesi tayin ettiğinden, MHP seçimlerde barajı aşamayı Meclis dışında kalmıştır. 3 Kasım 2002'de yapılan erken seçimlerde MHP'nin baraj altında kalması üzerine gerek içeride gerekse dışarıda çeşitli spekülasyonlar yapılmış, fırsatı ganimet bilen çevrelerce MHP Lideri Devlet Bahçeli'nin Genel Başkanlığı tartışmaya açılmıştır. Bu beklenmedik netice, partide hayal kırıklığı ve şaşkınlığa yol açmıştır. Millî iradenin tecellisine saygılı olan MHP Lideri Devlet Bahçeli ise seçim sonuçları netleştikten sonra, bütün sorumluluğu üzerine aldığı ve 2003'te yapılacak büyük kurultayda genel başkanlığı bırakacağını açıklamıştır.⁹²

Devlet Bahçeli'nin, ortaya çıkan siyasi aritmetik ve MHP'nin seçim yenilgisi karşısında, parti teşkilatlarının ve tabanın ve seçmenlerin kendisi hakkındaki tepki ve değerlendirmeleri de görmek için de bir çıkış olan bu açıklaması, Ülkücü camiada ve özellikle parti teşkilatlarında şok etkisi yaratmıştır. Bu beklenmedik açıklama, Genel Başkanlık koltuğunda gözü olanları harekete geçirmiştir. Kendisinde Genel Başkanlık yetisi gören bir iki kişinin parti dışında başlattığı “Parti Divanı istifa etsin.” tarzındaki kampanyalar etkisini göstermiş ve divan üyeleri arasında Devlet Bahçeli'ye sözlü ve yazılı olarak istifasını verenler olmuştur.

⁹¹ Oruç, agm., s. 112.

⁹² Hürriyet, 4.11.2002.

Devlet Bahçeli'nin kararı, Genel Merkez yönetiminde istifaların başlamasına yol açmıştır. Ancak bunun bir tasfiye hareketine dönüşeceğini ve partide tehlikeli bir çözülme yaşanacağını gören Devlet Bahçeli, istifaları kabul etmemiş, buna karşılık Divan üyelerinin ısrarlı isteklerini kırmayarak kendisi de Genel Başkanlığı bırakma meselesini gündeme getirmem sözü vermiştir.⁹³ Bu arada parti içinde ve dışındaki bazı çatlak seslere rağmen Devlet Bahçeli'nin ayrılmasının partide büyük sorunlar yaratacağına, MHP'nin onun dışında bir lidere hazır olmadığına dair kanaatler güçlü bir şekilde dillendirilmeye başlanmıştır. Teşkilatlardan ve tabandan gelen güçlü istek ve baskılar sonucu istifa etmekten vazgeçen Bahçeli, bütün parti üyeliklerini iptal ederek eğitim seviyesi yüksek, toplum içinde belli yer edinmiş isimlere ağırlık verilmesini isteyerek parti tabanını yeniden şekillendirilmesi için kolları sıvamıştır. Merkez Yönetim Kuruluyla il başkanlarını seçimde alınan başarısız sonuçları masaya yatırmak üzere Ankara'da toplayan Bahçeli, yeniden toparlanma için de *"Her kesimi kucaklayın. Partimizi temsil etmeye layık isimlere yönelin. Kirli işlere karışanlardan uzak durun. Birbirinizle kavga etmeyin."* diye talimat vermiştir.⁹⁴ Toplantıdan, Devlet Bahçeli'nin göreve devamı yönünde karar çıkmıştır. Bu arada parti içindeki küçük bir hizbin kıskırtmaları sonucu MYK toplantısı sonrasında bazı eski MHP milletvekilleri bir grubun saldırısına uğramış, ancak parti teşkilatlarında infiale yol açan saldırılar, MHP'de iç kavgayı körüklemek yerine kenetlenme azmini kamçulamıştır. Parti yönetiminden istifa edenlerin yerine de yenileri atanmıştır.⁹⁵

O günlerde MHP tabanının Muhsin Yazıcıoğlu önderliğindeki BBP'ye kayacağı iddiaları ortaya atılmış fakat Devlet Bahçeli akıllı ve soğukkanlı bir strateji takip ederek hem parti teşkilatlarını Genel Merkez'e raptetmiş, hem tabanını konsolide etme yolunda önemli adımlar atmış hem de parti içindeki liderliğini perçinlemeyi başarmıştır. Ramiz Ongun, Ümit Özdağ ve Koray Aydın gibi kendilerinde Genel Başkanlık potansiyeli görerek kurultaylarda rakip çıkan isimler, Devlet Bahçeli karşısında kaybetmişlerdir. Devlet Bahçeli buna rağmen kendisine rakip olarak ortaya çıkan isimleri tamamen dışlamamış, akıllı, kucaklayıcı ve yapıcı bir strateji takip ederek

⁹³ *Milliyet*, 08.11.2002.

⁹⁴ *Milliyet*, 12.11.2002.

⁹⁵ Nursafa Pandar'dan boşalan Genel Sekreterliğe Faruk Bal, Reşat Doğru'dan boşalan Genel Sekreter Yardımcılığına Mehmet Telek, Süleyman Servet Sazak'tan boşalan genel başkan yardımcılığına da Sabahattin Çakmakoğlu getirilmiştir.

partinin kapısını onlara açık tutmuştur. Ümit Özdağ ve Koray Aydın; daha sonra hem milletvekili olarak aday gösterilip seçildiler hem de parti yönetiminde görev almışlardır. Devlet Bahçeli benzer bir stratejiyi Tuğrul Türkeş'e karşı da uygulamış, kendisine rakip olduktan sonra kaybedince MHP'den koparak ATP'yi kuran Tuğrul Türkeş'in zamanla partiye dönmesine imkân tanımıştır.

Neticede, 2002'de öteki partiler seçim sonuçlarının altında kalmış, Devlet Bahçeli ise partisini geleceğe taşımayı bilmiştir. MHP, Devlet Bahçeli'nin soğukkanlı kişiliği ve feraseti sayesinde 3 Kasım'da aldığı yaraları sararak yeniden milletin teveccühünü kazanmıştır.

2003 yılındaki kurultayda yeniden aday olan Devlet Bahçeli, 1127 geçerli oyun 688'ini alarak Genel Başkanlığa yeniden seçilmiştir. Ramiz Ongun 300, Koray Aydın 137 ve Aytakin Yıldırım ise 2 oyda kalmıştır.⁹⁶ Devlet Bahçeli; parti tüzüğüne göre ilk turda salt çoğunluk sağlandığı için, diğer turlara gerek kalmadan dördüncü kez Genel Başkanlığa seçilmiştir.

2003 Kurultayına kadar olan sürede ve daha sonrasında MHP, hem yeniden toparlanma hem de yerel seçimler için sıkı bir hazırlanma ve faaliyet dönemine girmiştir. MHP, 2004 Yerel Seçimlerinde dikkate değer bir başarı göstererek %10,13 oy almış ve 247 belediye başkanlığı kazanmıştır.⁹⁷ 1999'da İl Genel Meclisi sonuçlarına göre %17,16 oy alan MHP için bu oylar yetersiz görülse de aslında parti tabanında yeniden toparlanmanın işaretlerini vermiştir. 2004 Yerel Seçimlerinin sonuçları, 2007'deki Genel Seçimlerde MHP'nin tekrar TBMM'ye girebileceğini ortaya koymuştur.

MHP'nin Meclis dışında kaldığı 2002 yılı, Türkiye'de siyasetin çalkantılı yıllarından biri olmuştur. 2002 Kasım'ından sonra MHP bu seneye kadar TBMM dışında kalmış ama Devlet Bahçeli'nin "etkili ve baskın ama yapıcı siyaset" anlayışıyla oyundan hiç kopmamıştır. MHP, bu rolünü Meclis dışında da sürdürmüştür. Bunun en bariz örneği, 2007'de Cumhurbaşkanı Seçimi dolayısıyla yaşanan siyasi kriz sırasındaki tutumu olmuştur. Ak Partinin o dönemdeki tutarsızlıklarını ve Cumhuriyet rejimiyle ilgili kuşku çeken tavırlarını çokça eleştiren Devlet Bahçeli, buna rağmen Türkiye'de çoğulcu demokratik nizamın tıkanmasını önlemek ve siyasetin önünü açmak amacıyla Cumhurbaşkanı seçimi düğümünü açmıştır.

⁹⁶ Hürriyet, 13.10.2003.

⁹⁷ Bunlardan dördü; Niğde, Gümüşhane, Kastamonu ve Iğdır olmak üzere il belediyesidir.

AKP iktidarının 5. yılında Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in görev süresi dolmak üzereyken, kamuoyunda, yeni Cumhurbaşkanı'nın kim olacağı tartışılmaya başlanmıştır. İktidar, devrin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ı Cumhurbaşkanı adayı olarak göstermeyi düşünmüş, ancak başını CHP'nin çektiği şiddetli ve yoğun bir aleyhte kampanya yüzünden bundan vazgeçilmiştir. Hükûmette dışişleri bakanlığı görevini yürüten ve Erdoğan'dan önce de bir süre Başbakanlığı üstlenmiş bulunan Abdullah Gül'ün adaylığında karar kılınmıştır.

27 Nisan 2007 günü yapılan seçimde, Abdullah Gül TBMM'de 357 oy almış; Cumhurbaşkanlığı seçiminin meşruiyeti için 367 oy şartının sadece karar yeter sayısı değil, aynı zamanda toplantı yeter sayısı olduğunu savunan Cumhuriyet Halk Partisi de Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.⁹⁸ Anayasa Mahkemesi "367 iddiasını" onaylayarak birinci tur oylamayı kabul edince, Cumhurbaşkanlığı seçim krizi ortaya çıkmıştır. Millî iradenin yansıdığı TBMM çoğunluğunu yok sayan sivil ve hukuki girişimleri, ordu tarafından da desteklenmiş, TBMM'de birinci turun gerçekleştiği 27 Nisan 2007'de Genelkurmay Başkanlığı İnternet sitesinden "e-muhtıra" olarak adlandırılan bir basın açıklaması yapılmıştır. Bunun üzerine MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, yine sağduyusuyla devreye girerek, partisi parlamento dışında kalmasına rağmen hükûmete erken seçim teklifinde bulunmuştur. Üstelik ordudan önce davranarak konuyla ilgili açıklamayı partinin İnternet sitesine koydurmuştur.⁹⁹ MHP'nin Cumhurbaşkanlığı seçiminden üç gün önce yaptığı bir başka açıklamadaysa olabilecekleri önceden haber veren endişeli bir dille şu ifadelere yer verilmişti:

"Devletin birliğini temsil eden 11. Cumhurbaşkanı'nın bu şekilde seçilecek olması, 87. kuruluş yıl dönümünü idrak eden Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Türk demokrasisi için bir utanç vesilesi teşkil edecektir. Türkiye buna layık değildir. Bu konuda söylenecek her şey söylenmiş, artık söz bitmiştir. Bundan sonra yaşanacaklar hep birlikte görülecektir. Bugün gelinen noktada Türkiye'nin en önemli ve öncelikli konusu, parlamento seçimlerine selametle ulaşılması ve sandığın aziz milletimizin önüne kazasız belasız getirilmesidir."¹⁰⁰

⁹⁸ Anayasal boşluktan yararlanarak toplantı yeter sayısı garabetini ortaya atıp ana muhalefete akıl veren de eski Yargıtay Başsavcısı Sabih Kanadoğlu'dur.

⁹⁹ https://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/27/index.html. Açıklamada, "Türkiye'nin şimdi önündeki en önemli ve acil sorun, seçim sandığının bir an önce aziz milletimizin önüne getirilmesidir." denilmiştir.

¹⁰⁰ https://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/28/index.html.

O günlerde, ordunun demokrasiye doğrudan müdahalesinden duyulan kaygı, MHP'nin açıklamalarına da yansımıştır. Millet iradesinin askerî müdahalelerle yok edilmesinin, demokrasinin kendi dinamikleri dışında inkıtaaya uğratılmasının geçmişte hayırdan çok zarar getirdiğini yaşayarak gören MHP'nin açıklamalarında, aynı zamanda son derece önemli ve güçlü bir millî irade vurgusu öne çıkmıştır.¹⁰¹

Düğümü çözmek için çareler arayan ve demokrasinin başına gelecekler konusunda aynı endişeleri duyduğu bilinen iktidar partisi, Devlet Bahçeli'nin erken seçim önerisini kabul ederek Türkiye'yi 22 Temmuz 2007'de erken genel seçime götürmüştür. Ancak Ak Parti, oylarını 2002'ye göre 12 puan arttırmasına rağmen 367 düğümünü çözecek milletvekili sayısına ulaşamamış ve milletvekili sayısı 341'de kalmıştır. %14,27 oy oranıyla 71 milletvekilliği kazanan MHP, TBMM'de Ağustos ayında yeniden yapılan Cumhurbaşkanlığı oylamasında hazır bulunarak kilidi açmış ve neticede Abdullah Gül, 339 oyla 11. Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Bir siyasi krizin bu kez hızla sistem bunalımına dönüşebileceğinden çekinen ve Türkiye'nin yeniden bir askerî darbeye yüzleşmesini istemeyen MHP Lideri Devlet Bahçeli, böylece devreye girmiştir. Seçim sürecinde iktidar partisi aleyhindeki söylemlerine rağmen; Genelkurmay bildirisinin hafızalardaki tazeliğinin henüz silinmemiş olmasından ve Türkiye üzerine oynanan büyük oyunların yarattığı kaygıdan da hareketle ülkenin esenliği adına yeni bir tavır sergileyerek bu kez Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı seçilmesini ehvenişer görmüştür.¹⁰²

Ana muhalefet partisi CHP'nin o sıralarda millî iradeyi çeşitli bahanelerle yok sayan siyasi tutumu ve ordunun politikaya ayar verme hastalığı, Türkiye'yi Anayasa tartışmalarına götürmüştür. Tartışmalardan kurtulmak için iktidar tarafından hazırlanan ve Cumhurbaşkanı'nın halk oyuyla seçilmesini de öngören Anayasa değişikliği paketi, 21 Ekim 2007'de yapılan referandumunda yaklaşık %69 oyla kabul edildi. Bu tercih, Türkiye'de hükümet sistemini değiştirecek adımlara kapı aralamıştır.

O dönemde FETÖ'cü paralel yapı, devlet kademelerindeki unsurlarıyla yayın organları, iktidara destek verirken diğer yandan da FETÖ'cüler devlet kurumlarında kadrolaşmaya; başta ordu olmak üzere iktidara muhalif kesimlere entrika, iftira ve karalama kampanyalarıyla savaş açmıştır. Böylelikle Türkiye, 2008'de

¹⁰¹ Yerdelen, *age.*, s.35-36.

¹⁰² Yerdelen, *age.*, s.37.

Ergenekon ve benzeri davalarla tanışmıştır. O çalkantılı günlerde MHP Lideri Devlet Bahçeli, dümeni başında olduğu gemiyi sakin sularda tutmaya çabalamış, politika çarkının ürettiği sorunlara hep yapıcı çözüm önerileri sunmayı sürdürmüştür. Aynı sağduyulu ve tutarlı ama tavizsiz tavrı, FETÖ'yle mücadele konusunda da göstermiştir.

MHP Lideri Devlet Bahçeli'nin FETÖ İle Mücadelesi

Eskiden Fetullah Gülen cemaati denilen FETÖ'nün MHP'ye duyduğu ilgi, AKP iktidarının 5. yılından itibaren belirginleşmiştir. Bunda, MHP'nin siyasi tıkanıklıklara gösterdiği refleks ve sunduğu çözüm önerilerinin payı büyüktür. Devlet Bahçeli, gelecek öngörüsü oldukça yüksek bir lider, feraset ve basiret sahibi bir politikacı olarak daha 2007'ye girilirken Ak Partinin cemaat zihniyetine teslim olmasının doğuracağı mahzurlar konusunda kamuoyunu uyarmıştır. Ak Parti siyasetinde cemaat zihniyetinin egemen olmaya başladığını gören MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, 11 Ocak 2007 günü düzenlediği basın toplantısında şunları söylemiştir:

"AKP, siyasi cemaat anlayışının hâkim olduğu, fikirleri ve kadroları devşirme, uçların ve tezatların partisidir. Yalan, riya ve aldatmacadan ibaret olan siyasi sermayesi tükenen bu zihniyet, şimdi ümidini gerginlik ve cepheleşmelere bağlamıştır."¹⁰³

Devlet Bahçeli'nin bu sözlerindeki çarpıcı gerçekler o zaman gözlerden kaçmıştır. FETÖ elebaşı henüz "muhterem Fetullah Hoca Efendi" ve FETÖ, "Hizmet Hareketi" diye anılırken Devlet Bahçeli'nin sesini duyan çıkmamıştır.

2008'in fırtınalı siyasi atmosferinde Genel Başkan Devlet Bahçeli'nin sergilediği cesur tutum ve ilkeli duruş karşısında paralel yapı ve onu destekleyen medyanın MHP'ye ilgisi artmıştır. Bununla birlikte MHP'nin görüş ve projelerine hep şüpheyle yaklaşılmıştır.¹⁰⁴

¹⁰³ https://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/9/index.html.

¹⁰⁴ Zaman gazetesi yazarı Mümtazer Türköne, 28 Ağustos 2008'deki yazısında MHP'nin sistemdeki obstrüksiyona MHP'nin getirdiği çözüm önerilerini şöyle yorumlamıştır: *"Birincisi Anayasa Mahkemesinin yetkilerini parlamenter demokrasiye uygun hâle getirmek; ikincisi de siyasî partilerin kapatılmasını zorlaştırmak. Bu önerilerde bir tuzak var mı? Ben ince ayarlı bir "diplomasi" ve iyi örülmüş bir strateji olduğunu düşünüyorum. MHP siyaset yapıyor. Temel istikamet olarak 'yapıcı muhalefet' stratejisi izliyor. Böylece hem CHP'yi yalnızlaştırıyor hem de AKP seçmenini mesaj menzili içine almış oluyor. 'Yapıcı muhalefet'in sihirli formülü ise, Devlet Bahçeli'nin açıkladığı 'yol haritası'nın tamamına sinmiş olan 'istikrarı sürdürme' çabası."*

O günlerde, Ergenekon ve Balyoz gibi dava süreçleriyle ilgili arama kararlarını gözaltı ve tutuklamalar takip etmiş, hangi taş kaldırılsa altından FETÖ'nün akrepleri çıkmaya başlamıştır. Zirve Yayınevi Davası, Ergenekon Davası ile birleştirilerek biri Alman ikisi Türk vatandaşı üç Hristiyan'ın öldürülmesi, Ergenekon mağdurlarının üzerine yıkılmıştır. FETÖ'cü Zaman gazetesinde Malatya'daki Zirve Yayınevi cinayetiyle ilgili sistematik algı yönetimi yürütülmüştür.

2008-2009 yıllarında koyduğu tutarlı duruş karşısında paralel yapının kendisine ve partisine alakası artsa da MHP Lideri Bahçeli, FETÖ elebaşı Gülen'e yakın kuruluşlar ve basın yayın organlarına her zaman mesafeli durmuş, kendi programlarının takibi sırasında da akreditasyon uygulamıştır. Bu yasaklar yayın kuruluşları tarafından Pensilvanya'ya şikâyet edilince FETÖ elebaşı devreye girdi. Fitnenin başı Fetullah Gülen, en mutemet adamlarından birini, Eski Fatih Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Şerif Ali Tekalan'ı MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'yle görüşmesi için görevlendirmiştir. Tekalan, Devlet Bahçeli ile görüşmesine aradığı ilgiyi görmediği gibi, tehlikeli faaliyetleri yüzünden cemaatin Ülkücü camiayla karşı karşıya gelebileceği uyarısında bulunmuştur. Şerif Ali Tekalan'ın Devlet Bahçeli'yle görüşmesinden sonra MHP tabanında bir fitne dalgası yayılmış; "Devlet Bahçeli dinsizdir, namaz kılmasını bilmez." tarzında dedikodular fısıldanmaya, MHP Genel Başkanı'nın artık değişmesi gerektiği dillendirilmeye başlanmıştır. Paralel yapının gazete ve televizyonları MHP Lideri aleyhinde haberler yayımlamış, yorumlar yapmıştır.

FETÖ'nün beyni Şerif Ali Tekalan 2010'ın Şubat'ında Devlet Bahçeli ile bir kez daha görüşmüş ama yine sonuç alamamıştır. 2010 başında ise Türkiye'nin gündemine Balyoz Darbe Planı Davası girmiştir. Dava süreci, 20 Ocak 2010'da FETÖ'cülere ait Taraf gazetesinin yayımladığı dosya ile başlamıştır. İddianameyse 9 Temmuz 2010'da kabul edilmiştir. Balyoz Darbe Planı Davası'nı, 28 Nisan 2010'da emniyet birimlerine gelen bir sahte mail ihbarıyla düğmesine basılan Askerî Casusluk Davası takip etmiştir. Amaç, ordudaki paralel yapı muhaliflerini sindirmektir. 12 Eylül 2010 Anayasa Değişikliği Referandumu işte böyle gerilimli ve hassas bir siyasi atmosferde yapılmıştır. Referanduma giderken FETÖ, siyaseti dizayn etmek için her türlü entrikayı çevirmiş; Anayasa değişikliğiyle Anayasa Mahkemesi başta olmak üzere AKP'nin elini kolunu bağlayan yargıya tabiri caizse ayar çekilmesi hedeflenmiştir.

O günlerde MHP Lideri Devlet Bahçeli FETÖ'yü hedefe alan önemli çıkışlarından birini yapmış, 1 Ağustos 2010 günü, "imkân olsa mezardakileri bile kaldırarak referandumda 'Evet' oyu kullandırmak lazım." Diye elemanlarına talimat yollayan Fetullah Gülen'e 3 Ağustos 2010'da Manisa Belediyesini ziyareti sırasında şu ifadelerle mesaj göndermiştir

*"Son yıllarda cemaat ve tarikat liderlerinin siyasete çok yoğun bir şekilde karıştığına şahit olmaktayız. Sayın Fetullah Gülen'in ölülerini mezardan kaldırıp oy kullandıracağına, ABD'den gelerek 12 Eylül'de oy kullanması daha hayırlıdır."*¹⁰⁵

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, FETÖ elebaşı Gülen'in sinsi mesajını ima yoluyla deşifre ederken, aynı zamanda cemaat ve tarikatların siyasete müdahalesinin doğuracağı mahzurları kendine mahsus ironik üslubuyla ortaya koymuştur. 2010 Referandumu'ndan "Evet." çıkmasının doğuracağı vahim sonuçları gören Bahçeli, FETÖ'nün siyasete müdahalelerine bu yüzden karşı çıkıp durmuş, örgütün elebaşına bu yüzden çatmıştır.

FETÖ, 2010 Anayasa Değişikliği Referandumu sonrası gerçekten de HSYK'yi ele geçirmiş ve bütün melanetlerin temelini atma imkânına kavuşmuştur. Bu arada, dolapları bitmek tükenmek bilmeyen FETÖ tarafından 2010'un Mayıs'ında CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'a kaset komplosu düzenlenmiştir. Türk siyasi tarihinin en büyük skandallarından biri olarak tarihe geçen kaset skandalı görüntüleri, 6 Mayıs 2010'da İnternet sitelerinde yer almıştır. Baykal, 10 Mayıs'ta istifa etmiş, Kemal Kılıçdaroğlu 22 Mayıs'taki Kurultayda Deniz Baykal'ın yerine genel başkan seçilmiştir.¹⁰⁶

O günlerde tehdidin MHP'ye yaklaştığını gören MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, beklenmedik bir hamlede bulunmuş, 31 Mart 2011'de yazılı bir açıklama yaparak Gülen cemaatine geçici olarak faaliyetlerini durdurması çağrısında bulunmuştur. Devlet Bahçeli açıklamasında; AKP hükûmetinin uygulamaları ve adli yargı süreçleriyle ilgili olarak yaşanan son gelişmelerin ciddi bir huzursuzluk kaynağı hâline geldiğini belirterek, Gülen'i inisiyatif almaya davet etmiştir. Cemaat mensuplarının bu konularla hiçbir şekilde ilgisi olmadığını göstermek

¹⁰⁵ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/oluyu-mezardan-kaldiracagina-abd-dengel-oy-kullan-15472514>.

¹⁰⁶ *Milliyet*, 23.05.2010.

bakımından cemaatin faaliyetlerini durdurduğunu veya askıya aldığını açıklamasının yerinde ve yararlı olabileceğini kaydetmiştir.¹⁰⁷

Kirli oyunlarını deşifre eden bu açıklama üzerine FETÖ, Devlet Bahçeli aleyhinde derhâl linç kampanyası başlatmış, MHP'ye âdeta savaş açmıştır. Gerek elindeki medya organlarını gerekse destekçisi olan politikacıları kullanarak MHP aleyhinde yıkıcı propagandalara başlamıştır.

Devlet Bahçeli'nin cemaate faaliyetlerini durdurma çağrısı, bütün siyasi aktörlerden şiddetli tepki görmüş, 15 Temmuz sonrasında FETÖ ile mücadele şampiyonu olan bazı siyasiler, o zaman Devlet Bahçeli'ye demediğini bırakmamıştır.¹⁰⁸

MHP Liderine tepkiler, cemaatin ve öteki yandaş medyanın gazetelerinde manşete çekilmiş, Devlet Bahçeli'yi hedef alan yorumların görüntüleri, televizyonlarda günlerce yayımlanmıştır. İnternet'te MHP'yi hedef alan çok sayıda paravan site kuran FETÖ, Devlet Bahçeli'nin hamlesine bu siteler üzerinden Kaset Komplosu'yla cevap vermiştir. Hem dinlenmiş hem de uygunsuz görüntüleri kayda alınmış olan bazı MHP Başkanlık Divanı üyeleri, afişe edilmiştir. MHP'ye saldıran İnternet sitelerinden "Farklı Ülkücülük" adı altında kurulan, 26 Nisan 2011'de MHP'lilere ait uygunsuz görüntüleri ilk olarak yayımlamıştır. Bu şer sayfası, MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'yi yeni kasetlerle tehdit etmiş, paralel yapının MHP bünyesindeki en büyük operasyonu da böylece başlamıştır.

MHP Genel Başkanı'nın yakın çevresine dinleme ve izleme kompolarının düzenlenmesi, sadece yönetim kademesinin değersizleştirilmesi değil, MHP'nin kurumsal kimliğinin de baltalanması amacına işaret yöneliktir. Bu, aynı zamanda MHP'yi çökertme ve ele geçirme hamlesidir ama FETÖ'nün asıl hedefinde Devlet Bahçeli vardır. Çünkü örgüt, MHP'ye sızmak ya da partiyi ele geçirmek için önünde Genel Başkan Devlet Bahçeli'yi engel olarak görmüştür. Ancak Devlet Bahçeli'nin ne açık edilecek bir ayıbı, ne ifşa edilecek gizli bir günahı bulunamamıştır. MHP Lideri çevresinde dürüstlük ve doğruluğu, beyefendiliği, mertliği, iyilikseverliği ve devlet adamlığı feraseti ile bilinen yüksek ahlaklı bir Ülkücü olarak temayüz etmiştir. Ülkücü nesiller için numuneimtisal bir dava adamıdır. Yaptığı iyilik ve hayırları da ibadet ve taatini da herkesten gizleyen, karşılığını sadece Yaradan'dan bekleyen sade bir Müslüman'dır. Onun şeref ve

¹⁰⁷ https://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/1053/index.html.

¹⁰⁸ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/kadin-da-koyarlar-17784305>.

haysiyetinin zekâtı bile bütün FETÖ'cülerini satın alacak kıratıdır. Bu yüzden, kirli tezgâhlar Devlet Bahçeli'nin çalışma arkadaşlarına yönelmiştir. Başta Zaman gazetesi olmak üzere FETÖ'nün medya organları da pervasızca bu rezaletin üzerine gitmiştir. Hem siyasi partilere hem de devletin iliklerine kadar sızmış bir organize suç çetesi olan FETÖ'nün kirli tezgâhının devlet ayağında, yargıda ve emniyette yuvalanmış cemaat elemanları görev almıştır. FETÖ unsurlarının başlattığı operasyonu, paralel yapı medyası ve çok sayıda paravan İnternet sitesi eş zamanlı olarak desteklemiştir. Zaman gazetesi yazarı Mümtazer Türköne 12 Mayıs 2011 tarihinde şunları yazarak asıl hedeflerini ortaya koymuştur:

“Devlet Bahçeli'nin tarihî sorumluluğu, kendisini inancına, davasına adanmış olanların önünü açmaktan ibaret. Bunun için istifa etmesi yeterli.”

Ertesi gün de Farklı Ülkücüler adındaki çete bir mektup yayımlayarak şöyle bir çağrıda bulunmuştur:

“Devlet Bahçeli'nin ve ekibinin görevlerinden istifa edip hiç vakit kaybetmeden Ülkücü Hareketin ve MHP'nin yakasını bırakmaları gerekmektedir.”

Farklı Ülkücülük adlı İnternet sitesiyle FETÖ tetikçisi Mümtazer Türköne'nin ortak talepleri elbette bir tesadüf değildir ve ortada bir tertip vardır. MHP Lideri Devlet Bahçeli, bu alçak ve rezil komplo karşısında şantaja boyun eğmeyerek kaya gibi dimdik durmuş, *“Bu andan itibaren kimin elinde ne kaset varsa ne bilgi varsa internet aracılığıyla duyursunlar. Kimseyi istifaya davet etmeyeceğim, sorumluluğu üzerime alıyorum”* diyerek rest çekmiştir. Devlet Bahçeli, 18 Mayıs 2011'de Kastamonu Belediyesini ziyareti sırasında kaset iddialarıyla ilgili konuşurken *“Türk milliyetçileri hedeftedir!”* ifadesini kullanmış, mal bulmuş mağribi gibi kaset komplosunu manşetlerine ve programlarına taşıyan medyayı eleştirmiştir¹⁰⁹.

FETÖ tarafından MHP hakkında ortaya atılan iftiralar ve siyaset dünyasını allak bullak eden kaset komploları, 2011 Haziran'ına giden seçim sürecinde dönemin iktidarı tarafından alabildiğine kullanılmıştır. FETÖ marifetiyle bazı siyasiler ve medya organları tarafından en ahlaksız en çıkarıcı algı yönetimi metotları kullanılarak MHP ve onun saygın lideri Devlet Bahçeli yıpratılmak istenmiştir. Buna karşılık MHP Lideri Devlet Bahçeli, FETÖ başta olmak üzere MHP düşmanlarının

¹⁰⁹ <https://www.ntv.com.tr/turkiye/bahceli-kimin-elinde-ne-varsa-yayinlasin,rdzqRhB1kkii-RHyzr57Nw>.

hesap edemediği kadar çetin bir ceviz olduğunu göstermiştir. Kendisinin, partisinin ve Milliyetçi-Ülkücü Hareketin aleyhindeki bütün kampanyalara sabır ve metanetle direndi. Bir mukavemet kalesi, yalçın bir kaya gibi karşılarında durdu. Onurlu, kararlı, sağlam ve ilkeli bir tavır sergileyerek parti tabanını konsolide etmiştir. Onun tavizsiz ve dik duruşu, rüzgârı tersine çevirmiş, MHP seçmeni de bu duruşu onayladığını sandıkta göstermiştir. 12 Haziran 2011 Seçimlerinde baraj tehlikesi yaşamayan MHP, %13 oy almış ve 53 milletvekili çıkarmıştır. Ne yazık ki “Çamur at, izi kalır.” misali, bugün hâlâ o günlerde ortaya atılan alçakça iftira ve yalanların belli çevrelerde etkisi, bazı hafızalarda tortusu kalmıştır. MHP’den ayrılan ve sözde muhalefet yapan “tefrikacı” bir kesimin oluşmasında da FETÖ’cü kampanyalar müessir olmuştur.

15 Temmuz Darbe Girişimi’nden sonra yapılan soruşturmalarda, 31 Mayıs 2013’te Taksim’de başlayan Gezi Olayları’nın arkasında da FETÖ’nün olduğu ortaya çıkmıştır. Taşeronu, tertipçisi ve kışkırtıcısı FETÖ; finansörü spekülâtör para babası George Soros olan Gezi kalkışmasının hedefi, Ak Parti hükümetini güçlü sokak eylemleriyle sarsıp devirmek, sosyal barışı dinamitlemek, Türkiye’yi bölgesinde ve dünyada etkisizleştirmek olmuştur. Bir numaralı iş birlikçileri başta PKK olmak üzere sol örgütlerdir. Gezi tertipçileri, MHP camiasını da provoke etmeye çalışmıştır. Bozkurt işareti yapan çakma Ülkücülerle solcular, polise taş atarken görüntülenerek kayıtlar medyaya servis edilmiştir. Tehlikenin farkında olan MHP Lideri Bahçeli ise camiasını millî irade karşıtı organizasyonlardan uzak tutmuştur. Her zaman olduğu gibi Gezi’de de meşruiyeti tercih etmiş, 4 Haziran 2013 günü partisinin grup toplantısında yaptığı konuşmada, şiddet ve teröre karşı demokrasiye işaret ederek sağduyu çağrısında bulunmuştur:

“Ne olursa olsun, çare demokrasidir. Ne olursa olsun, tek seçenek meşruiyet sınırlarında kalmaktır. Ne olursa olsun, gaz altında kalınsa da gaza gelmemektir. Parti olarak Taksim’deki olayların değil içinde olmayı, kıyısında köşesinde dahi bulunmamız mümkün değildir. Biz; dibi görünmeyen kuyulardan su içmeyiz, tahrik ve kışkırtmalardan pay kapmak niyetiyle pusuya yatmayız.”

MHP Lideri Bahçeli, neden Gezi’de meydanlarda olmadıklarını söyleyip kendisini eleştirenlere de “Biz vatan mücadelesi verirken dört beş ağaç gölgesine yatanlar acaba neredeydi? AKP-BDP-PKK ve İmralı canisinin birlikte yürüttükleri süreç ihanetine karşı onurlu ve cesur şekilde duruş

gösterirken, şimdilerde bize akıl verenler nerelerde geziyorlardı?” diye cevap vermiştir.¹¹⁰

Dershanelerin kapatılması, Başbakanlığa böcek yerleştirilmesi gibi olayların ardından Ak Parti ve FETÖ arasında başlayan ayrılık süreci, 3 bakanın istifa etmesine neden olan 17-25 Aralık yolsuzluk soruşturması ile açık bir çatışmaya dönüşmüştür. İktidar çok sayıda polisi görevden almış ve bazı kasetlerin sosyal medyaya düşmesini, HSYK Kanunu'nun değiştirilmesi takip etmiştir. MHP Lideri Bahçeli'yi FETÖ elebaşı için topa tutanlar, kendi kalelerine akrep ve çıyanlar girip herkesi sokmaya başlayınca uyanmıştır. FETÖ'yü hedefe koyan Tayyip Erdoğan, 14 Ocak 2014 günü partisinin grup toplantısında, FETÖ'cülerini Haşhaşi örgütüne benzetmiş; vücuda girmiş virüs olarak nitelendirmiştir.¹¹¹ 12 Aralık 2014 günü ise *“17-25 Aralık'ın arkasında üst akıl var. Cemaat maşa olarak kullanılıyor. Bunlar faili meçhullere bile buluşmuşlar.”*¹¹² demiştir. Bu ifadelerin üzerinden iki gün geçtikten sonra, 17-25 Aralık 2013'teki rüşvet ve yolsuzluk soruşturmalarının yıldönümüne 3 gün kala, 14 Aralık 2014'te, FETÖ'nün medya ve emniyet ayağına operasyon düzenlenmiştir. Zaman Gazetesi Genel Yayın Müdürü Ekrem Dumanlı ve Samanyolu Yayın Grubu Başkanı Hidayet Karaca ile Terörle Mücadele Şubesinin eski yetkililerinin de aralarında bulunduğu 31 kişi gözaltına alınmıştır. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, 16 Aralık 2014'te yazılı bir açıklama yaparak 14 Aralık Operasyonu'nu farklı açılardan değerlendirmiştir. Hükümet ile Gülen cemaatinin yıllarca birlikte hareket ettiğini belirten MHP Lideri, FETÖ'ye ve elebaşı Gülen'e yeni bir çağrıda bulunmuştur:

“Yıllarca birçok konuda birlikte hareket etmiş, âdeta koalisyon ortağı gibi davranmış cemaatin ve Pensilvanya'da mukim Sayın Gülen'in AKP ile olan ilişkileri her yönüyle teşhir etmesi kaçınılmaz bir sorumluluktur.”

Tayyip Erdoğan'a seslenerek *“Hakikaten varsa, Türkiye'ye son 1,5 yıldır içeriden ve dışarıdan operasyon yapan mihrakların kimler olduğunu Erdoğan aziz milletimize anlatmalı, herkesi bu kapsamda aydınlatmalıdır... Türkiye sıkıştığı cendereden, girdiği darboğazdan, karanlık güzergâhtan çıkarılmalı, şaibelerden kurtarılmalıdır.”*¹¹³ diyen Devlet

¹¹⁰ https://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/2860/index.html.

¹¹¹ <http://www.haber7.com/partiler/haber/1116284-erdogan-orgut-selcukluyu-yikan-hahasiler-gibi>.

¹¹² <https://www.milligazete.com.tr/haber/979542/erdogandan-cemaate-bunlar-faili-mechullere-bile-bulasmislar>.

¹¹³ http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/3651/index.html.

Bahçeli, aksi hâlde Türkiye'nin felakete sürükleneceğini kaydetmiştir. Zaman, MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'yi bir kez daha haklı çıkarmış; çok değil 1,5 yıl kadar sonra FETÖ, devleti ele geçirmek üzere darbe teşebbüsünde bulunmuş, Türkiye uçurumun eşiğine kadar gelmiştir.

7 Haziran-1 Kasım 2015 Sürecinde Devlet Bahçeli'nin Hamleleri

Türkiye, 25. Dönem milletvekillerini belirlemek için 7 Haziran 2015'te sandık başına gitmiştir. 56 milyon 608 bin 817 kayıtlı seçmenden 47 milyon 507 bin 467'sinin oy kullandığı seçimler sonucunda AKP 258, CHP 132, MHP ve HDP 80'er milletvekili çıkarmıştır. 7 Haziran sonrasında ortaya çıkan siyasi tablo ve Meclis aritmetiği öncelikle AKP'nin ezberlerini bozmuştur. Seçim gecesi AKP cenahında tam bir hayal kırıklığı hâkim olmuştur. Resmî olmayan seçim sonuçlarının belli olması üzerine Reuters Haber Ajansına konuşan ve "isminin açıklanmasını istemeyen" diye ifade edilen AKP'li bir yetkili, daha Ahmet Davutoğlu balkon konuşmasını yapmadan, erken seçim beklediklerini açıklamıştır. Bu haber, seçim akşamı gündeme bomba gibi düşmüştür. Sonradan bu AKP'linin; İstanbul Milletvekili Burhan Kuzu, açıklamalarının da bir taktikten ibaret olduğu ortaya çıkmıştır. Böylece AKP ve Davutoğlu'nun niyeti daha ilk akşamdan belli olmuştur. Seçimin ertesi günü sonuçları değerlendiren iktidara yakın gazetelerin sekiz sütuna manşet atarak "erken seçim" vurgusu yapmaları, AKP'nin niyetini iyiden iyiye açık etmiştir. 7 Haziran gecesi seçim sonuçları netleşmeye başlayınca, AKP'ye yakın çevrelerin, seçimlerin tekrarlanması ya da erken seçime gidilmesi yönünde beyanları sıklaşmıştır. Özellikle bir merkezden koordine edildiği bilinen isimler seçim gecesi yaptıkları yorumlarda bu sonuçlardan bir hükûmetin çıkmayacağını, seçmenin hata yaptığını dahi söylemişlerdi. Yine dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu, yaptığı balkon konuşmasında, mevcut sonuçlara göre AKP'nin azınlık hükûmeti kurabileceğini ya da erken seçime gidilebileceğini açıkça ifade etmiştir. AKP'ye yakınlığıyla bilinen Yeni Şafak gazetesi, seçimlerin ertesi günü olan 8 Haziran'da "Erken Seçim" manşetiyle çıkmıştır. Yine Sabah gazetesi "İktidarsız Sandık" sürmanşetiyle çıkarken, haber metninde "Bu tablo orta vadede sürdürülebilir gözüküyor. 45 günde hükûmet kurulmazsa Cumhurbaşkanı seçimin yenilenmesine karar verebilecek." denilerek erken seçim işaret edilmiştir. Yani 7 Haziran gecesinden itibaren AKP'de ağır basan eğilim, uzun süreli bir koalisyon değil, erken seçim ya da azınlık hükûmeti formülleri olmuştur.

2011 Seçimlerine göre oy oranını önemli ölçüde arttırmasına rağmen MHP'de ise sükûnet hâkim olmuştur. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli de seçim sonuçlarını, "Çözüm sürecini benimseyen partiler koalisyon kurmalı. Türkiye'yi AKP'nin azınlığına, birtakım çevrelerin senaryosuna mahkûm etmeye de kimsenin hakkı yoktur. En erken seçim ne zaman olacaksa o zaman da seçim olsun." şeklinde değerlendirmiştir.

Bu arada MHP, CHP ve HDP'nin aldığı oyların toplanması suretiyle elde edilen %60'lık yekûn sanki yekpare bir "blok"muş gibi takdim edilmeye başlanmıştır. Bu "sözde blok"un bir araya gelerek hükûmet kurması ve AKP'den hesap sorması, yine aynı kesim tarafından hemen dile getirilmeye başlanmıştır. Hatta "%60'lık blok" söylemine AKP'li çevreler de dâhil olmuştur. Temsil ettiği değerler ve siyaset anlayışı itibarıyla çizgisinde en ufak bir kırığı olmayan, Türk milletinin çıkarları için her türlü fedakârlıkta bulunan, millî ve manevi değerleri samimiyetle savunan MHP; temelleri seçim akşamında atılan senaroyu fark etmiştir. Daha 7 Haziran gecesinden itibaren MHP'yi HDP ile yana yana göstermek için yoğun bir gayret eden çevrelerin, seçimlerin tekrarlanacağını bilerek, MHP'ye oy veren seçmen üstünde bir "algı operasyonu" yapmaya girişeceği anlaşılmıştır. Bunun üzerine Devlet Bahçeli MHP ile HDP'yi yan yana anma gafletinde bulunanları daha sürecin başında ikaz etmiş, siyaset mühendisliğine soyunanlara engel olmuştur. Samimi olarak böyle bir koalisyonun mümkün olduğunu düşünenlere MHP'nin duruşunu bir kez daha hatırlatmıştır. Söz konusu açıklamalar, MHP'yi sanal bir blokun, HDP ile aynı karenin içinde zikretme gafletinde bulunanlara erken bir cevap niteliğinde olmuştur. Tarihî tecrübesiyle MHP ve onun tecrübeli lideri, siyasi bölücülüğün adresi olarak faaliyet gösteren HDP'nin geçmişten gelen çizgisini değiştirmeyeceğini, 7 Haziran öncesinde oynanan "Türkiyelileşme" oyununun da sadece "oy almak için sahnelenen bir tiyatro" olduğunu önceden görmüş ve kamuoyunu bu konuda ikaz etmiştir. Nitekim terörün yeniden hortlamasından sonraki süreçte HDP, tutum ve davranışlarıyla MHP'nin öngörülerini haklı çıkarmış, PKK'nın siyasi uzantısı olduğunu eylem ve söylemleriyle ispat etmiştir.

Bu arada CHP seçimlerden birinci parti olarak çıkmış gibi hareket etmeye başlamıştır. Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu, 19 Haziran 2015 günü MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'ye birlikte hükûmet kurmayı teklif etmiş; daha sonra, Başbakanlığı Devlet Bahçeli'nin üstlenebileceğini de söylemiştir. Kılıçdaroğlu'nun hesaplarına göre HDP'nin de katılımıyla oluşacak %60'lık blok sayesinde güçlü bir koalisyon kurulabilecektir. Ancak CHP liderinin kendisine yaptığı "Başbakanlık"

teklifine Devlet Bahçeli, Twitter üzerinden sert sözlerle cevap vermiştir:

“Vehimli ve telaşlı bir ruh hâliyle mezun olmadıkları koltuk ikramına meyledenler, sanıyorum hırslarına yenilenler, ilkeleri çoraklaşanlardır. Koltuk bir amaç değil, vasıtaadır. Ülküsüz bir koltuk, ilkesiz ve iradesiz bir duruş akıllıya deli, âlime cahil, kahramana korkak demektir.”

MHP Lideri Devlet Bahçeli sözcü gazetesine konuşurken de şunları söylemiştir:

“MHP olarak bizi çok iyi anlamanızı istiyoruz. Küçük hevesler peşinde koşan bir parti değiliz. Kemal Kılıçdaroğlu'nun bu sözü talihsizdir. Çin'den gelen yeni bir oyuncak türümüdür bu? MHP bu cümleye kapılarak bu sözün arkasından nasıl gidebilir? Birinci koalisyon modeli AKP-HDP'dir. Ben bu hükûmete güvenoyu vermem ama millet iradesinin getirmiş olduğu tablodan bir koalisyon çıkarmak istiyorsanız, koalisyonların uyumlu olması lazım. Ortak hedefler noktasında buluşabilecekleri bir görüş çoğunluğu olması lazım...”¹¹⁴

MHP Lideri Devlet Bahçeli, AKP'nin erken seçim niyetinde olduğu konusunda da haklı çıkmıştır. AKP'nin bir koalisyon hükûmeti kurma niyetinin olmadığını MHP önceden görmüştür. AKP başından itibaren, MHP ile bir koalisyon kurmak istememiş ve seçimlerin tekrarlanması hâlinde ihtiyacı olan 18 milletvekilinin kazanmak için her türlü senaryoyu devreye almıştır. Bu bağlamda Davutoğlu ilk önce görüştüğü CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'na karşı bir zaman doldurma ve oyalama taktiği uygulamıştır. Genel Başkanı Devlet Bahçeli ile koalisyon görüşmesinin ikinci turunda da iki seçenek ile MHP'nin karşısına gelmiştir. Bunlardan birincisi Nisan ayına kadar sürmesi planlanan bir seçim hükûmeti, ikincisi de Anayasa gereği kurulacak olan seçim hükûmetinde MHP'nin yer almasıdır. MHP Lideri Bahçeli, partisinin CHP gibi oyalanmasına fırsat tanımamış ve AKP'nin bu taktiğini boşa çıkarmıştır. Bununla birlikte Davutoğlu'na randevu vererek Türkiye'nin ihtiyacı olan sağduyulu tavrı sergilemiştir. Tayyip Erdoğan'dan talimatlı olan Ahmet Davutoğlu, MHP'ye elini kolunu sallayarak gelmiş, devlet adamına yakışmayacak gayriciddi bir tavırla MHP'ye seçim hükûmetine katılma ya da Anayasa gereği kurulacak hükûmete üye verme teklifinde bulunmuştur. Bu arada Yüksek Seçim Kurulu Başkanı Sadi Güven, Kurulun seçime hazır olduğunu belirterek

¹¹⁴ Sözcü, 20.06.2015.

“Ancak henüz alınmış bir seçim kararı yok. Biz gerekli hazırlıkları her seçim akabinde yapıyoruz.” açıklamasını yapmış, 16 Ağustos’ta, alınacak bir erken seçim kararına yönelik hazırlıklarını sürdürdüklerini kaydederek *“İhtiyacı karşılamak için DMO aracılığıyla kâğıt ihalesini yaptık.”* duyurusunda bulunmuştur. Bütün bunlar, AKP’nin gerçekte koalisyon istemediğini, ülkeyi bir an evvel erken seçime götürecektir bir geçici hükümet kurulması için kolları sıvadığını göstermiştir.

AKP Genel Başkanı Ahmet Davutoğlu, oyunun ikinci perdesinde 63. hükümeti kurma görevini Cumhurbaşkanı Erdoğan’a 18 Ağustos’ta iade etmiş, Cumhurbaşkanı Erdoğan ise 22 Ağustos’ta yaptığı açıklamada *“Şu anda açıklanan tarih 1 Kasım. 1 Kasım’da da inşallah Türkiye, ben tabii tekrar seçim diyorum, tekrar seçimi yaşayacaktır.”* demiştir. Ahmet Davutoğlu bir yandan koalisyon görüşmeleri yapıyormuş ve AKP koalisyonu istiyormuş gibi görüşmelerle 45 günlük süreyi doldurmaya çalışırken diğer taraftan da AKP, *“Biz tek başına iktidarda olmazsak, istikrar ortadan kalkar. O zaman ülkede ekonomik ve siyasi kaos olur. PKK da eylemlerine hız verir. O zaman analar ağlamaya başlar. AKP’nin terk başına iktidarı çözüm sürecinin devamı ülkede kan akması anlamına gelir.”* algısını kuvvetlendirecek adımlar atmıştır. İktidar partisiyle muhalefet partileri arasındaki görüşme tiyatrosundan hiçbir sonuç çıkmayınca ufukta erken seçim görünmüştür. Neticede erken seçim kararı alınmış ve 1 Kasım’da yeniden seçime gidilmiştir.

MHP, 1 Kasım 2015’te aşağı yukarı 2011’deki oy oranını korumasına ve hatta yüz binden fazla arttırmasına rağmen yaklaşık %12’lik oy oranıyla 42 milletvekili çıkarabilmiştir. AKP 317, CHP 132, HDP 59 milletvekilliği elde etmiştir. 1 Kasım Seçimlerinde MHP, kendi tabanının oylarını konsolide ettiği hâlde seçimde başarısız olmuş gibi gösterilmiştir. Oysa MHP 1 Kasım 2015’te 2011 Seçimlerinden daha fazla oy almıştır.

1 Kasım 2015 Seçimlerinden sonra paralel yapının MHP’ye yönelik saldırıları artış göstermiştir. MHP’nin seçimde hezimete uğradığı iddiaları ortaya atılarak bunun sorumlusu olarak da Devlet Bahçeli gösterilmiştir. Daha önce kaset operasyonu ile MHP’yi ele geçirmek isteyen ve başarılı olamayan FETÖ, *“Şimdi tam sırası!”* diye harekete geçmiş, önlerindeki en büyük engeli, Devlet Bahçeli’yi partinin başından uzaklaştırmak için çaba göstermeye başlamıştır. Ardından paralel yapının MHP saldırıları ve içeriden kaleyi ele geçirme çabaları hız kazanmış; yeni plan, parti içindeki sözde muhalefetin örgütlenmesi ve finanse edilmesi olmuştur. FETÖ, 2015 Kasım Seçimleri sonrasında

sözde muhalefeti örgütleyerek MHP aleyhindeki gayretlerine yeni bir veçhe vermiştir. MHP Lideri Devlet Bahçeli'ye gelip *"Efendim size teminat veririm ki benim asla genel başkan olmak gibi bir niyetim ihtirasım yok. Hakkımda yazılıp söylenenler dedikodudan ibaret."* diyenler, kısa sürede ikna edilerek paralel yapının Tuva Atı'na bindirilmiştir. Mesela FETÖ destekçisi Nazlı Ilıcak, 5 Kasım 2015'te bir İnternet sitesinde yayımlanan yazısında şöyle demiştir:

*"Devlet Bahçeli'yle MHP cazibe merkezi oluşturamıyor. Etrafta Meral Akşener'in ismi dolaşüyor. Bence, hiç tereddüt etmesin çıksın ortaya."*¹¹⁵

Bu neviden çağrılar karşılığını bulmuş ve bir grup sözde muhalif bazı delegeleri de aldatıp peşine takarak olağanüstü kurultay çağrısı yapmıştır. MHP Genel Başkanı ise parti kurullarını Kızılcahamam'da toplamış, 10 Ocak 2016 günü basın toplantısı düzenleyerek olağanüstü kurultay çağrılarını kapıyı kapatmıştır. Sözde muhaliflere, haklarını mahkemede aramalarını söylemiştir. O sırada, 2009-2015 arasındaki ağır siyaset mücadelesinde vücudu yorgun düşmüş olan MHP Lideri Bahçeli, rahatsızlanmış ve eski hastalığı nüksetmiştir. Devlet Bahçeli'nin 15 Ocak'ta Gebze'deki bir özel klinikte operasyon geçirmesini fırsat bilerek harekete geçen sözde muhalifler, MHP Genel Merkezine şüpheli bir delege listesi vererek olağanüstü kurultay istemişlerdir. Genel Merkez inisiyatifi dışındaki bu maksatlı hamleye ret cevabı verince, sözde muhalifler mahkemeye gitmiştir. O günlerde gazetelerde konuyla ilgili "MHP mahkemelik oldu!" "Kurultayı yargı belirleyecek!", "MHP'de yargı süreci başladı! gibi başlıklar atılıyordu. Bu başlıklar, MHP'yi mahkemeye sürüklemeye kalkanlar için bir utanç vesikası olmuştur. Bundan, hem partinin kurumsal kimliği hem ve hem de bütün MHP camiası zarar görmüş; yıkıcı tenkit, eleştiri olmaktan çıkıp bozgunculuk hâlini almıştır. Onca yıllık siyasi hareketin gelenekleri ve şerefli geçmişi bir kenara bırakılıp birtakım bahanelerle MHP mahkeme kapısına düşürülmüştür. MHP'nin ve camianın gelenekleri ayaklar altına alınmıştır.¹¹⁶

MHP lideri Devlet Bahçeli, 1 Mart 2016'da Etik Haber'e yaptığı açıklamada, olağanüstü kurultay çığırkanlarına çok sert yüklenmiş, *"Kimileri iktidar kapısında çıkar peşinde koşar, kimileri güç odaklarının taşeronluğunu yapar, kimileri de cemaatin yularını boyunlarına takarlar. Ama yine de hiç sıkılmadan 'Ülkücü irade, Ülkücü gelenek'*

¹¹⁵ E. Semih Yalçın, *FETÖ İhaneti ve Devlet Bahçeli Gerçeği*, Ankara, 2017, Berikan Yayınevi, s. 67.

¹¹⁶ Yalçın, *age.*, s. 67-69.

kavramlarının arkasına sığınrlar. Ülkücü iradenin bunları iyi görmesi, anlaması ve doğru değerlendirmesi, Milliyetçi Hareketin geleceği bakımından hayati önemdedir.” demiştir.

Devlet Bahçeli, Gülen cemaatini hedef almış ve sözde muhaliflerin FETÖ'nün kontrolünde olduğunu belirtmiştir. Gülen cemaatinin MHP'yi ele geçirerek partileşme ve siyasi sığınak bulma arayışında olduğunu söyleyen Devlet Bahçeli, amaçlarını da şöyle açıklamıştır:

“MHP'nin siyasi çizgisini saptırmak, fikrî omurgasını kaydırmak, etkisizleştirerek silik ve marjinal bir konuma itmek, seçim barajının altında kalmasını sağlamak ve siyasetten tasfiye sürecini harekete geçirmek.”

MHP Lideri Bahçeli; açıklamasında, *“Ülkücü Hareket sokağa çekilerek MHP operasyon partisi hâline getirilmek isteniyor.”* ifadesini kullanmış, *“Milliyetçi Hareketi karanlık siyaset borsalarında pazarlamak isteyenlere, bu kutsal davayı bir yerlere yamamak için seferber olanlara geçit verilmeyeceğini”* söylemiştir.

Bu arada Ankara 12 Sulh Hukuk Mahkemesince 8 Nisan 2015'te sözde muhaliflerin olağanüstü kurultay talepleri kabul edilerek MHP'yi olağanüstü kongreye götürmek üzere 3 kişiden oluşan bir kayyum heyeti atanmıştır. MHP Lideri kararlı sözlerle FETÖ'nün MHP içindeki operasyonlarına geçit ve izin verilmeyeceğini duyurmasına rağmen paralel ihanet çetesinin ütöpik beklentileri bitmemiş, saldırıları eksilmemiştir. Kendi paralelindeki yargı mensuplarının da desteğini alan FETÖ'nün tetikçisi Emre Uslu, 11 Nisan 2016 günü Twitter'dan *“AKP'liler Devlet Bey'i AKP'nin MHP'den sorumlu genel müdürü gibi görüyor. Demek ki MHP'de Devlet Bey'den başka kim gelse AKP'yi sarsacak...”* ifadelerini kullanmıştır. Zaman gazetesinin eski Danimarka Temsilcisi Hasan Cücük şer orkestrasına *“MHP'nin başında zaten kayyum var ki!”* sözleriyle katılmıştır. Nazlı Ilıcak ise *“İyi gelişmeler olabilir.”* mesajını paylaşmıştır. FETÖ ile kirli ilişkileri su yüzüne çıkan ve yurt dışına kaçan Can Dündar da 8 Nisan 2016 günü, *“Bütün hesaplar sil baştan!”* paylaşımıyla sinsi oyuna destek vermiştir.¹¹⁷

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, 12 Nisan 2016 günü grupta yaptığı konuşmada dönen kirli tezgâhı deşifre etmiş, sözde muhalefete soyunanları ve değişim tertipçilerini topa tutmuştur. Onların arkasında paralel yapının bulunduğunu açıkça ifade ederek *“Bizim paralele teslim edecek bir partimiz yoktur.”* demiştir. *Kurultay tacirlerinin hedefi; sanıldığı gibi MHP'yi selamete çıkarmak, iktidara taşımak değil, aksine*

¹¹⁷ Yalçın, *age*, s. 85.

MHP'yi ele geçirerek güçten düşürmektir." diye konuşan Devlet Bahçeli şu önemli tespitlerde bulunmuştur:

"Geleceğimizi mahkeme kararlarına ipotek ettirmek isteyenlerin safiyane ve samimi olduğunu hiç kimse söyleyemeyecektir. MHP'nin varacağı yer, alacağı tavır doğrudan Türkiye'nin geleceğini, ülkenin birlik ve bütünlüğünü ilgilendirmektedir. Özellikle ülkemizin en hayati sorunu olan terörle mücadelede MHP'nin tutumu çok belirleyicidir. İşte küresel aktörler bundan rahatsızdır ve bu itibarla MHP'nin zayıflatılması öngörülmektedir. Varılmak istenen hedefin arka planında partimizin oynadığı bu millî ve tarihî sorumluluğun elinden alınması yatmaktadır. Olağanüstü kurultay komplosu; düpedüz MHP'yi geriletme, AKP'nin işini kolaylaştırma ve paralel örgütü siyasallaştırma stratejisidir. Birileri tersini iddia etse de gerçek tablo budur. Partimizin dinamiklerini yok sayan, yetkili kurullarının aldığı kararları görmezden gelen, geleceğini tehlikeye sokan, elini kolunu bağlamak isteyen kirli bir süreç devrededir ve biz buna asla suskun, seyirci kalmayacağız, müsaade de etmeyeceğiz."¹¹⁸

Devlet Bahçeli'nin 12 Nisan 2016 günkü grup konuşmasındaki tespitler, MHP tarihi açısından çok değerlidir. Bunlardan biri, "parti bünyesinde her şeyin normal mecrasında işleminin, hareketin istikbali açısından önem taşıdığı, sözde olağanüstü kurultay çabalarının eşyanın tabiatına, yani davaya aykırı siyasi girişimler olduğu" gerçeğidir. Bir diğer önemli tespit de "kerameti kendilerinde görenlerin, davanın büyüklüğünü unutup kendilerini büyük addedenlerin, eninde sonunda hüsrana uğrayacakları" hakikatidir. Devlet Bahçeli'nin; sadece MHP tarihi değil, Türkiye tarihi açısından da ehemmiyeti haiz ifadelerinden biri de "Milliyetçi Hareket Partisinin Türk milletinin yegâne ümidi, son kalesi" olduğu inancıdır. Çünkü MHP kuruluşundan beri bu inançla politikalar belirlemiş, ilkelerini bu esas üzerine bina etmiştir.

Sözde olağanüstü kongre çabalarıyla ilgili mahkeme sürecinde Yargıtay, Ankara'daki Sulh Hukuk Mahkemesinden FETÖ'cü yargı mensuplarının desteğinde çıkarılan olağanüstü kurultay yapılması yönündeki kararı onamış, Bunun üzerine, MHP bu karara saygı duyulacağını ve gerekenin yapılacağını duyurmuştur. MHP Lideri Devlet Bahçeli de parti tüzüğünün kendisine verdiği yetkiye dayanarak 10 Temmuz 2016'da olağanüstü seçimli kurultay yapılmasına karar vermiştir. Ancak inisiyatifi elde tutmak isteyen Kayyum Heyeti ve

¹¹⁸ http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4055/index.html.

kendini genel başkan adayı olarak lanse edenler, süreci domine etmek ve parti yönetimini devre dışı bırakmak için 10 Temmuz'u reddetmişlerdir. 10 Temmuz'un iptal yolu, 19 Haziran'da delegeler aldatılarak açılmıştır. 19 Haziran 2016'da muhalifler korsan bir kurultay düzenlemişler; o gün, yeterli çoğunluk olmadığı hâlde noter marifetiyle varmış gibi gösterilmiştir. Ankara'da mevcut olmayan delegeler orada hazırmış gibi lanse edilmiştir. 19 Haziran'da yapılan korsan ve paralel kongre, 10 Temmuz'da yapılması kararlaştırılan olağanüstü kurultayının durdurulmasına yol açmıştır. 19 Haziran'da yapılan usulsüzlük ve uygunsuzluklar, Çankaya İlçe Seçim ve Yüksek Seçim Kurulundan dönmüştür. Buna rağmen MHP'nin Ak Partinin güdümündeki yargı tarafından desteklendiğine dair iddialar ortaya atılmış, gayrimeşru ve hukuksuz icraatları mahkemeden dönenler, bundan ötürü MHP Genel Merkezi'ni kabahatli bulmuştur.¹¹⁹ 15 Temmuz ihaneti sonrasında, MHP'nin yargıdan destek almadığı ama yargı içindeki paralelci hâkim ve savcıların sözde muhalefeti desteklediği ortaya çıkmıştır.¹²⁰

2016 yılı ortalarına gelindiğinde FETÖ; MHP'nin kararlı ve tavizsiz tutumu ve Ak Parti iktidarının da temizlik hareketine girişmesi üzerine bütün planlarının altüst olduğunu görerek son hamlesini yapmak üzere darbe hazırlıklarına başlamıştır. O sıralar, MGK toplantısında ordudan geniş tasfiyeler için düğmeye basılacağı konuşulmaya başlamıştır. 15 Temmuz Darbe Girişimi'nin planlanmasında, son Millî Güvenlik Kurulunda ordudaki FETÖ'cülerin tasfiye edileceği kaygısının payı büyüktür. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 27 Mayıs'ta Kırşehir'deki açıklamaları ise artık örgütün sona yaklaştığının habercisi olmuş, bunun üzerine FETÖ unsurları, mukadder akıbeti engellemek için harekete geçmiş ve 15 Temmuz'da darbe girişiminde bulunmuştur.

15 Temmuz gecesi, FETÖ ihaneti yine karşısında MHP Lideri Devlet Bahçeli'yi bulmuştur. Darbe girişimi akşamı diğer liderler henüz ortada yokken MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, kurmaylarını Genel Merkez'de toplamış ve *"Bir saldırı vukuunda burada mukavemet edeceğiz."* demiştir. Darbe girişimine karşı ilk cesur siyasi çıkışı yapan MHP Lideri Devlet Bahçeli; saat 22.00'de Başbakan Yıldırım'ı telefonla arayarak, kalkışmanın kabul edilemez olduğunu ifade etmiş, Meşru Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin ve demokrasinin yanında

¹¹⁹ Yalçın, *age*, s. 93-94.

¹²⁰ Sözde muhaliflere kurultay yolunu açanlardan eski Ankara Hâkimi Burhan Yaz'ın; FETÖ üyeliğinden 8 yıl 1 ay 15 gün hapis cezası alması, MHP'ye yönelik tezgâhın arkasında hangi kirli ellerin olduğunu ortaya koymuştur.

olduklarını belirtmiştir.¹²¹ Devlet Bahçeli'nin bu kararlı adımı, 22.35'ten itibaren bütün haber kanallarından duyurulmuştur. Milletimizin tanklara karşı göğsünü siper etmesinde, askerî ve sivil devlet kurumlarında darbe girişimine karşı şiddetli bir direniş oluşmasında MHP'nin bu açık tavrı belirleyici bir rol oynamıştır. MHP liderinin ustaca hamlesi, sonuca doğrudan etki etmiş ve böylelikle MHP bir kez daha hayati işlevini icra ederek, bir gece vakti millî vicdanı uyandırıp ayağa kaldırmıştır. Bölücülerin azgın ve kanlı sokak eylemleri sırasında "MHP neden sokaklara inmiyor?" diye soranlar, MHP'nin beka tehdidi karşısında milletin sokaklara hâkim olmasını nasıl sağladığını görmüştür. Küresel emperyalizm; kontrol edilebilir ve güçsüz bir Türkiye oluşturma yolunda önündeki en büyük ve aşılabilir engel, MHP olduğunu bir kez daha öğrenmiştir. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin paralel yapıyla ilgili tavrında, bu ihanet şebekesinin ileride Türkiye'nin başına örebileceği çorapları gören devlet adamlığı ferasetinin izleri vardır. Tarih 15 Temmuz'da da tekerrür etmiş, özellikle terörle mücadele konusundaki haklı eleştirilerine aldırmayıp her vesileyle MHP'yi ayrımcılıkla hatta bölücülükle suçlayan iktidar kanadı, başı sıkışınca yanında Milliyetçi-Ülkücü Hareketi bulmuştur. Geçmişte MHP Lideri Devlet Bahçeli'nin kamuoyuna sunduğu ve bölücü tehdidi, ihaneti bütün çıplaklığıyla resmeden ama görmezden gelinen tezlerin doğruluğu, 15 Temmuz'da yaşanan acı sahnelerle tescillenmiştir.¹²²

Cumhuriyet'in Üçüncü Evresi: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine Geçişte MHP'nin Rolü

15 Temmuz ihanet girişimi, Türkiye Cumhuriyeti'ne yönelik iç ve dış tehditlerin en yoğun olduğu bir dönemde meydana gelmiştir. Bu teşebbüs, Cumhuriyet'inizi, tarihinin en büyük tehlikesiyle karşı karşıya bırakmıştır. Türkiye işgal tehlikesiyle karşı karşıya kalmış, iç savaşa savrulmaktan kıl payı kurtulmuştur. Devletimiz yıkılmaktan, milletimiz paramparça olmaktan, ilanı yapılmamış bir Sevr'i, hatta daha acıklısını yaşamaktan kurtulmuştur. Vatanın elden gitmesine ramak kalmıştır. Türkiye'yi, içinde bulunduğu kaos ortamından kurtarmak da tarihte olduğu gibi, yine Türk milliyetçilerine ve dolayısıyla onların siyasi temsilcisi olan MHP'ye düşmüştür. Bu bağlamda MHP, hiçbir siyasi beklenti içine girmeden, devletin varlığını ve milletin birliğini korumak

¹²¹ http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4108/index.html.

¹²² Yalçın, age., s. 95-98.

için, elini taşın altına koymuştur.¹²³ Çünkü gerek 2014 yılında Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçilmesi ve gerekse 15 Temmuz süreçlerinde meydana gelen hadiseler dolayısıyla, yönetim biçimini belirleyen "yeni ve kalıcı bir Anayasa değişikliğinin" kabulü şart olmuştur. 2007 yılında Cumhurbaşkanı'nın halkoyu ile seçilmesine dair Anayasa değişikliğinin %69 gibi yüksek bir oranla kabul edilmesinin ardından, 2014 yılında yapılan Cumhurbaşkanı seçiminde, Recep Tayyip Erdoğan %52 oy almıştır. Yüksek orandaki bu oy, AKP'nin başkanlık modelini ısrarla savunmasına ve hayata geçirme çabalarına zemin hazırlamıştır. Erdoğan'ın sağladığı halk desteği, iktidarın yeni bir hükümet modeline gidiş yolundaki cesaretini bir kat daha arttırmıştır. Halkın ekseriyetinin desteğini alan Recep Tayyip Erdoğan'a böylece fiilî başkanlık yolu açılmıştır. Böylelikle Erdoğan, "seçilmiş Cumhurbaşkanı" sıfatıyla (zaman içinde) Anayasa ve yasalara uymamayı alışkanlık hâline getirerek fiilî bir yönetim biçimine yönelmiştir. Tabii ki bu tutumuyla da Türk siyaseti ve sistem üzerinde büyük baskı oluşturmuştur.

Recep Tayyip Erdoğan, bir taraftan "halk tarafından seçilmiş Cumhurbaşkanı" konumunu bir başkan gibi kullanırken, diğer taraftan da fiilen lideri olduğu AKP'nin sevk ve idaresini elinden bırakmamıştır. Bu defacto durum, mevcut erkler dengesini sarsarak demokratik parlamenter sistemde tıkanıklığa yol açmıştır. Bu yönetim krizi, 15 Temmuz sonrasında büsbütün derinleşmiştir. Sistemin tamamen tıkanma riski ortaya çıkmıştır. 2007 Anayasa değişiklik sürecinde hayır kampanyası yürüten MHP'nin keyfi yönetime giden süreci engelleme çabaları yeterli olmamıştır. Bu gelişmeler karşısında adalet mekanizmasının devreye girmesi istenmiş, bağımsız savcılar göreve çağırılmıştır. Ne yazık ki bu çağrılar, "siyasallaşmış ve yürütme erkinin güdümündeki" yargıda karşılık bulmamıştır. Tayyip Erdoğan "seçilmiş Cumhurbaşkanı" olarak; pozisyon aldığı defakto konumdan bir milim dahi geri adım atmamış, tersine aklındakini hayata geçirme yolunda daha da ilerlemeye başlamıştır. Böylece Türkiye, 2007-2016 yılları arasında Cumhuriyet tarihinin en ciddi rejim bunalımıyla karşı karşıya kalmıştır. Meclis, Cumhurbaşkanlığı, hükümet ve yargı kurumlarının görev alanları konusunda müthiş bir karmaşa yaşanmıştır. Yasama, yürütme ve yargı erklerinin sınırları ortadan kalkmıştır. Anayasa'ya uyulmaması sonucunda ortaya çıkan krizde, parlamenter sistemin sadece adı kalmıştır. Anayasa'da yeri olmadığı hâlde, parlamento da hükümet de yargı da Cumhurbaşkanlığı makamına bağlanmıştır. O

¹²³ E. Semih Yalçın, *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi*, Ankara, 2019, Berikan Yayınevi, s. 8.

dönemdeki ortamda; hukukun üstünlüğüne olan güven giderek ortadan kalkmış, demokrasinin en az kusurlu rejim olduğuna dair inanç zedelenmiştir. Bu dönem; dış politikadan ekonomiye, hukuktan terörle mücadeleyle kadar Türkiye'nin çözüm bekleyen meselelerinde yetki ve karar mercii'nin belli olmadığı, kimin elinin kimin cebinde olduğunun anlaşılmadığı bir zaman dilimidir.

Türkiye, bilhassa Ahmet Davutoğlu dönemindeki dış politika yanlışları yüzünden bölgesinde ve uluslararası alanda yalnızlaşmış, âdeta batağa saplanmıştır. "Değerli yalnızlık" safsatası ile izah edilmeye çalışılan bu vahim vaziyet, Türkiye'nin uluslararası camianın desteğini büsbütün kaybetmesine zemin hazırlamıştır. Uluslararası aktörlerin manipülasyonları sonucu, Rusya ve İsrail'le yaşanan krizler ise büyük fedakârlıklarla aşılabilmektedir. 15 Temmuz 2016 kalkışması, Türkiye'nin iç ve dış sorunlar yumağıyla giderek daha çok boğuştuğu böylesi bir ortamda vuku bulmuştur. Türkiye'nin devasa bir yönetim krizine yuvarlandığı bir atmosferde, içeride Gezi Olayları ve 15 Temmuz Darbe Girişimi gibi vakalarla Cumhuriyet tarihinde benzeri görülmedik terör eylemleri, vaziyeti büsbütün tahammül edilmez hâle getirmiştir. 15 Temmuz'da ve sonrasında yaşanan hadiseler dahi Tayyip Erdoğan'ı başkanlık sisteminden vazgeçirmediği gibi, bu modeli hayata geçirme arzusunu daha da kamçulamış, kendisini ve AKP'yi yolundan döndürememiştir. Bu sebeple, MHP Lideri Devlet Bahçeli, 15 Temmuz'dan sonra bambaşka bir mecraya kayan Türkiye'de sistemin, hukukun üstünlüğü esasına tekrar kavuşturulmasını elzem görmüştür.¹²⁴

15 Temmuz ihanet teşebbüsü sonrasında da ülkede durumun vahametini ve kötü gidişi gören MHP Lideri Devlet Bahçeli, bir hâl çaresi bulunması gerektiğini düşünerek tarihî bir adım atmıştır. MHP Lideri Bahçeli, Recep Tayyip Erdoğan ve AKP'nin önüne iki seçenek sunmuştur:

Ya mevcut Anayasa ve yasalara riayet edilerek parlamenter sistem yeniden işler hâle getirilmeli ya da mevcut hukuksuz fiilî durumu hukuk zeminine oturtacak bir model belirlenerek bunun üzerinde uzlaşma sağlanmalıdır. MHP lideri, bu hamlesiyile dosta düşmana systemsizlik ve hukuksuzluk karşısında siyaset kurumunun çareler ve çözüm yolları üretebileceğini ispatlamıştır. MHP Genel Başkanı'nın çıkışı, hem devletin itibarı hem de siyaset kurumun işlerliği açısından can suyu olmuştur. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin Anayasa değişikliği teklifiyle amacı, Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi açmazın ortadan kaldırılması,

¹²⁴ Yalçın, *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi*, s. 23-28.

devlet kurumlarının yetki ve görev sınırlarının yeniden belirlenmesi olmuştur. Yamalı bohçaya dönen Anayasa yüzünden ortaya çıkan hükümet sistemi bunalımının giderilerek taşların yeniden yerine konmasını hedeflemiştir. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli de 11 Ekim 2016 günü parti grubunda yaptığı çıkışla da Türkiye'nin temel sorunlarının halledilmesi için bir an evvel siyasi aktörlerin konum ve işlevlerini belirleyen bir Anayasa değişikliğinin zaruret olduğunu ortaya koymuştur.¹²⁵

Devlet Bahçeli'nin önerisine sıcak bakan AKP, çok geçmeden Anayasa değişikliği öngören bir metin hazırlayıp MHP'nin görüşlerine sunmuştur. Yeni bir hükümet modeline geçişi öngören Anayasa değişikliği konusunda 2016 yılının sonbaharında yapılan görüşmeler, uzlaşmayla sonuçlanmıştır. Nihayet 21 maddelik Anayasa Değişikliği Teklifi, 10 Aralık 2016'da iktidar partisi tarafından Meclis Başkanlığına sunulmuş; Anayasa Komisyonunda yapılan görüşmeler sonrasında da metin 18 maddeye indirilerek TBMM Genel Kuruluna havale edilmiştir. 18 maddeden oluşan Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin ilk tur oylaması 9 Ocak 2017'de başlayıp 15 Ocak 2017'de bitmiştir. Bahse konu Kanun teklifinin ikinci turu ise 18 Ocak 2017'da oylanmış 21 Ocak 2017'de referanduma gidilecek şekilde karar alınarak tamamlanmıştır. TBMM'de kabul edilen mevcut değişiklik önerisinde, devletin niteliklerini tespit eden ilk dört maddeye dokundurulmamıştır.¹²⁶

2017'deki Anayasa değişikliği konusu MHP muarızlarınca "AKP'ye payanda olmak", "Erdoğan'a istediğini vermek" gibi ucuz ve çirkin tabirlerle sulandırılmak istenmiştir. MHP, 2016-2017 Anayasa değişikliği sürecinde "Herkesin Meclis iradesine tabi olması zorunludur. Artık fiilî duruma son verilmelidir." çıkışıyla kuvvetli bir siyasi dalga oluşturmuşken CHP bu dalgayı görmezden gelmiş, meseleyi sadece "Erdoğan'ın başkan olmasına" bağlamıştır. Hâlbuki MHP, 1977'de başkanını seçemeyen Meclisteki siyasi tıkanıklığı ve krizi çözmek için nasıl CHP'nin adayı Cahit Karakaş'a oy vermişse, nasıl 1991'de DYP-SHP koalisyonuna güvenoyu verilmesini istemişse, Ermenistan'ın Eski Cumhurbaşkanı Levon Ter-Petrosyan'la hangi saik ve hangi gerekçelerle görüşmüşse, MHP Lideri Devlet Bahçelide aynı sebeplerle Anayasa değişikliğinin önünü açmıştır. Devlet Bahçeli; tıpkı Alparslan

¹²⁵ http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4136/index.html

¹²⁶ Yalçın, *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi*, s. 4.

Türkes gibi, MHP ve Milliyetçi-Ülkücü Hareketin oyunda figürasyon olarak değil, bizzat oyun kurucu olarak yer almasını sağlamıştır.¹²⁷

Devlet Bahçeli'nin, 21. yüzyılda yıldızı parlayan Türkiye'ye yönelik iç ve dış tehditlerin giderek büyümesi karşısında etkin bir siyasi aktör olarak yaptığı tarihî çıkışlardan sonuncusu, 3 Kasım 2019'da yapılması hükme bağlanan Cumhurbaşkanlığı Seçimiyle Milletvekili Genel Seçimlerinin erkene alınması olmuştur. Devlet Bahçeli; uluslararası aktörlerin Türkiye'yle ilgili manipülasyonlarına güçlü bir cevap vermek, bu manipülasyonların politika, toplum ve ekonomi üzerindeki muhtemel zararlarını ortadan kaldırmak üzere harekete geçerek seçim tarihinin öne alınması için 17 Nisan 2018'de hükûmete teklifte bulunmuştur. İçeride ve dışarıdaki gelişmelerle 3 Kasım 2019 tarihine giden hayli uzun sürecin, birtakım belirsizliklere ve tartışmalara yol açtığını gören Devlet Bahçeli; seçimlerin gündemden düşmesi ve belirsizliğin ortadan kalkmasının, Türkiye'nin hayrına olacağını düşünmüştür.¹²⁸

17 Nisan 2018 günü partisinin TBMM grup toplantısında konuşan Bahçeli, *"Mahallî İdareler Seçiminden sonra Türkiye'nin hangi badirelere maruz kalacağını, neyle muhatap kalacağını tahmin etmek zor değildir. Çünkü 3 Kasım üzerinde oynama ve kaos üretme çabaları şimdiden ortaya çıkmıştır. Mahallî İdareler Seçiminde yaşanması muhtemel kutuplaşma ve anlaşmazlıkların 3 Kasım'a nasıl yansıtacağı, ne gibi olumsuzluklara kapı aralayacağı, Türkiye'yi nerelere sürükleyeceği az çok malumumuzdur. Bu riski kaynağında kesmek, demokrasinin erdem ve ilkeleriyle ülkemizin ufkunu aydınlatmak başlıca amacımızdır."* demiş ve iktidara 26 Ağustos 2018 Pazar günü, yani Malazgirt Zaferi'yle Büyük Taarruz'un yıl dönümlerinin kutlandığı gün seçime gidilmesini teklif etmiştir.¹²⁹

MHP Lideri devlet Bahçeli'nin önerisini memnunlukla karşılayan Cumhurbaşkanı ve Ak Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan da ertesi gün MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli ile görüşmüş ve ardından da seçimlerin 24 Haziran 2018'de yapılmasının kararlaştırıldığını açıklamıştır.¹³⁰

¹²⁷ Yalçın, *Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi*, s. 35-37, 68.

¹²⁸ E. Semih Yalçın, *Davaya Adanmış Ömür-Devlet Bahçeli*, Ankara, 2019, Berikan Yayınevi, s. 251.

¹²⁹ http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4405/index.html.

¹³⁰ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogandan-erken-secim-icin-son-dakika-aciklamasi-40809175>.

Erken seçim kararı alınmakla 3 Kasım 2019'a kadar geçen sürede uluslararası aktörlerin Türkiye aleyhinde yürüteceği faaliyet ve kampanyaların önüne geçilmiştir. Bu aktörlerin uluslararası alandaki Türkiye gündemini sulandırma ve Türk demokrasisiyle ilgili aleyhte algı operasyonlarını arttırması engellenmiştir. Özellikle Türkiye'nin bütünlük ve bekası açısından hayati önem taşıyan Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin zaman kaybedilmeksizin meriyete girmesi için erken seçim kararıyla devasa bir adım atılmıştır. Seçimlerin erkene alınarak Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin hayata geçirilmesi, uluslararası aktörlerin hesaplarını bozmuştur. Türkiye ile asimetrik ilişkiler sürdürmeye alışkın Batılı ülkelerden erken seçim kararı üzerine gelen tepkiler; MHP Lideri Devlet Bahçeli'nin erken seçim çıkışıyla bir değil, birçok oyunu birden bozduğunu gözler önüne sermiştir.¹³¹

ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Heather Nauert, Türkiye'de erken seçim kararı alınmasından sonraki açıklamasında, *"Olağanüstü hâl döneminde seçimleri düzenleme kabiliyetleri hakkında endişelerimiz var. Elbette özgür ve adil seçimler görmek isteriz, ama burada bir endişe var."*¹³² diyerek erken seçim kararından Amerikan yönetimini duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir. Türkiye, bütün aleyhteki çabalara rağmen 24 Haziran 2018'de hür ve adil bir ortamda Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimlerini gerçekleştirmiştir.

MHP Lideri Devlet Bahçeli, Anayasa değişikliği sürecinde AKP ile sağlanan mutabakat zemininde olduğu gibi, uyum yasaları sürecinde de devreye girmiş; Seçim ve Siyasi Partiler Kanunlarında kendi kurumsal kimliklerini korumaları şartıyla siyasi partileri ortak hedeflerde buluşturacak bir çatıyı esas alan hukuki değişikliklerin yapılmasını teklif etmiştir.¹³³

Cumhuriyet'in kuruluşundan bugüne kadar yönetim tarzımızda meydana gelen değişiklikler ve demokrasimizin inişli çıkışlı safhalarından sonra, 16 Nisan 2017'de bizzat milletin hamlesiyle yeni bir sürece girilmiştir. 2017 yılının 16 Nisan'ında milletimiz yeni bir hükümet sistemine onay vermiş ve yeni modelin dinamikleri yerleşmeye başlamıştır. İşte böyle bir evrede Devlet Bahçeli, MHP'nin icra ettiği yapıcı, birleştirici fonksiyonu sürdürmesi ve Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile adım atılacak yeni sürece

¹³¹ E. Semih Yalçın, Davaya Adanmış Ömür-Devlet bahçeli, s. 258.

¹³² <https://www.amerikaninsesi.com/a/abd-d%C4%B1%C5%9Fi%C5%9Flerinden-erken-se%C3%A7im-de%C4%9Fferlendirmesi/4356562.html>.

¹³³ E. Semih Yalçın, "Cumhur İttifakı", *Kutlu Sesleniş*, Sayı 131, yıl 20, 2018.

kazasız belasız geçişin sağlanması açısından MHP'nin aktif bir politika takip etmesi, sürecin önünden gitmesi gerektiğini düşünmüştür. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin 16 Nisan'da halk tarafından kabulüne geden süreçte dominant rol üstlenen partisi adına yeni ve şaşırtıcı bir hamle daha yapmış, cumhur ittifakı adını verdiği bir seçim modelini ortaya atmıştır. Cumhur ittifakı, o güne kadar siyasi partilerin hülle yoluyla yaptıkları seçim ittifaklarının bundan böyle meşru zemine oturtulmasını ve partilerin kurumsal kimliklerine zarar vermeden millet iradesinin sandığa tam olarak yansımaları sağlayacak bir yasal düzenleme önerisidir.¹³⁴ MHP, aynı zamanda Türkiye'nin bekası açısından hâsıl olan millî mutabakatın cumhur ittifakıyla korunması ve perçinlenmesini elzem addetmektedir.¹³⁵ Diğer taraftan yeni sistemin, Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin dinamiklerinin oluşturulması için uyum yasaları çıkarılıncaya, Türkiye'ye yönelik iç ve dış tehdit tamamen savuşturuluncaya kadar millî mutabakat ruhunun yaşatılması ve bunun da yeni siyasi hamlelerle desteklenmesi gerekli görülmüştür. Yeni yönetim modeline geçiş sürecinde millî mutabakatın yarattığı güçlü sinerjiden yararlanılması düşüncesine dayanan seçim ittifakı önerisi de bu hamlelerden bir olmuştur.¹³⁶

15 Temmuz sonrasında milletçe sergilenen tesanütün sevgiyle üç siyasi parti MHP, Ak Parti ve CHP arasında millî mutabakat zemini oluşmuş, CHP daha sonra Marksist eğilimlerin çekiminden kurtulamayarak millî mutabakattan ayrılmış ama Ak Parti ile MHP millî uzlaşmaya sadık kalmıştır. Bu uzlaşma zemini, cumhur ittifakının da çabucak hayata geçmesini sağlamış, Ak Parti ve MHP, siyasi partilerin seçim ittifakına ilişkin düzenlemeyi içeren ortak kanun teklif 21 Şubat 2018'de TBMM'ye sunulmuştur. Sadece iki partinin değil, bütün siyasi partilerin seçimlerde ittifak yapabilmesine imkân getiren 26 maddelik tasarı, 14 Mart 2018 günü AK Parti ve MHP'li milletvekillerinin oylarıyla kanunlaşmıştır. Yeni yasaya gündeme geldiği günden itibaren sert eleştiriler getiren başta CHP olmak üzere muhalif partiler, daha yasa teklifi TBMM'ye sunulmadan ittifak arayışlarına girmişlerdir. İttifak teklifi yasalastıktan sonra da cumhur ittifakının karşısına CHP, İP, SP ve HDP sözde "millet ittifakı"yla çıkmışlardır.

MHP, cumhur ittifakını, sandığa yansıyan millet iradesinin yürütme, yasama ve yargı erklerini daha müessir surette belirlenmesine yönelik

¹³⁴ Yalçın, *Davaya Adanmış Ömür-Devlet Bahçeli*, s. 247-250.

¹³⁵ E. Semih Yalçın, "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Erken Seçim (Erken Seçim Kararı Değerlendirmesi)", *Ortadoğu*, 24.04.2018.

¹³⁶ Yalçın, *Davaya Adanmış Ömür-Devlet Bahçeli*, s. 247.

bir ittifak olarak değerlendirmiş, uluslararası platformda büyük devletlerle eşit ilişki, haysiyetli ve onurlu bir yönetim tarzı isteyen millî iradenin siyasi şemsiyesi, millî mutabakatın adresi, millî uyanış ve silkinme hamlesinin lokomotifi olarak görmüştür. Nitekim cumhur ittifakıyla gidilen 24 Haziran Seçimlerinde Ak Parti ve MHP önemli bir başarı yakalamışlar, özellikle baraj sorunu yaşayacağı iddia edilen MHP, %11 gibi azımsanmayacak bir oy oranına ulaşmış, Meclise 50 kişilik güçlü bir milletvekili gurubu sokmuştur. İttifakın Cumhurbaşkanı adayı Recep Tayyip Erdoğan da Ak Partili ve MHP'li seçmenlerden %52,6 oranında oy olarak yeniden göreve gelmiştir.

Sonuç

MHP, Türk siyasi hayatında Türk milliyetçiliği davasının partileşme ve siyasette söz sahibi olma ihtiyacının bir neticesi olarak ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet'in MHP'ye hayat veren fikrî, kültürel ve siyasi altyapısının temelleri Atatürk Dönemi'nde ortaya atılmıştır. Ülkü, Ülkücülük, bozkurt gibi Türklüğü tavsif eden kavram ve semboller, bizzat Atatürk tarafından kullanılmıştır. Milliyetçi Hareket tabirinin kökeninde, Millî Mücadele yıllarında Anadolu'da filizlenen istiklal ve hürriyet mücadelesini ifade eden "hareket-i milliye" yani "millî hareket" tabiri vardır. Türklüğün varoluş ve beka mücadelesine katkıda bulunan bütün akım ve hareketler, o yıllardan itibaren "millî hareket" kapsamında mütalaa edilmiştir. CKMP'nin siyasi duruşunu ve Türk milliyetçilerinin fikriyatını aksettiren Millî Hareket dergisi de bu sürecin somut bir belgesi gibidir. Hatta CKMP'nin 1969 Adana Kurultayında ad değişikliği düşünülürken önce Millî Hareket Partisi isim olarak kabul edilmiş, ancak bürokratik ve idari engeller çıkarıldığı için Milliyetçi Hareket Partisinde karar kılınmıştır. Türk milliyetçiliği davasının bütün terakümünü bir siyaset kuyumcusu gibi ustaca işleyen Alparslan Türkeş, temellerini attığı "Hareket" in jargonuna ve düşünce yapısına bütün bu sembol ve kavramları naksetmiştir.

MHP'nin teşekkülünde sadece onun kurucularının değil, Atatürk'ten sonra hiç sönmeyen bir iman ateşini sürekli parlatan Türk milliyetçilerinin verdikleri sabırlı ve çileli mücadelelerin de çok büyük katkısı vardır. Türkiye'de günümüze kadar gelen milliyetçilik hareketlerinin zorlu mücadeleler vererek ilerlediği dava yolunda döşenen her kilometre taşı, Milliyetçi Harekete yön vermiştir. Milliyetçi Hareketin ideolojik çerçevesini çizen "Türk-İslam ülküsü" de Osmanlı Devleti'nin son devrinden itibaren Türklük uğrunda verilen şuurlanma ve beka mücadelesi sonucunda şekillenmiştir.

MHP'nin kurucu lideri Alparslan Türkeş, gençlik yıllarından itibaren Türklük davasına olan inancını 1944-1969 yılları arasında süreli olgunlaştırmış ve bir iman ve dava hareketine kalbetmiştir. Milliyetçi Hareketin ve gerek adının tespitinde gerekse temel doktrini 9 Işık'ın ortaya çıkmasında geçmişteki mücadele ve tecrübelerden ilham alınmıştır.

Bir dava partisi olan MHP, ideolojisinden ve tabanının beklentilerinden kaynaklanan siyasi çekince ve tercihlerine rağmen demokratik krizlerde gerekli esnekliği gösterip devreye girerek bunalımdan çıkılmasına önayak olmuştur. Buna en bariz misal, 1977'de yaklaşık beş ay boyunca kendi başkanını seçemeyen parlamentonun siyasi tıkanıklıktan kurtulması için CHP'nin Meclis Başkanı adayı Cahit Karakaş'ın desteklenmesi ve bu sayede seçimin gerçekleşmiş olmasıdır.

MHP'nin siyasi tutarlılık ve sorumlu politikalarına ikinci örnek, 1991 yılı Kasım'ında kurulan DYP-SHP hükûmetine milletin bekası, siyasi istikrar ve toplumsal barış adına güvenoyu verilmesi kararıdır. MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş, partisinden kopmaları göze alarak bu konuda tavizsiz ve ülke çıkarını esas alan bir tutum takınmıştır.

Alparslan Türkeş'in başlattığı sorumlu, tutarlı, yapıcı ve pozitif politika anlayışı; Devlet Bahçeli döneminde de sürdürülmüştür. Devlet Bahçeli, 1999 yılındaki genel seçimlerden sonra ideolojik olarak bir araya gelmesi beklenmeyen DSP ile kamuoyundan ve parti tabanından gelen bütün tenkitleri hatta DSP içinden saldırıları göze alarak koalisyon yaparak, MHP'nin yüksek beka algısının siyasetteki somut uygulamalarından biri olarak siyasi tarihimize geçmiştir. Devlet Bahçeli, MHP'nin; devletin bütünlüğünü, milletin ihtiyaçlarını ve toplumsal beklentileri ideolojik önceliklerine tercih edeceğini bir kez daha göstermiştir. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli yönetiminde MHP, millî çıkarları her türlü kişisel ve kurumsal endişe ve önceliklerin fevkinde tutmuş, "Önce ülkem ve milletim, sonra partim ve ben." anlayışını partisinin siyaset düsturu hâline getirmiştir.

MHP'nin krizlere çözüm üreten uzlaşmacı ve yapıcı politikalarına bir başka çarpıcı misal, 2007'de Cumhurbaşkanlığı Seçimi krizi sırasında 367 aritmetiğine düğümlenen Türk siyasetine önce erken seçim teklifinde bulunarak sonra da yapılan erken seçimde Mecliste yer alıp 367 düğümünü çözmesi olmuştur. Bu sayede hem demokratik parlamenter sistemin tıkanmasına izin vermemiş hem de Türk

siyasetine vesayet gölgesi düşüren yargı ve ordu gibi dinamik güçlerin sınırlarına çekilmesi sürecinde büyük bir rol üstlenmiştir.

2002-2016 yılları arasında Ak Parti iktidarını sözünü sakınmadan en çok ve en sert üslupla eleştiren, bu konuda ana muhalefet partisi CHP'yi de sürklase eden MHP Lideri Devlet Bahçeli, 15 Temmuz 2016 kalkışmasından sonra MHP'yi yeni bir siyaset kulvarına taşımıştır. Devlet Bahçeli, ihanet teşebbüsünden sonra hem Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesiyle fiilî yönetim anlayışına sürüklenen sistemi doğal seyrine döndürmek, hem de demokrasinin artan iç ve dış tehditler yüzünden türbülansa giren Türkiye'yi düzluğe çıkarmak gayesiyle Ak Partiye zeytin dalı uzatmıştır. MHP'yi yeni bir politik duruşa sevk eden "devletin bekası ve milletin vazgeçilmez yüksek çıkarları" algısı böylesine yüksektir. Devlet Bahçeli; bütün şimşekleri üzerine çekmek, parti içinde muhalefet baş göstermesi ve tabandan tepkiler gelmesi pahasına Ak Partiyi uzlaşma kıvamına getirecek adımlar atmıştır. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin 2016 Ekim'inden itibaren yaptığı stratejik hamleler, siyasetin gidişini kökünden değiştirmiştir.

Devlet Bahçeli'nin belki de ön büyük siyasi hamlesi, Cumhuriyet'i yeni bir sayfaya taşıyan hükümet etme modelini değiştiren Anayasa değişikliği teklifinde bulunması ve demokratik parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişin mimarı olmasıdır. Bu yeni yönetim modeli, MHP Lideri Bahçeli tarafından 2007 ve 2010 Anayasa değişikliklerinden doğan hukuki boşluk ve karmaşa ortamında Ak Parti Lideri Tayyip Erdoğan tarafından sergilenen fiilî yönetim anlayışının Türk demokrasisini ve Türkiye'yi uçurumu sürüklemesine mani olmak amacıyla üretilmiş alternatif çözüm yoludur.

Devlet Bahçeli'nin bir oyun kurucu, oyun bozucu gündem belirleyici olarak politikada aldığı konum, MHP'yi de aritmetik değeri ve siyasi cesametinin çok ötesinde bir fonksiyon icra etmesini sağlamıştır. MHP, parlamento aritmetiğinde üçüncü veya dördüncü sıradaki parti olmasına rağmen liderinin usta siyaset aktörlüğü sayesinde kimi zaman temsili büyük parti kimi zaman da ana muhalefet işlevi üstlenmiştir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişten itibaren de demokratik parlamenter sistemin müzmin ana muhalefet partisi CHP'nin bu fonksiyonunu silmiştir. Yeni yönetim modelinde artık ana muhalefet yoktur, iktidar partisiyle politikada mevki alan öteki partiler vardır.

Devlet Bahçeli'nin liderliği altında MHP, Türkiye'nin genel politikaları açısından da tayin edici roller üstlenmiştir. Dün "çözüm süreci" adı altında toparlanmasına yol açılan, "terörle müzakere" için "Oslo Görüşmeleri" ve "Dolmabahçe Mutabakatı" maskaralıklarıyla taviz verilen PKK; bugün MHP'nin var gücüyle destekleyip benimsediği terörle amansız ve ödünsüz mücadeleyle içeride neredeyse bitme noktasına getirilmiştir. Dış politikada Türkiye'nin bağımsızlık yanlısı tutumunun cesurca sürdürülmesinde, bölgesinde üstlendiği başat ve tayin edici rolün devamında; maşeri vicdanı uyandıran ve toplumsal dinamizmi diri tutan MHP'nin katkıları büyük olmuştur.

Diğer yandan Milliyetçi Hareket, CKMP döneminden bu yana birçok alanda uzman ve donanımlı insan yetiştirmiştir. Türk siyasi hayatına damgasını vuran çok sayıda ismin yolu, Milliyetçi Hareketten ve MHP'den geçmiştir. 12 Eylül 1980 Darbesi'nden sonra yaşanan fetret ve yeniden toparlanma döneminde MHP camiasından ve Ülkücü Hareketten yetişmiş çok sayıda politikacı başka partilerde şanslarını denemişlerdir. Bu arada çok sayıda Ülkücü kökenli bürokrat ve girişimci de sosyal dokuyu ve devlet kademelerindeki kadroları renklendirmiştir. Bu Ülkücü düşünceye sahip insanların çok sayıda Ülkücü kökenli kimse siyasi yelpazenin çeşitli kesimlerinde konumlanmıştır. MHP'den yetişmiş insanların bu açılımı; Ülkücü camianın 12 Eylül sonrasının kararsızlık ortamı ve dengelenme arayışlarında farklı politik eğilimlerle buluşmasına sosyal dokuyu politikayı daha geniş perspektiften görmelerine vesile olmuştur.

2000'li yıllarda ise MHP'ye ve MHP kökenli politikacılara rağbette dikkati çeken bir artış meydana gelmiştir. Farklı siyasi partiler ve oluşumlardan Ülkücü kökenli politikacıların kendilerini temsil etmeleri için Ülkücü kökenlilerden yararlanmaya çalıştığı görülmüştür. 1980'li yıllardan bugüne kadar sadece Anavatan Partisi ve DYP gibi merkez sağdaki partilerde değil, siyasi yelpazenin solundaki CHP'de bile Ülkücü kökenlilerin siyaset yapmaya başladığı görülmüştür. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, 26 Aralık 2018 günü gazetecilerle yaptığı sohbet toplantısında, yerel seçimlerde aday olan Ülkücü kökenlilerle ilgili bir soruya, ünlü Şarkıcı Adamo'nun "Tombe la neige" isimli şarkısının Türkçe uyarlaması olan "Her yerde kar var" parçası üzerinden ironik bir cevap vermiş, "Her partide de MHP'li aday var. Geçmiş Ülkücü olanlar, yediveren gülü gibi maşallah her tarafta aday gösteriliyor." Demiştir.¹³⁷

¹³⁷ <https://www.haberler.com/bunlarin-tespiti-iktidara-bagli-11578036-haberi/>

Ülkesinin geleceğine yönelik hedefleri ve ülküsü doğrultusunda siyasetçi, bilim adamı ve bürokrat yetiştiren çok az siyasi oluşum vardır. Okullaşma özelliği gösteren bu siyasi oluşumların başında MHP gelmektedir. Varlığına yönelik her türlü ihtilale, içeriden ve dışarıdan gelen engel, zorluk, baskı ve ayak oyununa karşı zaman zaman kırılan ama 45 yıl eğilip bükülmeden yoluna devam eden MHP, Türk siyasetinde bir okul olmuş, politikacı yetiştiren bir akademi işlevi üstlenmiştir. Türk siyasi hayatında önemli roller üstlenen milletvekili, bakan, parti lideri vb. birçok politikacı MHP okulunda yetişmiştir.¹³⁸

MHP'nin siyasetteki özgül ağırlığı, daha 2000'li yılların ortalarından itibaren FETÖ'nün dikkatini çekmiş ve siyasi yapılanma arayışındaki örgüt, partinin dinamizm ve müessiriyetinden yararlanmak için sızma girişiminde bulunmuştur. Önceleri MHP Lideri Devlet Bahçeli ile temas kurmaya çalışan örgüt temsilcileri vasıtasıyla nabız yoklamış ama karşısında MHP Lideri Devlet Bahçeli'yi bulmuştur. Bilhassa 2011'deki kaset Komplosundan sonra FETÖ'nün bütün restlerini gören, bütün entrikalarını boşa çıkaran Devlet Bahçeli, cesur, kararlı ve demokrat tutum takınarak 15 Temmuz 2016'daki hain darbe girişiminin de başarısızlıkla sonuçlanmasını sağlamıştır.

Devlet Bahçeli, hem Türkiye'de seçmen profilinin çoğunluğunu oluşturan milliyetçi-muhafazakâr kitlelere hem de diğer kesimlere hitap etmeyi planlamış ve bunu da başarmıştır. Bu sayede Türk milliyetçiliği, MHP'nin siyasi görüşü konumundan bir sel gibi taşarak ülkede millî bütünleşme ve bilinçlenmenin mayası işlevini icra etmiştir. Devlet Bahçeli döneminde milliyetçilik, ülkede kimliksizleşme ve ayrışma panzehiri olarak sağlam bir tutunum faktörü hâline gelmiştir. MHP lideri Bahçeli, 50 yıllık siyasi mücadelesinin sonunda, sanki partiler üstü bir kamusal sivil önder gibi herkesçe itibar ve kabul görmeye başlayarak yüksek bir toplumsal ve siyasi lider konumu elde etmiştir.¹³⁹ MHP'nin Kürtçülük ve PKK karşıtlığına çıpalanmış bir siyaset ürettiğine dair değerlendirmelerin, tarafgir ve isabetsiz olduğu zamanla ortaya çıkmış, bu konudaki iddiaların maksatlı ve algı çalışmasına dönük olduğu anlaşılmıştır. Milliyetçi-Ülkücü Hareket ve MHP öteden beri fikirde her türlü zararlı ideoloji ve görüşe karşı hem doğal etkisizleştirici hem de panzehir işlevi görmüş; siyasette yapıcı icraatıyla istikrar ve güven unsuru olmuştur. Türkiye'de çoğu zararlı olan sol akımların marjinalleşmesinde ve taban kaybetmesinde Türk milliyetçiliği fikriyatının dinamizmiyle birlikte bu fikriyatın temsilcisi

¹³⁸ Ali Yakıcı, "Türk Siyasi Hayatında Bir Akademi", *Yeni Düşünce*, Şubat 2014.

¹³⁹ Yerdelen, *age*, s. 94-95.

olan MHP'nin dominant karakteri ve özgül ağırlığı rol oynamıştır. MHP; millî vicdana sinmiş, âdeta toplumsal vicdanın ve varlık bilincinin sesi olmuştur. Temsil ettiği Milliyetçi-Ülkücü Hareket ve MHP, milletimizin varlık iradesinin ete kemiğe bürünmüş hâli olarak tecessüm etmiştir. Ancak MHP, siyaset platformunda ulaştığı itibar ve seviyeye büyük bedeller ödeyerek gelmiştir. MHP'nin politik serüveni aynı zamanda Türkiye'nin demokratikleşme ve millî devletin olgunlaşma sürecimle de paralellik arz etmektedir. Millî bilincin toplumun en geniş kesimlerine yayılması hususunda MHP'nin büyük katkılarda bulunduğu, inkâr edilemez gerçektir.

MHP sayesinde ki artık Türkiye'de "Türk milliyetçiliği" üzerinde adı konmamış bir konsensüs vardır. MHP'nin verdiği çetin mücadeleler sayesinde ki Türk milliyetçiliği sadece devlet kademelerinde genel teamül şeklinde hüküm süren bir telakki hâline gelmekle kalmamış, aynı zamanda sivil toplumun hemen her kesiminde de revaç bulmuştur. Bu konsensüs, toplumun bir parçası olan çeşitli unsurları, alt kültürleri, dinî ve etnik yapıları dışlamayan; Türk Medeniyetinden tevarüs eden kucaklayıcı, birleştirici, kaynaştırıcı bir devlet ve insan anlayışının derin ve köklü izlerini taşımaktadır. O bakımdan Türk milliyetçiliğini Batı'daki kötü örnekleriyle karıştırmamak, hele de etnik ve mikro milliyetçiliklerle kıyaslamamak lazımdır.

Soğuk Savaş'ın tarihe karışmasından sonra yükselen milliyetçilik, tarihin bazı yönleriyle milletler mücadelesinden ibaret olduğu tezini savunan Türk milliyetçiliği fikriyatının dünyaya bakışının da ne kadar isabetli olduğunu ortaya koymuştur. Kapitalizm ve komünizm gibi enternasyonalist doktrinlerin baskıladığı milliyetçilik olgusu, Soğuk Savaş'ın sonunu getirmekle kalmamış; millî devletlerin teşekkül ve olgunlaşma sürecini durdurmak için emperyalist devletlerin ideolog ve spekülâtörleri tarafından "yeni dünya düzeni" algısı yaratmak üzere kurgulanan "küreselleşme" teorisini de yıkmıştır. Yeni dönemde hem milliyetçiliğin yükselen bir değer olarak dünyayı etkisi altına aldığına hem de uluslararası platformda hegemonyalarını sürdürme çabasındaki küresel aktörlere karşı millî devletlerin dayanışma içine girdiğine şahit olunmuştur. Bu bağlamda millî devlet sürecini tamamlama aşamasındaki Türkiye'de MHP'nin icra ettiği "yol gösterici" işlev, hayatidir. Akademisyen Betül Karagöz Yerdelen, MHP Lideri Devlet Bahçeli'nin milliyetçilikte açtığı çıkışı 21. yüzyılı idrak eden "uluslararası milliyetçilik" tabiriyle değerlendirmiş ve şu tespitlerde bulunmuştur:

“Uluslararası milliyetçilik, farklı kamplardaki milliyetleri ve milliyetçilikleri, genel geçer ilkelerde buluşturacak ve ulus devletlerin birbirini tamamlamasının önünü açacak sihirli bir formüldür. Bu sihirli formül; Devlet Bahçeli gibi duayen bir lider devlet adamının elinde, devlet desteği ile dünya ölçeğinde bir zihniyet değişimi yaratabilir.”¹⁴⁰

¹⁴⁰ Yerdelen, *age*, s. 95.